KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY

Call No. M.08..... Acc. No. 3790

Author..കോടാനാകരൻ.....

Title..സഹോദരിനിന്നിദേവ

1565

Bala
No: 3790
H08

സരോജിനീ ദേവി.

(ഒരു ജീവചരിത്രപഠനം.)

THE KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY.
KOTTAYAM.
TRAVANCORE.

ഗ്രന്ഥകർത്താ:—

വെള്ളങ്കുളത്തു് കരുണാകരൻ നായർ,
ബി. എസ്സ്സി., എൽ. റ്റി.,
എം. ഇ ഡി, ഡി. എൽ. എസ്സ്സി.,

NATIONAL BOOK STALL
KOTTAYAM

വെള്ളങ്കുളത്തു ബുക്ക്ഡിപ്പോ,
കുടമാളൂർ, കോട്ടയം.

4

1950; ഒന്നാം പതിപ്പ്.
വില രൂപാ മൂന്ന്.

എല്ലാപ്രതികളിലും പ്രസാധകരുടെ മുദ്ര ഉണ്ടായിരിക്കും.

വിഷയവിവരം.

അദ്ധ്യായം.		വശം.
1	ജനനം; മാതാപിതാക്കന്മാർ	1
2	ബാല്യവും വിദ്യാഭ്യാസവും	7
3	ഉന്നതവിദ്യാഭ്യാസം	14
4	കുടുംബജീവിതം	20
5	കവിതകൾ	25
6	പ്രഭാഷണങ്ങൾ	40
7	ഹിന്ദുമുസ്ലീം മൈത്രിയുടെ സന്ദേശവാഹക	46
8	രാഷ്ട്രസേവനം	53
9	അന്ത്യകാലം	65
10	ജീവിതാദർശം.	74

ജനനം: 1879 ഫെബ്രുവരി, 13

മരണം: 1949 മാർച്ച്, 2.

No. 3790

സരോജിനീ ദേവി.

അദ്ധ്യായം ഒന്ന്.

ജനനം; മാതാപിതാക്കന്മാർ.

കിഴക്കെ ബങ്കാളിൽ നിന്ന് ഹൈദ്രബാദിൽ താമസം ഉറപ്പിച്ചിരുന്ന ഒരു പുരാതന ബ്രാഹ്മണകുടുംബത്തിൽ 1879 ഫെബ്രുവരി, 13-ാംനു-യാണ് സരോജിനീ ദേവി ഭൂജാതയായതു്. സംസ്കൃത ഭാഷാപ്രണയം, വേദാന്തചിന്ത ഇവകൊണ്ടു് കേൾവികേട്ടിരുന്ന നിരവധി മഹാത്മാക്കൾ ബ്രഹ്മനഗരത്തിലെ ആ ചാറ്റർജി കുടുംബത്തെ അലങ്കരിച്ചിരുന്നു. അവരിൽ ചിലർ ലോകർക്ക് സന്മാർഗ്ഗം കാണിക്കുന്ന മനോഹര കവിതകൾ രചിച്ചിരുന്നവരാണ്. തന്റെ പിതാമഹന്മാർ പല സഹസ്രാബ്ദങ്ങളായി വനങ്ങളും പർവ്വതങ്ങളും ഇഷ്ടപ്പെട്ടിരുന്നവരും, ജ്ഞാനസമ്പാദനേച്ഛുക്കളും, സങ്കല്പലോക വിഹാരികളും, ഭൗതികജീവിത വിമുഖരും, ആയിരുന്നു എന്ന് സരോജിനീ ദേവി ഒരിക്കൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്.

സരോജിനിയുടെ പിതാവായിരുന്ന ഡാക്ടർ അഘോരനാഥ ചതോപാദ്ധ്യായ മുൻ പറഞ്ഞ ഉൽകൃഷ്ടകുടുംബത്തിലെ ഒരു ഉത്തമസന്താനമായിരുന്നു. പാണ്ഡി

ത്യംകൊണ്ടും, സത്യനിഷ്ഠ, സമഭാവന, രാജ്യഭക്തി, ന്യായദീക്ഷ, പരിശ്രമം എന്നീ വിശിഷ്ട ഗുണങ്ങളാലും അദ്ദേഹം എവർക്കും ആരാധ്യനായിരുന്നു. ഹീബ്രൂ, ഫ്രഞ്ച്, ജർമ്മൻ, ഗ്രീക്ക്, സംസ്കൃതം, ഉറുദു എന്നീ ഭാഷകളിൽ അദ്ദേഹത്തിന് അഗാധപണ്ഡിത്യം ഉണ്ടായിരുന്നു. സകല ജീവജാലങ്ങളിലും എപ്പോഴും ഈശ്വരാംശത്തെ ദർശിച്ച ആ ശാസ്ത്രജ്ഞൻ സമഭാവനയോടെ ഏവരോടും വർത്തിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭവനത്തിൽ ജാതിനാമാദികൾക്ക് ഗുണഗണങ്ങൾ അനുവദിച്ചിരുന്നില്ല. പിതാവിന്റെ ദേഹവിയോഗത്തിനു ശേഷം സരോജിനീ ദേവി എഴുതിയ ഒരു കവിതയിൽ അദ്ദേഹത്തെ "ധീരനും ദയാലുവും ആയ ഒരു ഋഷി" എന്നാണ് പ്രകീർത്തിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഒരു ഋഷി എന്നാവണ്ണം ബുദ്ധിമാനും ശാന്തസ്വഭാവിയും ആയിരുന്ന അദ്ദേഹം അന്യർക്കുവേണ്ടി ജീവിതം നയിച്ചിരുന്നു എന്നു പറയാം. കോപമോ, സ്വാർത്ഥതയോ, ആ ശാന്തസ്വരൂപിയെ തീണ്ടിയിരുന്നില്ല. പണ്ഡിതാഗ്രേസരനായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഹൃദയം ഒരു പിഞ്ചു പൈതലിന്റേതു പോലെ നിർമ്മലമായിരുന്നു. തന്റെ പൂർവ്വികന്മാരെപ്പോലെ സങ്കല്പലോകത്തിൽ വിഹരിക്കുന്നതിനും സത്യം അഥവാ സന്മാർഗ്ഗം കണ്ടുപിടിക്കുന്നതിനും അദ്ദേഹം സമയം വിനിയോഗിച്ചുപോന്നു. സംസ്കൃതത്തിൽ എന്നപോലെ തന്നെ രസതന്ത്രത്തിലും അഗാധപാണ്ഡിത്യം ഉണ്ടായിരുന്ന അദ്ദേഹം ഗൗരവമേറിയ വിഷയങ്ങളെപ്പറ്റി ചിന്തിച്ചും, നിരവധിശാസ്ത്രീയ പരീക്ഷണങ്ങൾ നടത്തിയും എപ്പോഴും കൃത്യബഹുലനായിരുന്നു എങ്കിലും തന്റെ ജീവിതം ആനന്ദമയമാക്കുന്നതിൽ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നു.

അഘോരനാഥൻ സംസ്കൃതത്തിലോ ഹൈന്ദവ ശാസ്ത്രങ്ങളിലോ മാത്രം ശ്രദ്ധപതിപ്പിക്കാതെ ശാസ്ത്രീയ ഗവേഷണങ്ങളിൽ കൂടി ഏർപ്പെട്ടിരുന്നു എന്നു പ്രസ്താവിച്ചുവല്ലോ. പാശ്ചാത്യരാജ്യങ്ങളിൽ ഉപരിപഠനത്തിനു പോയി ശാസ്ത്രവിഷയത്തിൽ ഡോക്ടർ ബിരുദം നേടിയ ഒരു ധിഷണാശാലി ആയിരുന്നു അദ്ദേഹം എന്ന സംഗതി സ്മരണീയമാണു്. 1877-ൽ എഡിൻബറോ സർവ്വകലാശാലയിൽ നിന്നാണു് അദ്ദേഹം ഡോക്ടർ ബിരുദം സമ്പാദിച്ചതു്. ജർമ്മനിയിലെ ബോൺ സർവകലാശാലയിലും അദ്ദേഹം ശാസ്ത്രാഭ്യസനം നടത്തുകയുണ്ടായി. ഉപരിവിദ്യാഭ്യാസം കഴിഞ്ഞു് അദ്ദേഹം ഇൻഡ്യയിൽ എത്തി ഹൈദ്രബാദ് രാജ്യത്തിലെ നൈസാം കലാലയ സ്ഥാപനത്തിന്റെ ചുമതല വഹിക്കുകയും ഏറിയകാലം അവിടെ പ്രശംസനീയമായ വിധത്തിൽ ജോലി നോക്കുകയും ചെയ്തു. അന്നു് ഹൈദ്രബാദിലെ വിദ്യാഭ്യാസപദ്ധതിയുടെ പരിഷ്കർത്താവും അദ്ദേഹമായിരുന്നു. ആ തുറയിൽ അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടായ വിജയം അദ്ദേഹത്തെ ഏവരുടേയും ആരാധനാപാത്രമാക്കി. അവിടത്തെ വിദ്യാഭ്യാസമേലദ്ധ്യക്ഷനായും അദ്ദേഹം ജോലിനോക്കി. തന്റെ പിതാവിനെപ്പറ്റി സരോജിനി ഇപ്രകാരം പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. "എന്റെ പിതാവു് ഒരു വലിയ സങ്കല്പലോകവിഹാരിയായിരുന്നു. ഒരു വലിയ മഹാനായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ ജീവിതം ഒരു വലിയ പരാജയമായിരുന്നു. പാണ്ഡിത്യംകൊണ്ടു് എന്റെ പിതാവിനേക്കാൾ വലിയ ആളുകൾ ഇൻഡ്യയിൽ വളരെ കുറവായിരുന്നു. എന്റെ പിതാവിനെപ്പോലെ പൊതുജനാരാധനയ്ക്കു പാത്രമായവർ വളരെ കാണുകയില്ല. വെള്ളിപോലെ വെളുത്ത വലിയ താ

ടിമീശ ഉണ്ടായിരുന്ന അദ്ദേഹം കാഴ്ചയിൽ ഹോമറിനെപ്പോലെ ഇരുന്നു. കെട്ടിടത്തിന്റെ മേൽക്കൂര താഴെ വീഴിക്കുമോ എന്നു തോന്നുമാറ് അദ്ദേഹം ഉച്ചത്തിൽ ചിരിക്കുക പതിവായിരുന്നു. അന്യരെ സഹായിക്കുക, രസതന്ത്രപരീക്ഷണങ്ങൾ നടത്തുക, എന്നീ രണ്ടു് അവശ്യങ്ങൾക്കായി അദ്ദേഹം ഉണ്ടായിരുന്ന സമയത്തു മുഴുവനും ചിലവാക്കി. അനേകം തരത്തിലുള്ള ആളുകളുമായി ദിവസവും പൂന്തോട്ടത്തിൽ അദ്ദേഹം സഭകൂട്ടുക പതിവായിരുന്നു. എല്ലാ മതങ്ങളിലും നിഷ്ണാതന്മാർ, രാജാക്കന്മാർ, യാചകന്മാർ, തത്വജ്ഞാനികൾ, കുടിലന്മാർ, എന്നിവരെല്ലാം സസന്തോഷം അവിടെ സമ്മേളിച്ചുപോന്നു. അവരെ എല്ലാവരേയും അദ്ദേഹം ഒരുപോലെ ബഹുമാനിച്ചിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ രസതന്ത്രഭ്രാന്തു് അവർണ്ണനീയമാണു്. അഹോരാത്രം പരീക്ഷണങ്ങൾ തുടർന്നുചെയ്യുകൊണ്ടിരിക്കും. പുതിയ ആശയവുമായി എത്തുന്ന ഏതൊരാളേയും അദ്ദേഹം സോദരനേപ്പോലെ കരുതിയിരുന്നു." വിലകുറഞ്ഞ ലോഹങ്ങളെ സ്വർണ്ണമായി മാറ്റാമെന്നു് പുരാതന രസതന്ത്രശാസ്ത്രജ്ഞന്മാർ വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. സ്വന്തം പരീക്ഷണങ്ങൾകൊണ്ടു് അതു് സാധിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നു് അദ്ദേഹം പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. എന്നാൽ അദ്ദേഹം അതിനവലംബിച്ച മാർഗ്ഗം വിസ്മരിച്ചുപോയി! ഒരുവത്സരത്തിൽ മൂന്നു ദിവസം തുടർച്ചയായി പരീക്ഷണശാലയിൽ മുൻപറഞ്ഞജോലിയിൽ വ്യാപൃതനായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തെ ബോധരഹിതനായിട്ടാണു് ഒടുവിൽ കണ്ടെത്തിയതു്. ഇങ്ങനെ അത്യുദാരനാത്മൻ ശാസ്ത്രീയഗവേഷണത്തിൽ അതിരുകടന്ന അഭിനിവേശം ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്നു് സ്പഷ്ടമാകുന്നു.

വിജ്ഞാനാന്വേഷണവും വിജ്ഞാനവിതരണവും ജീവിതവ്രതമായി കരുതിയിരുന്ന ആ അഭിനവ അഗസ്ത്യാചാര്യൻ ഭൌതികവിജയത്തേയും നയതന്ത്രങ്ങളേയും എപ്പോഴും വെറുത്തിരുന്നു. നിർഭയത്വം അദ്ദേഹത്തിന്റെ കൂടപ്പിറപ്പായിരുന്നു. ഉള്ളതു് ഉള്ളതുപോലെ പറയുന്നതിനു് അദ്ദേഹത്തിനു് തെല്ലും ക്ലേശമില്ലായിരുന്നു. ബ്രിട്ടീഷുകാർ ഹൈദ്രബാദിൽ നടത്തിയ ഭരണതന്ത്രകാപട്യങ്ങളെ അദ്ദേഹം പല പ്രാവശ്യം അധിക്ഷേപിക്കുകയുണ്ടായി. അതിനാൽ അദ്ദേഹത്തെ മൂന്നു പ്രാവശ്യം നാടുകടത്തി എന്നു കേൾക്കുമ്പോൾ ഡോക്ടർ അഘോരനാഥൻ എത്രമാത്രം സ്വതന്ത്രശീലനായിരുന്നു എന്നു് ഊഹിക്കാമല്ലൊ. ഹൈദ്രബാദിലെ ഉദ്യോഗത്തിൽ നിന്നു വിരമിച്ച ശേഷം അഘോരനാഥൻ കല്ക്കത്തായിൽ താമസമുറപ്പിച്ചു. അന്നും, അതായതു് 1911-ലും, പ്രതിഫലം വാങ്ങാതെ ഒരു കലാലയത്തിൽ രസതന്ത്രം പഠിപ്പിക്കാൻ അദ്ദേഹം സന്നദ്ധനായിരുന്നു. ഇങ്ങിനെ ജീവാവസാനം വരെ ലാഭേച്ഛ കൂടാതെ അദ്ധ്വാനിച്ചിരുന്ന സരോജിനിയുടെ പിതാവു് ഒരു ത്യാഗിവര്യനായിരുന്നുവെന്നു് അനുമാനിക്കാം.

സരോജിനിയുടെ മാതാവായിരുന്ന ശ്രീമതി വരദാസുന്ദരീദേവി ഉൽകൃഷ്ടകുടുംബജാതയായ ഒരു സ്ത്രീരത്നമായിരുന്നു. ഏറ്റവും പരിശുദ്ധമായ ഒരു ജീവിതമാണു് അവർ നയിച്ചു പോന്നതു്. ഉള്ളതെല്ലാം നശിപ്പിക്കുമെന്നുതോന്നാത്തക്കവണ്ണം അവരുടെ സൌജന്യബുദ്ധിയും കാരുണ്യവും അത്യധികമായിരുന്നു എന്നും, അവർ എല്ലാവരുടേയും ഹൃദയങ്ങളെ ആകർഷിച്ചിരുന്നു എന്നും, ആണു് സരോജിനീദേവിയുടെ മൂത്തപുത്രൻ മാതാ

മഹിയെപ്പററി പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതു്. ഹൈദരബാദിലെത്തിയശേഷം അവർ ഇംഗ്ലീഷും ഉറുദുവും പഠിക്കുവാൻ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിച്ചു. മാതൃധർമ്മം എന്താണെന്നു് ശരിയായി ഗ്രഹിച്ചിരുന്ന അവർ തന്റെ കുട്ടികളെ വളർത്തുന്നതിൽ ബദ്ധശ്രദ്ധയായിരുന്നു. കുട്ടികളം ഓരോരുത്തരുടേയും വാസനകളം കണ്ടുപിടിച്ചു് അവയെ പരിപുഷ്ടമാക്കുന്നതിനു് അവർക്കു് സാധിച്ചിരുന്നു. തന്റെ മക്കളം ഓരോരുത്തരും ഓരോവിഷയത്തിൽ വൈദഗ്ധ്യം സമ്പാദിക്കണമെന്നും എല്ലാവരും വിദ്യാസമ്പന്നരായിരിക്കണമെന്നും അവർ ആഗ്രഹിച്ചു. ഒരാളെ സംഗീതം അഭ്യസിപ്പിക്കുന്നതിനും മറെറാരാളെ കവിത എഴുതുന്നതിനും മൂന്നാമതൊരാളെ ചിത്രമെഴുതുന്നതിനും അവർ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ചുപോന്നു. ലളിത കലകളിൽ ജന്മനാ അഭിരുചി ഉണ്ടായിരുന്ന സരോജിനിയുടെ മാതാവു് ചെറുപ്പത്തിൽ ഒരു കവയിത്രി ആയിരുന്നു. വംഗഭാഷയിൽ അവർ ചില മനോഹരഗീതങ്ങളം രചിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇങ്ങനെ കവിതാഭിരുചി ഉണ്ടായിരുന്ന ഒരു മാതാവിനു് കവയിത്രിയായി സഭ്യശസ്സാർജ്ജിക്കുന്നതിനു് സാധിച്ച ഒരു പുത്രി ഉണ്ടായതിൽ അത്ഭുതപ്പെടാനില്ലല്ലോ. ഒരു അനുഗ്രഹീത കവിയും നാടകകൃത്തും ആയ ഹരീന്ദ്രനാഥ ചതോപാദ്ധ്യായ ഇവരുടെ ഇളയ പുത്രനാണെന്ന കാര്യം ഇവിടെ സ്മരണീയമാണു്.

മനുഷ്യരിൽ പരമ്പരാഗതമായി ചില അഭിരുചികളം ഉണ്ടാകുന്നു എന്ന സിദ്ധാന്തം ശരിയാണെന്നു് ഗ്രഹിക്കുവാൻ സരോജിനിയുടെ മാതാപിതാക്കന്മാരെപ്പററിയുള്ള അറിവും, അതേത്തുടർന്നുള്ള അവരുടെ ജീവചരിത്രപഠനവുംകൊണ്ടു് സാധിക്കുന്നു. പാരമ്പര്യം, കല

മഹിമ, ജ്ഞാനദീപ്തി ഇവകൊണ്ട് ഏറിയകാലം പ്രഖ്യാതമായിരുന്ന ഒരു കുടുംബത്തിലെ വിശിഷ്ടസന്താനമായിരുന്ന അവർ. സരോജിനി ആ ഉൽകൃഷ്ടമായ പാരമ്പര്യം പുലർത്തുക മാത്രമേ ചെയ്തുള്ളൂ.

അദ്ധ്യായം രണ്ട്.

ബാല്യവും, വിദ്യാഭ്യാസവും.

മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ സീമന്ത പുത്രിയായിരുന്ന സരോജിനിയുടെ ബാല്യകാലം ഏറക്കുറെ സുഖസമ്പൂർണ്ണമായിരുന്നു എന്നു പറയാം. സംസ്കാരസമ്പന്നരായിരുന്ന മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ പരിലാളനം ആ പെൺകുട്ടിക്ക് ധാരാളമായി ലഭിച്ചു. സോദരീ സോദരന്മാരൊന്നിച്ച് ബാല്യകാലം ചെലവഴിക്കുന്നതിനുള്ള ഭാഗധേയവും സരോജിനിക്കുണ്ടായിരുന്നു. ബാല്യത്തിൽ തന്നെ കുടുംബത്തിലെ കുട്ടികളിൽ മുതിർന്നവളായിരുന്നതിനാൽ മറ്റുള്ളവർക്ക് മാതൃകകാണിക്കുന്നതിനും അവരെ സൽപഥത്തിൽക്കൂടി നയിക്കുന്നതിനും ആ ബാലികയ്ക്ക് സാധിച്ചിരുന്നു. ഒരു കസേരയിൽ കയറിനിന്നുകൊണ്ട് ആ ബാലിക കളിക്കൂട്ടരോടും സോദരീ സോദരന്മാരോടും പ്രസംഗിക്കുന്ന പതിവു അന്നേ ഉണ്ടായിരുന്നു. സരോജിനി കുടുംബത്തിലെ പ്രാ

യം ചെന്നകുട്ടി എന്ന നിലയിൽ മറവുള്ളവരുടെ നേതൃത്വം വഹിച്ച അക്കാലത്തു തന്നെ, പിൽകാലത്തുപൊതു ജനസേവനത്തിൽ നേതൃത്വം വഹിക്കുന്നതിനുള്ള അടിസ്ഥാനമിടുകയുണ്ടായി, എന്ന് ന്യായമായിവിചാരിക്കാം.

മനുഷ്യന് ജന്മനാ സിദ്ധിക്കുന്ന വാസനകളെ പരിപോഷിപ്പിക്കുന്നതിന് അനുകൂലമായ സാഹചര്യങ്ങൾ അത്യാവശ്യമാണ്. സരോജിനിക്കു ലഭിച്ചിരുന്ന വാസനകളെ ഉദ്ദീപിപ്പിക്കുന്നതിന് ഏറ്റവും അനുകൂലമായ ഒരന്തരീക്ഷത്തിലാണ് അവർ വളർന്നു വന്നതു്. കലാതല്പര ആയിരുന്ന മാതാവിന്റെ നിരന്തരമായ മേൽനോട്ടം സീമന്തപുത്രിക്ക് വേണ്ടുവോളം ലഭിച്ചുവെന്നതു് നിസ്സാരമായ ഒരു കാര്യമല്ല. "വിദ്യാധനം സർവധനാൽ പ്രധാനം"മായി കരുതിയിരുന്ന പിതാവു് സീമന്തപുത്രിയുടെ വിദ്യാഭ്യാസവിഷയത്തിൽ വേണ്ടുവോളം ശ്രദ്ധപതിപ്പിച്ചിരുന്നു, എന്നതും ഇവിടെ സ്മരണീയമാണ്. ഇങ്ങനെ മാതാപിതാക്കന്മാരുടെ പ്രത്യേകശ്രദ്ധകൊണ്ടു് സരോജിനി ശൈശവത്തിൽ തന്നെ സമപ്രായരായ മറുശിശുക്കളേക്കാൾ പ്രതിഭാശാലിനിയും വിജ്ഞാനസമ്പന്നയും ആയിത്തീർന്നു.

ബഹുജനാരാധ്യനായ ഒരു ഉദ്യോഗസ്ഥൻ, ശാസ്ത്രീയ ഗവേഷകൻ എന്നീനിലകളിൽ പ്രശോഭിച്ചിരുന്ന പിതാവിന് ദിവസവും നാനാജാതി മതസ്ഥരുമായി ഇടപെടേണ്ടിയിരുന്നു. അങ്ങിനെ ഒരു മുസ്ലീംരാജാവിനാൽ ഭരിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന ഹൈദരബാദിൽ സരോജിനിയ്ക്ക് ബാല്യം മുതൽതന്നെ മുസ്ലീം സുഹൃത്തുക്കൾ ഉണ്ടായിരുന്നതിലോ മുസ്ലീംസംസ്കാരത്തിൽ അവർക്ക് ബാല്യം മുതലേ മതിപ്പുണ്ടായിരുന്നതിലോ അത്ഭുതപ്പെടേ

ണ്ടതില്ല. പ്രതിദിനം പിതാവിന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ ക്ര
ടിയിരുന്ന സദസ്സുകളിൽ നാനാജാതി മതസ്ഥരേയും വി
ഭിന്നാഭിപ്രായക്കാരേയും കണ്ടുമുട്ടുന്നതിനുള്ള അവസര
വും സരോജിനിക്കു ലഭ്യമായിരുന്നു. സർവജന സൗഹാ
ദ്യത്തിനുവേണ്ടി പിൽകാലം മുഴുവൻ അക്ഷീണപ്രയ
ത്നം ചെയ്ത സരോജിനീ ദേവിക്ക് തന്റെ ആത്മാവിൽ
ലയിക്കത്തക്കവണ്ണം ശുദ്ധമൂഷലായിരുന്ന അഭിപ്രായങ്ങ
ൾ രൂപൽകരിക്കുന്നതിന് ബാല്യകാലത്തുതന്നെസാധി
ച്ചുവെന്നവസ്തുത വിസ്മരിക്കത്തക്കതല്ല. സരോജിനിയുടെ
ബാല്യകാല സുഹൃത്തുക്കൾ മുസ്ലിം കുട്ടികളായിരുന്ന
വെന്ന് അവർ തന്നെ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്. ബാല്യകാ
ലാനുഭവങ്ങളും ശീലങ്ങളും ജീവിതം മുഴുവൻ സുദൃഢമാ
യി നിലകൊള്ളുമെന്ന് സരോജിനീദേവിയുടെ പിൽകാ
ലജീവിതചര്യകളിൽനിന്ന് നമുക്കുഗ്രഹിക്കാൻ കഴിയും.

സരോജിനിയെ കാലേക്കൂട്ടി വിദ്യാലയത്തിൽ അയ
ച്ചു. മകൾ ഇംഗ്ലീഷ് ഭാഷയിൽ പ്രാവീണ്യം നേടിക്കാ
ണണമെന്ന് അച്ഛനമ്മമാർ അത്യന്തം ആഗ്രഹിച്ചു. ആ
ദ്യകാലത്തു സരോജിനിക്ക് ആംഗല ഭാഷാപഠനത്തി
ൽ വലിയ ശ്രദ്ധ കാണിയുണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇംഗ്ലീഷു
പാഠങ്ങൾ ശരിയായി പഠിക്കാതിരുന്നതിനാൽ ഒൻപ
തു വയസ്സുമാത്രം പ്രായമുണ്ടായിരുന്ന സരോജിനിയെ ഒ
രിക്കൽ പിതാവു് ഒരു മുറിയിൽ ഇട്ടു് അടയ്ക്കുകയുണ്ടാ
യി. ഈ ശിക്ഷ ഉദ്ദേശിച്ചിരുന്ന ഫലം ഉളവാക്കി. അ
ന്നുമുതൽ സരോജിനി ഇംഗ്ലീഷ് മാത്രമല്ല, പിതാവി
നേപ്പോലെ മറുഭാഷകളും പഠിക്കുന്നതാണെന്ന് ദൃഢ
നിശ്ചയം ചെയ്തു. പ്രസ്തുത സംഭവം നടന്നതിനുശേഷം
സരോജിനി പിതാവിനോടു് ഇംഗ്ലീഷിൽ മാത്രം സം

സാരിച്ചുപോന്നു. മാതാവാകട്ടെ മകളോട് ഹിന്ദുസ്ഥാനിയിലാണ് സംസാരിച്ചുപോന്നത്.

തന്റെ സീമന്തപുത്രി ഒരു വലിയ ഗണിതജ്ഞയോ ശാസ്ത്രജ്ഞയോകൂടി ആയിത്തീരണമെന്ന് പിതാവ് ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നു. സരോജിനിക്കാകട്ടെ കണക്കുകൾ ചെയ്യുന്നതിനോ പിതാവിനോടൊപ്പം ശാസ്ത്രീയ പരീക്ഷണങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുന്നതിനോ ഇഷ്ടമില്ലായിരുന്നു. എന്നാൽ പിതാവിന്റെ അഭീഷ്ടാനുസരണം ആ വിഷയങ്ങൾ അഭ്യസിക്കുന്നതിലും ബാലിക ശ്രദ്ധപതിപ്പിച്ചുപോന്നു. സരോജിനിയിൽ നൈസർഗ്ഗികമായുണ്ടായിരുന്ന ഒരു സ്വഭാവവിശേഷം ഒരു യഥാർത്ഥ കവിക്കുണ്ടായിരിക്കേണ്ട കല്പനാചാതുരി ആയിരുന്നു. അതിനാൽ തന്റെ പുത്രി ഒരു നല്ല സാഹിത്യകാരി ആയിത്തീരാൻ മാതാവ് ആഗ്രഹിച്ചു. മാതാവിന്റെ ഇംഗിതം സഫലമാവുകയാണുണ്ടായത്. ഇഹലോകത്തിൽ നിന്നകന്ന് സ്വകപോലകല്പിതമായ ഒരു ഭാവനാലോകത്തിൽ തത്തിക്കളിക്കുന്നതിനു് അവളുടെ ഹൃദയംഅക്കാലത്തുതന്നെ വെമ്പിക്കൊണ്ടിരുന്നു. സരോജിനി ആദ്യമായി ഒരു കവിതയെഴുതിയതു് കേവലം പതിനൊന്നു വയസ്സു പ്രായമുള്ളപ്പോളാണ്. ബീജഗണിതത്തിൽ ഒരുകണക്കു ചെയ്യുവാൻ നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിരുന്ന അവസരത്തിൽ തന്റെ സകലവിധമായ കഴിവുകളും ഉപയോഗിച്ചിട്ടും അതു ചെയ്യുവാൻ സാധിക്കാതെ പോയി. അപ്പോഴാണ് കവിതാദേവി അപ്രതീക്ഷിതമായി സ്വയമേവ ആഗതയായതു്. കണക്കു ചെയ്യേണ്ടതിനുള്ള മാർഗ്ഗം കണ്ടുപിടിക്കുന്നതിനു പകരം ദീർഘമായ ഒരു കവിതയാണ് അപ്പോൾ സരോജിനിയുടെ മനസ്സിൽ ഉദിച്ചതു്.

കവിത മുഴുവൻ ഉടൻ തന്നെ ആ ബാലികാകവയിത്രി എഴുതിത്തീർത്തു. അന്നേ ദിവസം മുതലാണ് അവളുടെ കാവ്യാധ്വാവിലുള്ള സഞ്ചാരം ആരംഭിച്ചതു്. മനുഷ്യനിൽ നിർല്ലീനമായിട്ടുള്ള വാസനകൾ പലപ്പോഴും ബാല്യത്തിൽ തന്നെ പ്രകാശിക്കാറുണ്ടെന്നു് ഈ സംഭവത്തിൽനിന്നും ആർക്കും ഗ്രഹിക്കാം.

സരോജിനി പന്ത്രണ്ടാമത്തെ വയസ്സിൽ മദ്രാസ് സർവകലാശാലയിൽ നിന്നു് നടത്തിപ്പോന്ന മട്രിക്കുലേഷൻ പരീക്ഷയിൽ വിജയിയായി. അന്നുതന്നെ അവളുടെ പേരു് പ്രശസ്തമായിത്തീർന്നു. ആ അപൂർവ്വ വിജയത്തിൽ ഏവരും ആ ബാലികയെ അഭിനന്ദിച്ചു. എങ്കിലും ഈ പരീക്ഷാവിജയത്തിൽ സരോജിനിക്കു് അസാമാന്യ സംതൃപ്തിയൊന്നും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. വിദ്യാലയത്തിലേയും കലാലയത്തിലേയും ജീവിതത്തിൽ അവർക്കു് വലിയ പ്രതിപത്തിയില്ലായിരുന്നു. പാഠ്യപുസ്തകങ്ങൾ വായിക്കുന്നതിലും സരോജിനിക്കു് വലിയ താൽപര്യം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. അതിനാൽ പരീക്ഷാവിജയം നേടിയെങ്കിലും ഭാവിവിദ്യാർത്ഥിജീവിതത്തെപ്പറ്റി അവർക്കു് യഥാർത്ഥത്തിൽ ഉൽക്കണ്ഠയുണ്ടായിരുന്നു. പിതാവിനെപ്പോലെ ഉന്നത ബിരുദങ്ങൾ നേടുന്നതിനു് അവർക്കു് ആഗ്രഹമുണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നാൽ സ്വന്തം രീതിയിൽ വിദ്യ അഭ്യസിക്കണമെന്ന തീഷ്ണമായ ആഗ്രഹം ആ ബാലികയ്ക്കു് അപ്പോഴേ ഉണ്ടായിരുന്നു. പരീക്ഷകളിൽ വിജയം നേടുന്നതിലല്ല, കവിതയെഴുതുന്നതിലാണു് തന്റെ ജീവിതം വിനിയോഗിക്കേണ്ടതെന്നു് അന്നേതന്നെ സരോജിനി ഉറച്ചിരുന്നു.

പതിമൂന്നാമത്തെ വയസ്സിൽ ആയിരത്തി മുന്നൂറു

വരികളുള്ള ഒരു ദീർഘകാവ്യം ആറു ദിവസംകൊണ്ട് ആ ബാലിക എഴുതിത്തീർത്തു. വോൾട്ടർ സ്കോട്ടിന്റെ "സരസ്സിലെ വനിത" എന്ന കാവ്യത്തെ അനുകരിച്ചാണ് ഈ കാവ്യം രചിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ഏതൊരു കവിയുടെയും ബാല്യകവനങ്ങളും സാധാരണ അനുകരണങ്ങളായിരിക്കും. സരോജിനിയും ഇതിൽനിന്ന് വ്യത്യസ്തയല്ലായിരുന്നു എന്നു് ഈ കാവ്യരചനയിൽ നിന്നും നമുക്ക് അനുമാനിക്കാം.

ഏറെ താമസിയാതെ രണ്ടായിരം വരികളുള്ള ഒരു നാടകം പെട്ടെന്നു് എഴുതിത്തീർക്കുന്നതിന് സരോജിനിക്ക് സാധിച്ചു. കുടുംബവൈദ്യന്റെ ആജ്ഞയെ അവഗണിച്ചാണു് സരോജിനി ഈ ജോലി നിർവ്വഹിച്ചതു്. അത്യധ്വാനംകൊണ്ടു് ആരോഗ്യം ക്ഷയിക്കുന്നതായി ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടതിനാൽ സരോജിനി വായിക്കുകയോ എഴുതുകയോ ചെയ്യരുതെന്നു് ഡോക്ടർ ശാസിച്ചിരുന്നു. ഡോക്ടരുടെ ശാസനയിൽ അർത്ഥമില്ലെന്നു് കാണിക്കുവാൻ വേണ്ടിയാണു് അന്നേ നിർഭയശീലയായിരുന്ന സരോജിനി ഒരു നാടകരചനയ്ക്കു ഒരുമ്പെട്ടതു്. വിദ്യാഭ്യാപദേശത്തെ വകവയ്ക്കാതെ എപ്പോഴും ഗ്രന്ഥപാരായണത്തിലും ഗ്രന്ഥരചനയിലും ഏർപ്പെട്ടിരുന്നതിനാൽ സരോജിനിയുടെ ആരോഗ്യം പെട്ടെന്നു് ക്ഷയിച്ചു. വിദ്യാലയത്തിൽ പോകുന്നതിനോ നിയമേനയുള്ള പഠിത്തം തുടരുന്നതിനോ സാധിക്കാതെ അന്നു് സരോജിനി വളരെ വിഷമിച്ചിരുന്നു.

കൌമാരം, നവയൌവ്വനോല്ലസിതമായി മാറുന്ന ജീവിതഘട്ടം മനുഷ്യജീവിതത്തിൽ പ്രാധാന്യം അർഹിക്കുന്നു. അക്കാലത്താണു് ഓരോ വ്യക്തിയിലും നിർല്ലീനമായിട്ടുള്ള വാസനകൾ പൂർണ്ണമായി പ്രകാശിക്കുവാൻ

ആരംഭിക്കുന്നതു്. മുമ്പില്ലാത്ത സ്വാതന്ത്ര്യേച്ഛയും സ്വാശ്രയശക്തിയും ഓരോവ്യക്തിയിലും ശോഭിച്ചുകാണുന്നതു് അക്കാലത്താണു്. സരോജിനിയുടെ അനുഭവവും വ്യത്യസ്തമായിരുന്നില്ല. അനാരോഗ്യം കൊണ്ടു് മറ്റപോലുള്ള വിദ്യാഭ്യാസം സാധിക്കാതായപ്പോൾ സരോജിനി നിരന്തരമായി ഗ്രന്ഥപാരായണം ചെയ്തുപോന്നു. പതിന്നാലും പതിനാറും വയസ്സുകൾക്കിടയ്ക്കാണു് ആയുഷ്കാലത്തിൽ താൻ ക്ലേശതൽ പുസ്തകങ്ങൾ വായിച്ചിട്ടുള്ളതെന്നു് സരോജിനീ ദേവി പില്ക്കാലത്തു പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതിനാൽ യൗവനാരംഭത്തിനു മുമ്പുതന്നെ സ്വഭാവസംസ്കരണത്തിനും വിജ്ഞാന സമ്പാദനത്തിനും ആയി ഗ്രന്ഥപാരായണം ചെയ്യുന്ന ശീലം നമ്മിൽ സംജാതമാക്കുന്നതു് പിൽക്കാലത്തു് നമുക്കു് ഏറ്റവും പ്രയോജനപ്രദമായിത്തീരുമെന്നു് ഇവിടെപറയേണ്ടതുണ്ടു്. സരോജിനിക്കു് സമയം പാഴാക്കുന്ന ശീലം ഒരിക്കലും ഇല്ലായിരുന്നു. വ്യർത്ഥസമയം കളയുന്ന യുവാക്കൾക്കു സരോജിനിയുടെ ജീവിതചര്യ സ്വീകരിക്കുന്നതു് ഉത്തമമായിരിക്കും. ഇക്കാലത്തു് സരോജിനി ഒരു നോവൽ എഴുതുകയുണ്ടായി. പ്രതിദിനം താൻ ചെയ്യുന്ന കൃത്യങ്ങളുടെ വിവരം സവിസ്തരം കാണിക്കുന്ന ഒരു ഡയറിയും സരോജിനി അന്നുതന്നെ എഴുതിത്തുടങ്ങിയിരുന്നു.

ഇങ്ങനെ സരോജിനിയുടെ വിദ്യാലയജീവിതം ഭാസുരമായിരുന്നു എന്നും, കവിതാവാസന ആ ബാലികയിൽ ബാല്യത്തിൽതന്നെ അങ്കുരിച്ചുവെന്നും, തന്റെ ഭാവി ജീവിതത്തിനു് അടിസ്ഥാനമിട്ട മനഃസ്ഥിതികളും സ്വശീലൃങ്ങളും ബാല്യത്തിൽ തന്നെ സരോജിനി ആർജ്ജിച്ചു എന്നും നമുക്കു കാണാൻ കഴിയും.

അദ്ധ്യായം മൂന്ന്.

ഉന്നതവിദ്യാഭ്യാസം.

കലാലയത്തിൽ ചേർന്ന് വിദ്യ അഭ്യസിക്കണമെന്ന് സരോജിനിക്ക് വലിയ മോഹം ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. വിദ്യാർത്ഥി ആയിരിക്കുമ്പോൾ തന്നെ കാവ്യരചനക്ക് ഒരുമ്പെടുന്ന പലർക്കും സരോജിനിയുടെ ചിന്താഗതി ഉണ്ടാകാറുണ്ട്. പഠനകാലത്തിൽ വേണ്ടത്ര ശ്രദ്ധപതിപ്പിക്കാതെ സമയം മുഴുവനും സാഹിതീസേവനത്തിനായി ചെലവഴിയ്ക്കുന്ന വിദ്യാർത്ഥികൾ ലക്ഷ്യപ്രാപ്തിയിൽ എത്താതെ ജീവിതം പലപ്പോഴും പാഴാക്കാറുണ്ടല്ലൊ. സരോജനീ ദേവിക്കും ഈ അബദ്ധം പിണയുകയുണ്ടായി. സ്വതേ ആരോഗ്യം തൃപ്തികരമല്ലാതിരുന്നതിനാൽ പഠനവും അതോടുകൂടിയുള്ള കവിതാരചനയും അതിനെ ഒന്നുകൂടി ക്ഷയിപ്പിക്കാനാണ് ഇടയാക്കിയതു്. അതിനാൽ ഉപരിപഠനം കൊണ്ടു് ഉന്നതബിരുദങ്ങൾ നേടുന്നതിന് പ്രതിഭാശാലിനി ആയിരുന്ന നമ്മുടെ വിദ്യാർത്ഥിനിക്ക് സാധിക്കാതെ പോയി.

സരോജിനിയുടെ മാതാപിതാക്കൾക്ക് തങ്ങളുടെ സീമന്തപുത്രി പാശ്ചാത്യ സർവകലാശാലയിൽ നിന്ന് ഒരു ബിരുദം നേടിക്കാണ്മാൻ അതിയായ ആഗ്രഹം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഹൈദ്രബാദിൽ ഒരു ഉന്നത ഉദ്യോഗത്തിൽ ഇരുന്ന പിതാവിന്, മദിരാലേഷൻ പരീക്ഷയിൽ പ്രശസ്തവിജയം സമ്പാദിച്ച തന്റെ മകൾക്ക് ഉന്നതവിദ്യാഭ്യാസത്തിനായി ഒരു വേതനം വാങ്ങാൻ വിഷ

മിക്കേണ്ടിവന്നില്ല. സരോജിനിയുടെ ഉന്നതവിദ്യാഭ്യാസത്തിനായി ഹൈദ്രബാദിലെ അന്നാത്തെ നൈസാം പ്രതിവർഷം 300 പവൻ വേതനം അനുവദിച്ചു. അങ്ങനെ, 1895-ൽ തന്റെ പതിനാറാമത്തെ വയസ്സിൽ നമ്മുടെ വിദ്യാർത്ഥിനി ഉപരിപഠനത്തിനായി ഇംഗ്ലണ്ടിലേയ്ക്ക് പോയി.

ഇംഗ്ലണ്ടിൽ സരോജിനി ആദ്യമായി പഠനം ആരംഭിച്ചതു് ലണ്ടനിലെ രാജകീയകലാലയത്തിലായിരുന്നു. താമസിയാതെ കേംബ്രിഡ്ജ് സർവ്വകലാശാലയിൽ ഉൾപ്പെട്ട പ്രസിദ്ധവനിതാകലാലയമായിരുന്ന ഗേർട്ടനിൽ സരോജിനി കുറേക്കാലം പഠിച്ചു. ഈ രണ്ടു കലാലയങ്ങളിലുമായി അവർ മൂന്നു വർഷത്തോളം ഇംഗ്ലണ്ടിൽ ഉപരിപഠനം നടത്തി. മൻപേതന്നെ നല്ല ആരോഗ്യമില്ലാതിരുന്ന സരോജിനിയുടെ ആരോഗ്യം അവിടെവച്ചു് തീരെ ക്ഷയിച്ചു. അനാരോഗ്യത്തെ അവഗണിച്ചു് പഠനം തുടരുന്നതിനുള്ള മനഃശ്ശക്തിയും നിർഭയത്വവും അക്കാലത്തും സരോജിനിക്കു് ഉണ്ടായിരുന്നു. നഷ്ടമായ ആരോഗ്യം വീണ്ടെടുക്കുന്നതിനു് 1898-ൽ സരോജിനി സ്വിറ്റ്സർലണ്ടു്, ഇറ്റലി മുതലായ രാജ്യങ്ങളിൽ കുറച്ചു കാലം സഞ്ചരിച്ചു. ഇറ്റലിയിലെ സഞ്ചാരം കൊണ്ടു് ആരോഗ്യം ഏറെക്കുറെ വീണ്ടെടുക്കാൻ സാധിച്ചെങ്കിലും, അതിനുപരിയായി അവരുടെ കവനകലാസക്തിയെ ഉദ്ദീപിപ്പിക്കുന്നതിനാണു് അതുകൊണ്ടു് സാധിച്ചതു്. വെർജിൽ, ഡാന്റി, പെട്രാർക്കു് മുതലായ സാഹിത്യകാരന്മാരുടെയും, റഫേൽ, മൈക്കലാൻജലോ മുതലായ ചിത്രകാരന്മാരുടേയും വാസസ്ഥലം ആയിരുന്ന ഇറ്റലി സരോജിനിയുടെ പലവിധ മൃദുലവികാരങ്ങളേയും തട്ടിയുണർത്തി. ഇറ്റലിയുടെ പ്രകൃതി

രമണീയത യുവകവയിത്രയെ ക്രൂടുതൽ സൌന്ദര്യാരാധകയും കാവ്യരചനോത്സുകയും ആക്കിത്തീർത്തു. 1898 സെപ്റ്റംബർ മാസത്തിൽ സരോജിനി ഹൈദ്രബാദിലേയ്ക്കു മടങ്ങി.

ഇംഗ്ലണ്ടിലെ വിദ്യാഭ്യാസകാലം സരോജിനീ ദേവിയുടെ ജീവിതത്തിൽ പ്രാധാന്യം അർഹിക്കുന്ന ഒരു കാലഘട്ടമായിരുന്നു. തന്നിൽ ലീനമായിരുന്ന കവിതാവാസനയെ പരിപുഷ്ടമാക്കുന്നതിനും അങ്ങനെ തന്റെ അഭിലാഷം സാധിക്കുന്നതിനും സരോജിനിക്ക് കിട്ടിയിരുന്ന സുവർണ്ണാവസരം അവർ വേണ്ടവണ്ണം വിനിയോഗിച്ചു ഇംഗ്ലീഷിൽ കവിതകൾ എഴുതിയിരുന്ന സരോജിനിക്ക് പല പ്രശസ്തസാഹിത്യകാരന്മാരുടേയും പരിചയം സമ്പാദിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞതു് അന്നാണു്. ഇവരെല്ലാം തന്നെ സരോജിനിയുടെ ജീവിത ലക്ഷ്യം സഫലമാക്കുന്നതിനു് ആത്മാർത്ഥമായി സഹായിച്ചിരുന്നു. എഡ്മണ്ഡ് ഗോസ് എന്ന പ്രശസ്തസാഹിത്യകാരൻ കാവ്യരചനാ വിഷയത്തിൽ നമ്മുടെ ഭാരതീയ വിദ്യാർത്ഥിനിയുടെ ഒരു ഗുരുനാഥനായിത്തീർന്നു. അദ്ദേഹം സരോജിനിയെ ആംഗ്ലേയ വനിതകളിൽ നിന്നു് തുലോം ഭിന്നയായിട്ടാണു് കണ്ടതു്. ആംഗ്ലേയ വനിതകളെ താഴ്വരകളിലെ ലില്ലികളോടും (ചെറു പൂക്കളോടും) സരോജിനിയെ ഒരു താമരപ്പൂവിനോടുമാണു് അദ്ദേഹം ഉപമിച്ചതു്. ഭാരതീയ സംസ്കാരത്തെ പ്രദ്യോതിപ്പിച്ച സരോജിനിയുടെ സ്വഭാവവിശേഷം അദ്ദേഹത്തെ പ്രത്യേകം ആകർഷിച്ചു. ചെറുപ്പമായിരുന്നുവെങ്കിലും സരോജിനി നിരവധിഗ്രന്ഥങ്ങൾ പാരായണം ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള കാര്യം അദ്ദേഹത്തെ അത്ഭുതപ്പെടുത്തി. സരോജിനീ

ദേവിയുടെ ഉണർന്നദോഷ വിവേചനാശക്തി, ആളുകളേയും വസ്തുക്കളേയും പറ്റി സൂക്ഷ്മവിവരങ്ങൾ ഗ്രഹിക്കാനുള്ള ശേഷി, വിവിധ ലോകവ്യാപാരങ്ങളിലുള്ള സാമാന്യപരിജ്ഞാനം, ഇവ അനന്യസാധാരണമാണെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് അനുഭവപ്പെട്ടു. എന്നാൽ ഒരു നല്ല നിരൂപകനായിരുന്ന ആ സാഹിത്യകാരൻ സരോജിനിയുടെ ചില കവിതകൾ കണ്ടതിൽ ഭഗ്നാശയനായി. സരോജിനിയുടെ അന്നത്തെ കവിതകൾ ആംഗ്ലേയ കവികളുടെ കവിതകളിൽ നിന്ന് ഒരു വിധത്തിലും ഭിന്നമല്ലാതിരുന്നു. ഇംഗ്ലണ്ടിലെ, പ്രത്യേകിച്ച് മിഡ്ലൻഡിലെ, പ്രകൃതി സൌന്ദര്യം, പുഷ്പങ്ങൾ, പക്ഷിമൃഗാദികൾ, സൌധങ്ങൾ, മുതലായവയെപ്പറ്റി കീർത്തനം ചെയ്ത കവിതകളാണ് അവർ അധികമായി എഴുതിയിരുന്നത്. പൌരസ്ത്യസംസ്കാരത്തേയോ വിഷയങ്ങളേയോ പറ്റി സരോജിനി കവിതകൾ രചിച്ചിരുന്നില്ല. സ്വാതന്ത്ര്യം, ജനങ്ങൾ, സംസ്കാരം എന്നിവയെ അധികരിച്ച് കവിതയെഴുതുന്നത് അനുഭവരസികത്വം വരുത്തുന്നതിന് ഏറ്റവും ആവശ്യമാണെന്ന് അദ്ദേഹം സരോജിനിയെ മനസ്സിലാക്കി. ഈ ഉപദേശം യുവകവയിത്രിയുടെ കവിതാരചനയിൽ ആകെ ഒരു പരിവർത്തനമുണ്ടാക്കി. താമസിയാതെ സരോജിനി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ കവിതാസമാഹാരം കൃതജ്ഞതാസൂചകമായി എഡ്മൺഡ് ഗോസിനാണ് സമർപ്പിക്കയുണ്ടായത്.

സരോജിനിയുടെ ആദ്യ പ്രസിദ്ധീകരണത്തിന് അവതാരികയെഴുതിയ "ആർതർ സിമൺസ്" എന്ന സുപ്രസിദ്ധനായ ഗദ്യകാരനും കവിയും സരോജിനിയെ ലണ്ടനിൽ വച്ച് പരിചയപ്പെടുകയും അവരെ പലവിധ

ത്തിൽ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. പ്രസ്തുത അവതാരികയിൽ ലണ്ടനിലെ വിദ്യാർത്ഥിനിയായിരുന്ന കവയിത്രിയെപ്പറ്റിയുള്ള പലവിവരങ്ങളും അദ്ദേഹം നൽകിയിട്ടുണ്ട്. ആ കൃശഗാത്രിയുടെ, സൌന്ദര്യത്തെ കണ്ടെത്താൻ വെമ്പൽകൊണ്ടിരുന്ന നേത്രങ്ങളേയും, പാശ്ചാത്യ ജീവിത രീതികൾകണ്ട് അത്ഭുതപ്പെട്ടുപോന്ന പിഞ്ചു ഹൃദയത്തേയും, കർണ്ണാനന്ദപ്രദവും സുമധുരവുമായ അവരുടെ സ്വരത്തേയും, പലരുടേയും സാന്നിദ്ധ്യത്തിലാണെങ്കിലും ചിന്താധോലാക്രാന്തയായിരുന്നതിനാൽ ഏകാകിനിയെന്നപോലെയുള്ള അവരുടെ ഇരിപ്പിനേയും സർവ്വോപരി എപ്പോഴും നിർമ്മലവും പ്രശാന്തവും ഉൽകൃഷ്ടവും ആയിരുന്ന അവരുടെ മനസ്സിനേയും അദ്ദേഹം വാഴ്ത്തിയിട്ടുണ്ട്. സരോജിനിക്ക് അന്നുണ്ടായിരുന്ന രണ്ടു സ്വഭാവ വിശേഷങ്ങളേപ്പറ്റിയും സിമൺസ് ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചിരിക്കുന്നു. ഒന്നാമതായി, സന്തോഷവും സന്താപവും സരോജിനിയെ സാമാന്യജനങ്ങളേക്കാൾ കൂടുതൽ വികാരാധീനയാക്കിയിരുന്നു. വികാരവിവശരാകാത്തവർക്ക് തങ്ങളുടെ വാക്കുകൾ കൊണ്ട് അന്യരിൽ വികാരം സംക്രമിപ്പിക്കുവാൻ സാധിക്കുന്നതല്ല. അതിനാൽ ഒരു യഥാർത്ഥകവിക്ക് ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ട ആ വിശിഷ്ടഗുണം സരോജിനിക്ക് അന്നേ ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്ന് അദ്ദേഹം സ്പഷ്ടമാക്കിയിട്ടുണ്ട്. രണ്ടാമതായി, സരോജിനിക്കുണ്ടായിരുന്ന ഫലിത പ്രതിഭത്തി അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രശംസയ്ക്ക് കാരണമായി. സ്വയം ചിരിക്കുന്നതിനും അന്യരേയും ചിരിപ്പിക്കുന്നതിനും സരോജിനിക്ക് വിഷമമില്ലായിരുന്നു. തനിക്ക് സിദ്ധമായ ചിരിക്കുവാനുള്ള ആ ശേഷി മറ്റൊരുത്തന്നിനേക്കാ

ളും താൻ വിലമതിച്ചിരുന്നതായി അവർതന്നെ ഒരിയ്ക്കൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്. വില്യം ആർച്ചർ എന്ന പ്രസിദ്ധസാഹിത്യകാരനേയും, ഹെയ്നിമാൻ എന്ന അവരുടെ ഗ്രന്ഥപ്രസാധകനേയും അന്നാണ് സരോജിനി പരിചയപ്പെട്ടത്.

ഇങ്ങനെ സരോജിനിയുടെ ഉന്നത വിദ്യാഭ്യാസവും ദേശസഞ്ചാരവും കൂടുതൽ ലോകപരിചയം നേടുന്നതിനും, സാഹിത്യകാരന്മാരുടെ വേഴ്ച സമ്പാദിക്കുന്നതിനും ഉപകരിച്ചു. പാശ്ചാത്യ പൌരസ്ത്യ സംസ്കാരങ്ങളുടെ വിഭിന്നത അവരുടെ ഹൃദയത്തിൽ ശ്രദ്ധമൂലമായത് ഇക്കാലത്താണ്. ഇഹലോകജീവിതസുഖം പരിത്യജിക്കുമ്പോൾ മനുഷ്യനുണ്ടാകാവുന്ന പ്രശാന്തത, സംഭവബഹുലവും ക്ലേശസമ്പൂർണ്ണവും ആയ ജീവിതമത്സരത്തേക്കാൾ ഉപരിഗതമാണെന്ന് ഒരു സാധാരണ ഭാരതീയനു് ഉണ്ടായേക്കാവുന്ന ബോധം സരോജിനിക്ക് ഉണ്ടാകാതിരുന്നത് ഇംഗ്ലണ്ടിലെ ജീവിതം കൊണ്ടാണെന്ന് ഊഹിക്കുന്നതിൽ അപാകമില്ല.

അദ്ധ്യായം നാല്.

കുടുംബജീവിതം.

1898-സെപ്തംബർ മാസത്തിൽ സരോജിനീ ദേവി ഹൈദ്രബാദിലെത്തി. അതേ വർഷം ഡിസംബർ മാസത്തിൽ അവർ വിവാഹിതയായി. ഇംഗ്ലണ്ടിൽ പോകുന്നതിനുമുമ്പുതന്നെ അബ്രാഹ്മണനായിരുന്ന ഡോക്ടർ ഗോവിന്ദരാജലു നായിഡുവിനെ സരോജിനി സ്നേഹിച്ചിരുന്നു. സ്വജനങ്ങളുടെ എതിർപ്പിനേയോ, സമുദായ ബഹിഷ്കരണ ഭീഷണിയേയോ വകവയ്ക്കാതെ താൻ സ്വയം വരിച്ച ആളിനെ വിവാഹം കഴിക്കുന്നതിൽ സരോജിനിക്ക് അശേഷം ക്രമലംഘനമായിരുന്നില്ല. അക്കാലത്ത് വിജാതീയ വിവാഹം സാധാരണമായിരുന്നില്ല. യാഥാസ്ഥിതികരുടെ മനസ്സിനു കൊള്ളിക്കുമുണ്ടാക്കിയ ഈ വിവാഹം സരോജിനിയെ പൂർവ്വാധികം പ്രസിദ്ധയാക്കി. ഉൽപതിഷ്ണുക്കളെ എവിടേയും ആരാധിച്ചുപോരുന്ന യുവലോകം അന്ന് സരോജിനിയുടെ കരളുറപ്പിനെ പ്രത്യേകം വാഴ്ത്തി.

സാധാരണയായി പ്രണയവിവാഹങ്ങൾക്കു അവതാളത്തിൽ കലാശിക്കാറുണ്ട്. എന്നാൽ സരോജിനിയുടെ കുടുംബജീവിതം സുഖസമ്പൂർണ്ണമായിരുന്നു. അഭ്യസ്തവിദ്യയായിരുന്നെങ്കിലും കുടുംബിനീധർമ്മം എന്തെന്നു ശരിയായി ഗ്രഹിച്ചു് തദനുസാരണം ജീവിതം നയിക്കു

ന്നതിൽ സരോജിനി ശ്രദ്ധാലുവായിരുന്നതാണ് അവരുടെ കുടുംബസൌഭാഗ്യത്തിന് യഥാർത്ഥ കാരണം. പ്രേമസമ്പൂർണ്ണയായ ഒരു പത്നി, സ്നേഹസ്വരൂപിണിയായമാതാവ്, വീട്ടുകാര്യങ്ങളിൽ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധപതിപ്പിക്കുന്ന ഗൃഹനായിക എന്നീ നിലകളിൽ ശോഭിച്ച ഒരു സതീരത്നത്തിന്റെ കുടുംബജീവിതം ഐശ്വര്യസമ്പൂർണ്ണമായിരുന്നതിൽ അത്ഭുതപ്പെടാനില്ലല്ലോ. ഹൈദ്രബാദിലെ പ്രധാന മെഡിക്കൽ ആഫീസറായിരുന്ന ഡോക്ടർ നായിഡുവിന്റെ ഭാര്യാപദം അലങ്കരിച്ചിരുന്ന സരോജിനിക്ക് ജീവിതക്ലേശങ്ങൾ ഒന്നും തന്നെ അനുഭവിക്കേണ്ടിയിരുന്നില്ല. ഇറാഖി, സിറിയ്സർ ലാൻഡ് മുതലായ സുഖവാസസ്ഥലങ്ങളിൽ താമസിച്ചിട്ടും തൃപ്തികരമായ ആരോഗ്യം ഇല്ലാതെ ഇൻഡ്യയിൽ തിരിച്ചെത്തിയ സരോജിനി ഡോക്ടർ നായിഡുവിനെ ജീവിതസഖാവായിവരിച്ചത് പ്രണയം മൂലമാണെങ്കിലും, ആ വിവാഹനിശ്ചയത്തിൽ സരോജിനിയെപ്രേരിപ്പിക്കുവാൻ മറെറാരു പ്രധാന കാരണവുംകൂടി ഉണ്ടായിരുന്നില്ലേ എന്നു സംശയിക്കുവാൻ ന്യായമുണ്ട്. സരോജിനിയുടെ ആരോഗ്യത്തെ ഏറക്കുറെ വീണ്ടെടുക്കുന്നതിന് സമർത്ഥനായിരുന്ന ഡോക്ടറുടെ പ്രേമസമ്പൂർണ്ണമായ പരിലാളനവും, നിർദ്ദേശവും കൊണ്ടാണ് സാധിച്ചതെന്ന് വിചാരിക്കാമല്ലോ. അതിനാൽ സരോജിനിയെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം അനുരൂപനായ ഒരു ജീവിതസഖാവിനെ കിട്ടിയതു് അവരുടെ കുടുംബജീവിതസുഖത്തിന് മാറ്റുകൂട്ടുകയാണുണ്ടായതു്.

ഭാര്യാധർമ്മമെന്നപോലെ മാതൃധർമ്മം അനുഷ്ഠിക്കുന്നതിൽ സരോജിനിയുടെ ശ്രദ്ധ പ്രത്യേകം പതിഞ്ഞിരുന്നു. ഈക്കാര്യത്തിൽ അവരുടെ മാതാവു് അവർക്കു

മാതൃകയായിരുന്നു. കുട്ടികളുടെ ശീലരൂപവൽക്കരണത്തിൽ അവർ വഹിയ പ്രാധാന്യംകല്പിച്ചിരുന്നു. കുട്ടികളം ഓരോരുത്തരുടേയും അഭിരുചി അനുസരിച്ച് അവരെ പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിലും അനുകൂലമായ വിധത്തിൽ വിദ്യ അഭ്യസിപ്പിക്കുന്നതിലും മാതാവു് സദാ ജാഗരൂകയായിരുന്നു. "എന്റെകുട്ടികളോട്" എന്ന തലക്കെട്ടിൽ സരോജിനീ ദേവി ഒരിക്കൽ എഴുതിയ കവിത അവരുടെ സ്വന്തം കുട്ടികളോടുള്ള സ്നേഹാതിരേകത്തിന്റെ ഒരു ലക്ഷ്യമാണു്. സരോജിനിയുടെ രണ്ടു പുത്രന്മാരേയും രണ്ടു പുത്രിമാരേയും പറ്റി ഈ കവിതയിൽ പ്രത്യേകം പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. സീമന്ത പുത്രനായ ജയസൂര്യൻ ഒരു ഗാനപ്രിയനും സ്വാതന്ത്ര്യപ്രേമിയും ആയി കാണ്മാൻ മാതാവു് ആഗ്രഹിച്ചു. ദ്വിതീയ സന്താനമായ പദ്മജയെ സൌന്ദര്യം വഴിഞ്ഞൊഴുകുന്ന ഒരു കമലാദേവിയായിട്ടാണു് മാതാവുകണ്ടതു്. മൂന്നാമത്തെ കുട്ടി രണധീരനെ, ഒരു ഛെറിയയുദ്ധവീരനായി വർണ്ണിച്ചു് അവൻ ജീവിതരണാങ്കണത്തിൽ ഒരു വീരനെപ്പോലെ യുദ്ധം ചെയ്യുന്നു കാണ്മാൻ അവർ ആഗ്രഹിച്ചു. നാലാമത്തെ സന്താനമായിരുന്ന ലീലാമണിയെ ആനന്ദ സങ്കേതമായി കരുതി അവൾ ഒ: ഖഹീനയും, ഹാസപ്രിയയും ആയികാണ്മാനാണു് അവർ ഇച്ഛിച്ചതു്.

ഒരു ഗൃഹനായിക എന്ന നിലയിൽ സരോജിനിയ്ക്കു് ശോഭിക്കാൻ കഴിഞ്ഞതു് അവക്കുണ്ടായിരുന്ന പല വിശിഷ്ട ഗുണങ്ങളം കൊണ്ടാണു്. ഒന്നാമതായി ഒരു ഉത്തമ ഗൃഹനായികയ്ക്കു് അവശ്യം ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ട പാചകകലാപരിജ്ഞാനം അവർക്കു് നല്ലവണ്ണം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഭക്ഷണകാര്യത്തിൽ എന്നും പ്രത്യേക ശ്ര

ല പതിപ്പിച്ചിരുന്ന സരോജിനിയെ ഒരു സമർത്ഥയായ പാചകിയായി പല സുഹൃത്തുക്കളും കണ്ടിട്ടുണ്ട്. ഐക്യസംസ്ഥാനത്തെ ഗവർണ്ണരായിരുന്നപ്പോഴും അടുക്കളയിൽ കയറുന്ന പതിവ് അവർക്ക് ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നതു് പരമാർത്ഥം മാത്രമാണു്. ഒരു ഡോക്ടറുടെ ഭാര്യയായിരുന്ന ആ അഭ്യസ്തവിദ്യയെ രോഗിക്കും അരോഗിക്കും എപ്പോഴും പ്രസന്നവദനയായിട്ട മാത്രമെ കാണാൻ കഴിയുമായിരുന്നുള്ളു. ആ പ്രസാദാത്മകതപം അഥവാ കുടുംബിനീസുസ്മിതം ഉത്തമഗൃഹനായികകൾക്ക് ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ട ഒരു പ്രധാന ഗുണമാണു്. നാനാജാതിമതസ്ഥരായ ഭീനജനങ്ങൾക്കും, ദരിദ്രർക്കും അവർ ഒരു ആശാനികേതനമായിരുന്നു. അതിഥികളെ സൽക്കരിക്കുന്നതിലും അവരുമായി നർമ്മസംഭാഷണങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുന്നതിലും ആ കുടുംബിനി പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധിച്ചിരുന്നു. വിവിധഭാഷാപരിജ്ഞാനമുണ്ടായിരുന്ന അവർക്ക് അതിഥികളോട് അവർക്കിഷ്ടമായ ഭാഷയിൽ ഭംഗിയായി സംസാരിക്കുന്നതിന് നല്ല വശമുണ്ടായിരുന്നു. അവരുടെ കലാപ്രേമം സംഭാഷണചാതുര്യത്തിന് മാധുര്യം കൂട്ടി. പാശ്ചാത്യപൗരസ്ത്യസംസ്കാരങ്ങളെപ്പറ്റിയോ, ലളിതകലകളെപ്പറ്റിയോ സാരസമ്പൂർണ്ണമായി സംസാരിക്കുന്നതിന് ഉണ്ടായിരുന്ന അവരുടെ അസാമാന്യപാടവം കൊണ്ടാണു് അവർ പലരേയും ആകർഷിച്ചതു്. ചിത്രകാരന്മാർ, ഗദ്യകാരന്മാർ, കവികൾ മുതലായി അന്നു് ഹൈദ്രബാദിലുണ്ടായിരുന്ന കലാപ്രേമികളെല്ലാം തന്നെ സരോജിനീ ദേവിയുടെ ഉപദേശത്തെ ആദരിച്ചുപോന്നു. തന്റെ പ്രവൃത്തികൊണ്ട് 'തനിക്ക് ജാതിചിന്ത ലവലേശം ഇല്ലായിരുന്നു എന്നു് കാണിച്ചുകൊടുത്തിരുന്ന ആ ഗൃഹനായികയും നാനാജാ

തിമതസ്ഥരായ സുഹൃത്തുക്കൾ നിരവധി ഉണ്ടായി. അന്നത്തെ ഹൈദ്രബാദിലെ സാമൂഹ്യജീവിതം എപ്പോഴും ആനന്ദകരമാക്കിത്തീർക്കുന്നതിന് മുഴുതൽ പ്രേരണാശക്തി പ്രയോഗിച്ചിരുന്നത് സരോജിനീ ദേവി തന്നെ ആയിരുന്നു. മുസ്ലീം വനിതകളിൽ പോലും അസാമാന്യ സ്വാധീനശക്തി ചെലുത്തുവാനും സമത്വവും സാഹോദര്യവും ഗൃഹത്തിൽ മാത്രമല്ല നഗരത്തിൽ മുഴുവൻ പ്രചരിപ്പിക്കുവാനും ആ ഗൃഹനായികയുടെ വ്യക്തിവിലാസമാണ് കാരണമായിത്തീർന്നത്. ഒരിക്കൽ ഹൈദ്രബാദ് നഗരത്തിൽ ഉണ്ടായ ഒരു വലിയ വെള്ളപ്പൊക്കം കൊണ്ട് അനേകം പേർക്ക് ഉണ്ടായ കഷ്ടനഷ്ടങ്ങൾ പരിഹരിക്കുന്നതിന് സരോജിനിയോളം വിജയപൂർവ്വം പ്രവർത്തിക്കുന്നതിന് മറ്റാർക്കും സാധിക്കാതെ പോയത് അവരുടെ ഉജ്ജ്വലമായ വ്യക്തിപ്രഭാവം ഒന്നുകൊണ്ടു മാത്രമാണ്. "പിരിയാത്ത പുഞ്ചിരിയും ഫലിതസമ്പൂർണ്ണമായ സംസാരവും, സ്നേഹപൂർവ്വമായ പെരുമാറ്റവും, ഏതു വിഷയത്തെപ്പറ്റിയും വിജ്ഞാനപ്രദമായ അഭിപ്രായം, പറയുവാനുള്ള ത്രാണിയും," സരോജിനിയുടെ ചില വിശിഷ്ടഗുണങ്ങളായിരുന്നുവെന്ന് അവരുടെ സുഹൃത്തുക്കൾ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്. ആ ഗുണങ്ങൾ തന്നെയാണ് അവരെ ഒരു ഉത്തമ ഗൃഹനായികയും ആതിഥേയിയും തന്മൂലം നഗരനായികയും ആക്കിത്തീർത്തതെന്ന് പറയാം.

'വളക്കാരൻ' എന്ന സചിത്രകവിതയിൽ സരോജിനീ ദേവി ഒരു യഥാർത്ഥകുടുംബിനിയുടെ ചിത്രം നൽകിയിരിക്കുന്നതിപ്രകാരമാണ്.

"ആർ തൻകൈകളും, സുതന്മാരെ വക്ഷസ്സിൽ

 No: 3790

സ്നേഹപൂർവ്വം തൊട്ടിലാട്ടി വളത്തീടുന്ന.
ആർ, തൻഗൃഹകൃത്യം ചെയ്‌വൂ ശ്രദ്ധാപൂർവം പതിയുടെ
പാദേയിരുന്നീശ്വരനെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നതാർ,
ജീവിതമാഗ്രത്തെപ്പാതിപ്പിന്നിട്ടോ, രവർക്കി സ്വർണ്ണ
രേഖയേലുമൂതനിറമാർന്ന വളകൾ"*

ആർക്കും എന്നും മാതൃകയാക്കത്തക്കവണ്ണം ഒരു പത്നി, മാതാവു്, ഗൃഹനായിക, സമുദായ സ്നേഹിത, കലാതല്പര എന്നീ നിലകളിൽ വർത്തിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞതിനാലാണ് സരോജിനീ ദേവിയുടെ കുടുംബജീവിതം സൌഭാഗ്യകരമായിരുന്നതു്.

അദ്ധ്യായം അഞ്ചു്.

കവിതകൾ.

ഒരു കവയിത്രിയെന്ന നിലയിൽ ഖ്യാതി നേടിയ സരോജിനീ ദേവിയുടെ കവിതകളെപ്പറ്റി സാമാന്യമായി ചിലതെല്ലാം ഇവിടെ പറയേണ്ടതു് ആവശ്യമാണല്ലോ. സരോജിനിയുടെ കവിതകൾ ഭാരതീയരും ആംഗ്ലേയരുമായ സുപ്രസിദ്ധ സാഹിത്യകാരന്മാരുടെ പ്രശംസയ്ക്കു് പാത്രമായിട്ടുണ്ടു്. ഭാരതീയ കവികളുടെ ആംഗ്ലേയകവിതകളിൽ സാധാരണ കാണാത്ത ഒരു സൗകുമാര്യം സരോജിനിയുടെ ഇംഗ്ലീഷു കവനങ്ങളിൽ തെളി

---

*വിവർത്തകൻ; ശ്രീ. എം. ടി. എൻ. നായർ.

ഞു കാണ്മാനുണ്ടെന്നാണ് അവർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതു്. സരോജിനി ആകട്ടെ തന്റെ കവിതകളിൽ പ്രത്യേക മേന്മയൊന്നും കാണാതിരുന്നതിനാൽ അവയെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്താൻ ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നില്ല. ഉന്നത വിദ്യാഭ്യാസത്തിനായി ഇംഗ്ലണ്ടിൽ താമസിച്ച കാലത്തു് അവർ നേടിയ ചില സാഹിത്യ സഖാക്കളാണ് കവിതകൾ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്താൻ അവരെ നിർബന്ധിച്ചതു്. താൻ ഒരു യഥാർത്ഥ കവി അല്ലെന്നും, തനിക്ക് ഒരു കവി ഹൃദയമോ, കവി ആകാനുള്ള ആഗ്രഹമോ ഉണ്ടെങ്കിലും സൌന്ദര്യ സമ്പൂർണ്ണതയും ശാശ്വത പ്രതിഷ്ഠയും ഉള്ള ഒറ്റ കവിതയെങ്കിലും എഴുതാനുള്ള യഥാർത്ഥ മാഹാത്മ്യം തനിക്കില്ലെന്നും, പക്ഷികളുടെ ഗാനങ്ങൾ പോലെ തന്റെ ഗാനങ്ങൾ താല്കാലികങ്ങളാണെന്നും നമ്മുടെ കവയിത്രി സ്വയം പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ പ്രസ്താവനയിൽ ചില യാഥാർത്ഥ്യങ്ങളുണ്ടെങ്കിലും അതു തികച്ചും ശരിയല്ലെന്നു് തെളിയിക്കാൻ വിഷമമില്ല.

പ്രകൃതി സൌന്ദര്യത്തിന്റെ ഏറ്റവും സാധാരണങ്ങളായവിഭിന്ന വശങ്ങളുടെ ചിത്രീകരണംകൊണ്ടും, ഹൃദയദ്രവീകരണനിപുണങ്ങളായ ആശയങ്ങളുടെ പുഷ്ടികൊണ്ടും, മനോഹരമായ പദസമ്പാധീനതമൂലം സംജാതമാകുന്ന സംഗീതമധുരിമകൊണ്ടും, ഉജ്ജ്വലമായ കാന്തിയും സുരഭിലമായ സൌരഭ്യവും ഉള്ള നിരവധി ഭാവഗീതങ്ങളാണ് സരോജിനീ ദേവി രചിച്ചിട്ടുള്ളതു്. മഹാകവി രവീന്ദ്രനാഥ ടാഗോറിന്റെ കവിതാപരിമളം പാശ്ചാത്യലോകത്തു് എത്തുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ "ഏഷ്യയിലെ ആ നൈറ്റിംഗെയിലിന്റെ" കളഗാനാമൃതം പാശ്ചാത്യർ ആസ്വദിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. ആദ്യകവിതകൾ ത

ന്നെ ആംഗ്ലേയരുടെ സവിശേഷമായ പ്രശംസയ്ക്കു പാത്രമായതുകൊണ്ടാണ് അവരെ ലണ്ടനിലെ രാജകീയ സാഹിത്യസമിതിയിലെ ഒരു അംഗമായി അവർ തിരഞ്ഞെടുത്തത്. സുവർണ്ണകവാടം (The golden Threshold; 1905) കാലവിഹംഗമം, (The bird of Time; 1912) തകർന്ന ചിറക് (The broken wing; 1917) എന്നീ കാവ്യ സമാഹാരങ്ങൾ ആണ് ഗ്രന്ഥരൂപത്തിൽ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയിട്ടുള്ളത്. ഇവയിൽ ആദ്യത്തെ രണ്ടുകൃതികളിൽ ആ സൗന്ദര്യാരാധക പ്രകൃതിസൗന്ദര്യത്തെയാണ് പ്രധാനമായി വാഴ്ത്തിയിട്ടുള്ളത്. മൂന്നാമത്തെ കൃതിയിൽ ലോകരുടെ കഷ്ടതകളേയും സേവനത്തിന്റെ ആവശ്യത്തേയും ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇങ്ങനെ സൗന്ദര്യാവിഷ്കരണത്തിനും ദീനജനസേവനത്തിനും ഉള്ള കവയിത്രിയുടെ ഉല്കടമായ തൃഷ്ണ അവരുടെ കവിതകളിൽ ഭംഗിയായി പ്രതിബിംബിച്ചിട്ടുണ്ട്. ചില ഉദാഹരണങ്ങൾ മാത്രം ഇവടെ ചേർക്കുന്നു.

ഭാവനകളുടെ സ്വാഭാവികതയും തന്മൂലമുണ്ടാകുന്ന പ്രസന്നതയും, സരോജിനീ ദേവിയുടെ പ്രകൃതിവർണ്ണനാത്മകങ്ങളായ കവിതകളിൽ സ്പഷ്ടമായി കാണാം. അശോകപുഷ്പത്തെപ്പറ്റിയുള്ള ഒരു ഭാവഗീതത്തിൽ നിന്ന്, കവയിത്രി പുരാതന ഭാരതീയ കവികളുടെ സങ്കേതങ്ങൾ വിസ്മരിച്ചിട്ടില്ലെന്നും, യഥാർത്ഥ പ്രകൃതിനിരീക്ഷണം കൊണ്ടാണ് കാവ്യരചനയ്ക്കുള്ള പ്രചോദനം അവർക്കു ഉണ്ടായതെന്നും, കാണാൻ കഴിയും.

"മംഗളാംഗിയാമൊരു മങ്കമാർമണിപാദ-
പങ്കജ മശോകത്തിലണച്ചുവെങ്കിൽ
സഞ്ചിത സമ്മോദത്താൽ ചാഞ്ചാടും വിടപങ്ങൾ
മഞ്ജുമഞ്ജരികളാൽ പുഞ്ചിരിക്കും,

കോമളകുസുമങ്ങൾ ഹേമസുമോഹനങ്ങൾ,
കാമിനിക്കണിഞ്ഞീടാം കാർകുഴലിൽ;
പൂമെത്തവിരിച്ചീടാം കാമുകനണയുമ്പോൾ
പൂമണിയറയ്ക്കുകമലങ്കരിക്കാം.
താവക പാദതാരെന്നോമനേ! രഹസ്യങ്ങൾ
താവുമെന്മാറിടത്തിലണച്ചുവെങ്കിൽ
മായിക സ്വപ്നങ്ങളിൽ മുങ്ങി മയങ്ങുമെന്റെ
മാനസമുണർന്നു, തിലങ്കരിക്കും,
മോഹന ഭാവനകളാകവേ വിടർന്നോരോ
ഗീതക കുസുമമായ് പരിലസിക്കും
അപ്പുതുമലർത്തൊത്തിന്നത്ഭുത പരിമളം
ഇപ്പാരിന്നരുളീടുമമിതമോദം."*

വസന്തത്തെപ്പറ്റിയുള്ള ഒരു കവിതയിൽ രാക്കുയിലിന്റെ ഗാനവും, പനിനീർപ്പൂവിന്റെ ഭംഗിയും, മഞ്ഞുതുള്ളികളുടെ തിളക്കവും, മന്ദമാരുതന്റെ സാന്ദ്രതയും വർണ്ണിക്കുന്ന ക്രമത്തിൽ ആ ഋതുവിന്റെ രഹസ്യം എന്തെന്ന് അവർ നമുക്ക് കാണിച്ചുതരുന്നുണ്ട്.

മഗധം ചക്രവർത്തിയായിരുന്ന അശോകസീബിന്റെ പുത്രി, സെബുന്നീസ്സാ രാജകുമാരി, സ്വസൗന്ദര്യത്തെ പ്രകീർത്തിക്കുന്നതായി സങ്കല്പിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു ഭാവഗീതത്തിൽ അവരുടെ മൂടുപടം ഉയർത്തിയപ്പോൾ അസൂയകൊണ്ട് പനിനീർപ്പൂവിന്റെ മദഗന്ധം മങ്ങിപ്പോയെന്നും, തൂമണം തൂകുന്ന മുടിക്കെട്ടഴിച്ചപ്പോൾ നീലോല്പലങ്ങൾ തളർന്നുവീണെന്നും, ഏകാകിനിയായി പൂന്തോപ്പിലെത്തിയപ്പോൾ രാക്കുയിലുകൾ ദീനഗദ്ഗദസ്വരത്തിൽ പാടിപ്പോയെന്നും വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്ന

* വിവർത്തകൻ; ശ്രീ മുത്തൂർ കരുണാകരൻപിള്ള.

ആ ഗീതത്തിലെ ഏതാനും ഭാഗങ്ങൾ ഇവടെ ചേർക്കുന്നു

"ചെന്തളിർത്തുടുപ്പെഴുമെൻ കവിൾകളിൽ നിന്നും
മന്ദം ഞാൻ മൂടുപടമുയർത്തിടുമ്പോൾ
പൊങ്ങിടുമസൂയയാൽ മങ്ങിയും മയങ്ങിയും
പൊൻ പനീരലരുകൾ വിളർത്തുകാണ്മൂ.

... ...

വള്ളിക്കുടിൽകളിൽതോറുമുള്ള രാക്കുയിലുകൾ
എല്ലാമേകുട്ടമായിട്ടുണർന്നുടനേ,
മാനസം ഞെരിച്ചൊരു ദീനഗദ്ഗദസ്വര-
ഗാനധാരയായ് വാനിലൊഴുക്കീടുന്നു.
അത്രമേലന്യാദൃശ, മത്രമേലസൂയാർഹം
അത്രമേല ഭൗമമെന്നഴകിതാഹാ!" *

"രാജ്ഞിയുടെ എതിരാളി" എന്ന ഒരു കവിതയിൽ സകലവിധ സൗഭാഗ്യങ്ങളും അനുഭവിച്ച് അലംഭാവം വന്ന ഒരു പാരസികരാജ്ഞിക്ക് അസൂയയോടെ വീക്ഷിക്കാനായി ആരേയും കാണാഞ്ഞതിനാൽ അവർ ദീർഘനിശ്വാസം ചെയ്തത് പിറുപിറുക്കുന്ന റോസാച്ചെടിക്ക് തുല്യമാണെന്ന് പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു. തന്റെ പ്രിയൻ തൈലോക്യസുന്ദരികളായ മറ്റുയുവതികളെ റാണികളാക്കിയിട്ടും, അദ്ദേഹം ആശിച്ചിരുന്നതുപോലെ, രാജ്ഞിക്ക് അവരിൽ അസൂയ ഉളവായില്ല. അവർ മുന്നേപ്പോലെ അസംതൃപ്തയായി കഴിഞ്ഞു. എന്നാൽ ഒരു ദിവസം കണ്ണാടിനോക്കിക്കൊണ്ട് തന്റെ നെറ്റിയിൽ ഒരു രത്നമാല അണിഞ്ഞുകൊണ്ടിരുന്നപ്പോൾ രാജ്ഞിയുടെ കൊച്ചുമകൾ ആ മാല തട്ടിയെടുത്ത് അണിയുകയും കണ്ണാടി കൈക്കലാക്കി അതിൽ നോക്കി തന്റെ പ്രതിബിംബത്തെ ചുംബിക്കുകയും ചെയ്തപ്പോളാ

* ശ്രീ. മലയേഷ്യും, കെ. രാമകൃഷ്ണപിള്ള.

ണ്ട്, അസൂയയും ആനന്ദവും രാജ്ഞിക്ക് ആദ്യമായി ഉള വായതെന്നും, ആ സമയം അവർ ചലിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന പുഷ്പിതമായ ഒരു റോസാച്ചെടിപോലെ പൊട്ടിച്ചിരിച്ചുവെന്നും, വർണ്ണിച്ചിരിക്കുന്നു. കവയിത്രിയുടെ പ്രകൃതിവർണ്ണനാ വൈദഗ്ദ്ധ്യത്തിന് ഈ കവിത മകുടോദാഹരണമാണ്. രാജ്ഞിക്ക് സ്വന്തം കുമാരിയിൽ ആസൂയ ഉണ്ടാകുന്നതിനും ആ സമയത്തു് അവർക്ക് ജീവിതത്തിൽ ആദ്യം ആനന്ദം ഉളവാകുന്നതിനും ഹേതു എന്തെന്ന് ആ കവിത വായിക്കുന്നവർ ആരും ആലോചിക്കാതിരിക്കയില്ല.

ഭാരതീയരുടെ അനർഘസമ്പത്തായ പല നാടോടിപ്പാട്ടുകളും ഇംഗ്ലീഷിൽ ആക്കി ചിന്തോദ്ദീപനംകൊണ്ടു് ആ ഗീതങ്ങൾക്ക് സ്വാഭാവികതയും ആസ്വാദ്യതയും നല്കുന്നതിന് നമ്മുടെ കവയിത്രി ശ്രദ്ധിച്ചിട്ടുള്ളതും അവരുടെ പ്രകൃതി നിരീക്ഷണ പടുതയ്ക്ക് ഉദാഹരണമാണ്. ഭാരതീയ ജീവിതത്തെ പ്രതിബിംബിപ്പിക്കുന്ന ഈ ഗാനങ്ങൾക്ക് ഒരു പ്രത്യേക സൗന്ദര്യമുണ്ട്. ആ ഗാനങ്ങളിൽ നമ്മുടെ മാലതീ ചമ്പക പുഷ്പങ്ങളുടെ പരിമളം തന്നെയാണ് ലയിച്ചു ചേർന്നിരിക്കുന്നതെന്ന് പറയാം. നമുക്ക് സുപരിചിതമായ വസ്തുക്കളും ആളുകളും ഈ പാട്ടുകളിൽ ചിത്രിതമായിട്ടുണ്ട്. നഗരവീഥികളിലും ഗ്രാമപാതകളിലും സാധാരണ സഞ്ചരിക്കുന്ന പാട്ടുകാർ, തുള്ളല്ക്കാർ, വള വില്പനക്കാർ, കൈനോട്ടക്കാർ, വെള്ളം കോരുകാർ, പല്ലക്കു ചുമട്ടുകാർ, ഈശ്വര പ്രാർത്ഥനയ്ക്കായി ജനങ്ങളെ ആഹ്വാനം ചെയ്യുന്ന വൈഷ്ണവന്മാർ, സ്വയം പ്രാർത്ഥനക്കായി പോകുന്ന കന്യകകൾ എന്നിവരുടെ ചിത്രങ്ങൾ പ്രശംസനീയമായ മനോധർ

മ്മത്തോട്ട ക്രൂടിയാണ് സരോജിനീ ദേവി നമുക്ക് കാണിച്ചു തരുന്നതു്. ഇങ്ങനെ അചേതനങ്ങളും സചേതനങ്ങളുമായ പ്രകൃതിയുടെ നിരവധി വശങ്ങളെ ചിത്രീകരിച്ചു് നമ്മെ ചിന്താവിഷ്ടരാക്കുന്നതിനാണ് സരോജിനീ ദേവി യത്നിച്ചിട്ടുള്ളതു്. ഈ നിലയിൽ അവരുടെ കൃതികളും അകൃത്രിമ മോഹനങ്ങളും ആലോചനാമൃതങ്ങളും ആണ്.

സഹൃദയഹൃദയങ്ങളെ ആവർജ്ജിക്കുന്ന ഉൽകൃഷ്ടാശയങ്ങളും സരോജിനീ ദേവിയുടെ മിക്ക കവിതകളിലും അടങ്ങിയിട്ടുണ്ടു്. പൗരസ്ത്യ പാശ്ചാത്യ സംസ്കാരങ്ങളുടെ സമ്മിശ്രമായ മേളനത്തിൽ നിന്നു് ഉദിച്ചുയർന്ന ആ ഉജ്ജ്വല ജ്യോതിസ്സു് കാവ്യകിരണങ്ങളാൽകൊണ്ടു് മനുഷ്യരാശിയിൽ മുഴുവൻ തന്നെ പ്രഭാപൂരം പ്രസരിപ്പിച്ചിരുന്നു. യഥാർത്ഥത്തിൽ ഒരു ലോക പൗരിയായിരുന്ന സരോജിനീ ദേവി പാരതന്ത്ര്യം കൊണ്ടു് ദീനയായിരുന്ന ഭാരതാംബയുടെ അരുമസന്താനവും ക്രൂടിയായിരുന്നതിനാൽ സ്വരാജ്യ സ്നേഹ നിർഭരങ്ങളായ നിരവധി ഗാനങ്ങളും രചിക്കുന്നതിനിടയായി. തന്നോടൊപ്പം രാഷ്ട്രസേവനം അനുഷ്ഠിക്കുന്നതിനു് ഭാരതീയരെ അവർ കാവ്യങ്ങളും മൂലവും ആഹ്വാനം ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ആ ഗാനങ്ങളെല്ലാം തന്നെ പ്രസിദ്ധങ്ങളാണു്. പുരാതന ഭാരതത്തിന്റെ മഹനീയ ചരിത്രത്തിലും നമ്മുടെ ശ്രേഷ്ഠമായ പാരമ്പര്യത്തിലും അവർക്കു് അളവറ്റ അഭിമാനമുണ്ടായിരുന്നു. ഇന്ത്യയിൽ സർവസമുദായമൈത്രി ഉളവാക്കുന്നതിനു് ആജീവനാന്തം ആഗ്രഹിച്ചിരുന്ന കവയിത്രി ഏവരിലും വർഗ്ഗീയ സൗഹാർദ്ദം ഉളവാക്കുന്നതിനു് പ്രേരകങ്ങളായ ഗാനങ്ങളും രചിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഭാരതാന്ത

രീക്ഷം അവരെ കൂട്ടതൽ വികാര വിവശയാക്കി. ആ വികാരത്തിൽനിന്ന് ഉത്ഭ്രതമായിട്ടുള്ള കവിതകളും വി ശേഷാൽത്തരങ്ങളും തന്നെയാണ്. 1915 ഡിസംബർ മാ സത്തിൽ ബോംബെയിൽ കൂടിയ കോൺഗ്രസ്സ് സമ്മേ ളനത്തിൽ "ഉണരുവിൻ" എന്ന തലക്കെട്ടിൽ ചൊല്ലി യ കവിത മാതൃഭൂമിയെ സംബോധന ചെയ്യുകൊണ്ടാണ് ഭാരതമാതാവിന്റെ അമൂല്യമായ അഭിമാനവും ആത്മ ശക്തിയും ആർജ്ജിച്ചിട്ടുള്ള അരുമസന്താനങ്ങളും യാ തൊരു കോട്ടവും കൂടാതെ തങ്ങളുടെ കർത്തവ്യങ്ങളും അ നഷ്ഠിക്കുന്നതാണെന്നും തങ്ങളുടെ ഹൃദയം പ്രിയജനനി യുടെ വസതിയും, കവചവും, ബലിവേദിയുമാണെന്നും, ശപഥം ചെയ്യുകൊണ്ട് ഹിന്ദുക്കളും, പാഴ്സികളും, മു സ്ലീങ്ങളും, ക്രിസ്ത്യാനികളും എന്നല്ല എല്ലാമതക്കാരും അ വരെ ആരാധിക്കാൻ സന്നദ്ധരായിരിക്കുന്നു എന്ന ആശയമാണ് അതിൽ ഉൾക്കൊള്ളുന്നത്. ഓരോ മ താനുയായികളും അവരവർക്ക് ഉചിതമായ വിധത്തിൽ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നത് ഒരേ ലക്ഷ്യ പ്രാപ്തിക്കാണ്. ആ ക വിതയുടെ അവസാന ഭാഗം ചുവടെ ചേർക്കുന്നു.

"കൊണ്ടുപോമമ്മേ ഞങ്ങളം പണ്ടേപ്പോൽ
[ക്ഷേമത്തിന്റെ
ശൃംഗത്തിൽ ശശ്വത്താകും യശസ്സിൻ മൻപന്തിയിൽ
ഹിന്ദുക്കളും:— അർച്ചനാസുമങ്ങളാലമ്മേ! നിൻ
[ശിരസ്സിങ്കൽ
സച്ഛ്രമാം കിരീടത്തെയണിയിച്ചിടും ഞങ്ങളും
പാഴ്സികളും:—മങ്ങാത്ത പ്രത്യാശയാം അഗ്നിതൻ
[നാളങ്ങളാൽ
അമ്മയുടെ പരിവേഷ ഭ്രഷണം ചാർത്തും ഞങ്ങളും.

മുസ്ലീങ്ങൾ:—
സ്നേഹത്തിൻ ഖഡ്ഗങ്ങളെ കൊണ്ടെന്നു മമ്മേ നിന്റെ
മോഹന കളേബരം കാത്തുരക്ഷിക്കും ഞങ്ങൾ

ക്രസ്ത്യാനികൾ:—
തായേ, നിൻ തൃപ്പാദത്തിൽ കാണിക്ക വയ്ക്കും ഞങ്ങൾ
ഭ്രയിഷ്ടു വിശ്വാസത്തിൻ സംഗീതം വിശ്വോത്തരം.
സർവ്വമതസ്ഥരും:—

ജനനീ! കേൾക്കുന്നില്ലേ, കുഞ്ഞുങ്ങൾ വിളിക്കുന്നു;
ഉണരൂ, മഹാറാണി ഭാരതി, തേ നമസ്കാരം." *

അതേവർഷത്തിൽ ഒന്നാം ലോകമഹായുദ്ധം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ യുദ്ധസഹായത്തിനായി, ഐക്യബാദിൽ പ്രവർത്തിച്ചിരുന്ന സ്വീസമാജത്തിനു വേണ്ടി "ഇന്ത്യയുടെ സംബോധനകൾ" എന്ന തലക്കെട്ടിൽ എഴുതിയ കവിത സുപ്രസിദ്ധമാണ്. ഭാരതാംബിക തന്റെ അരുമസന്താനങ്ങളെ യുദ്ധത്തിനായി ബലി നൽകിയതിനെപ്പറ്റി വിദേശികളോട് പറയുന്നതായിട്ടാണ് കവിത രചിച്ചിട്ടുള്ളത്. അതിന്റെ അവസാനഭാഗം ചുവടെ ചേർക്കുന്നു.

"കരയുമെൻ കണ്ണീർ ചെമയ്ക്കും മഴൽക്കടൽ-
ക്കയമൊന്നുളുപ്പാൻ കഴിയുമോ തേ?
കരളൊന്നുകാത്തു കഴിയുമെൻ തീരാത്ത
കദനമറിവാൻ കഴിയുമോ തേ?
കരളിൽ നൈരാശ്യത്തെപ്പിളരുമെന്നഭിമാന-
ക്കതിർമിന്നൽകാൺമാൻ കഴിയുമോ തേ?
ഗതികെട്ടു പ്രാർത്ഥിക്കുമളവുള്ളിലായിക്കൊ-

* വിവർത്തകൻ, ശ്രീ. മുട്ടത്തു വക്കി.

രതിരേകമാശയൊന്നറിയുമോ നീ?
അതുമല്ലതിദൂരത്തഴൽ നിഴലിന്നിഴചേരും ബഹു-
ഭാസുര സ്വപ്നം ഞാനൊന്നു കാണ്മൂ,
വികലങ്ങളം അരക്തവിജയ പതാകകളം
വിശദമായ് കാൺമാൻ കഴിയുമോ തേ?
ദ്വേഷത്തിൻ ഭീഷണവേഷമഴിച്ചുഗ്ര
രോഷഘോഷങ്ങളം ശമിച്ചിടുമ്പോളം
അതുലമാം ശാന്തിതന്നടകല്പിൽ ജീവിതം
പുതിയ വടിവുകളം പൂണ്ടിടുമ്പോളം
സമരസം മുന്നണിതന്നിൽ ഗതഭയം
സമരം ചെയ്യുള്ള സഖാക്കളോടായ്
താവകസ്നേഹം കൃതജ്ഞതയാൽ നിജ-
സേവന സ്മാരകം തീർത്തിടുമ്പോളം
മരണത്തെ വെന്നൊന്നം മടുവീട്ടം വീരർതൻ
മഹിതാപദാനങ്ങളം മാനിക്കുമ്പോളം
സ്മരണം ചെയ്താവൂ മമ തനയന്മാരർപ്പിച്ചൊരു
വീര ബലിയിലെ ജീവരക്തം. *

സ്വതേ കായികശക്തി കുറവായിരുന്നെങ്കിലും രാഷ്ട്രസേവനത്തിൽ ബദ്ധകങ്കണയായിരുന്ന സരോജിനീ ദേവി തന്റെ ജീവിതലക്ഷ്യത്തെ പ്രതിഫലിപ്പിക്കത്തക്കവണ്ണം പല കവിതകളം എഴുതിയിട്ടുണ്ട്. "വിധി" എന്ന കവിത ഇതിനു് ഉദാഹരണമാണു്. മറെറാരുകവിതയിൽ തന്റെ സ്ഥിതിയെപ്പററി അവർ ഇങ്ങനെപറയുന്നു. "അല്ലയോ മരണമേ! നിന്റെ പ്രശാന്തമായ അനുകമ്പ എന്റെ കണ്ണുകളെ ലജ്ജിപ്പിച്ചുകളയുന്നു. ഞാൻ അതുയുക്തം ഉദ്ദേശ്യരഹിതമായ ഒരു വസ്തുവാണോ? തിക്തവും തീഷ്ണവുമായ നിന്റെ നിശിതവേദന നേരിട്ട

* വിവർത്തകൻ, ശ്രീ. എ. പി. നീലകണ്ഠപിള്ള

മ്പോൾ എന്റെ ദേഹം ഭയപ്പെട്ടകയും ആത്മാവു് വിറ കൊള്ളുകയും ചെയ്യുമോ? മായാഭ്രമിക്കവേണ്ടി പാടുക യും സേവനമനുഷ്ഠിക്കുകയും ചെയ്യാൻ വിധിക്കപ്പെട്ട കൃ ത്യങ്ങൾ ചെയ്തീരുന്നതിനു മുമ്പു് എന്റെ കായിക ശക്തി നഷ്ടപ്പെട്ടുപോകുമോ?"

"ആമന്ത്രണം" എന്ന ഗീതം സരോജിനിയുടെ ശ വകുടീരത്തിൽ കൊത്തത്തക്കവണ്ണം വികാരപാരമ്യമു ള്ള ഒരു ഗീതമാണു്. തന്റെ ആർദ്രസേവനങ്ങളെ ആ ദരിച്ചു് പ്രശംസകളാകുന്ന സ്നേഹമാല്യങ്ങളുംകൊണ്ടു് എ ത്തുന്ന യുവാക്കളോടു്, മങ്ങിത്തുടങ്ങിയ ജീവിതജ്വാല കൊണ്ടു് മറുദീപങ്ങൾ കൊളുത്തുവാനോ, പൊട്ടിക്കഴി ഞ്ഞ വീണകൊണ്ടു് ഉജ്ജ്വലമായ ജീവിതസന്ദേശം ആ ലപിക്കാനോ, സാധ്യമല്ലാതായതിൽ വിലപിച്ചുകൊ ണ്ടു് അവർ വിടവാങ്ങുന്നു. മനുഷ്യരാശിക്കു് എക്കാല വും നേരിടേണ്ടിവരുന്ന സന്തോഷ സന്താപങ്ങളാകുന്ന അലകടൽ നിറഞ്ഞ സമുദ്രത്താൽ പരിവൃതമായ വിജയ നഗരമാകുന്ന യുവലോകത്തോടു്, ക്രൂരതമായി തനിക്കു് ഉപാസനയ്ക്കായി ഒന്നുംതന്നെയില്ലെന്നു് അവർ തുറന്നു പറയുന്നു. തന്റെ ജീവിതം മുഴുവൻ അപഹരിച്ച യു വലോകത്തിനു് നല്കാൻ മറ്റു് സ്നേഹസ്മാരകങ്ങളൊ ന്നും ആവശ്യമില്ലെന്നു് അവർ സവിനയം പ്രസ്താവിക്കു ന്നു. തന്റെ സ്വപ്നങ്ങളുടെയും കണ്ണുനീർക്കണങ്ങളു ടെയും നികേതനങ്ങളായ അവരോടു് യാത്രപറയാതെ ത ന്നെ അവർ വിടവാങ്ങുന്നുവെന്നു് പറഞ്ഞു് ആ ഗീതം അവസാനിക്കുന്നു. ആ കവിത അവർക്കു് "അറം വരു ത്തി"യെന്നു പറയാം. എന്തെന്നാൽ, ആരും അറിയ തെ അർദ്ധരാത്രിക്കശേഷം അവർ ഇഹലോകം വെടിയു കയുണ്ടായല്ലോ.

സരോജിനീദേവിയുടെ ആത്മാവിനെന്നപോലെ അവരുടെ കവിതയും അസാധാരണമായ പ്രസന്നത അഥവ പ്രസാദാത്മകത്വം ഉണ്ടെന്നുള്ള പരമാർത്ഥം ഇവിടെ പ്രത്യേകം സ്മരണീയമാണു്. പ്രകൃത്യാ ദുർബ്ബലയായിരുന്നെങ്കിലും ലേശം ഭയമില്ലാതെയാണു് അവർ ജീവിതരണാങ്കണത്തിൽപോരാടിയതു്. അതിനാൽ ശുഭാപ്തി വിശ്വാസം അവരുടെ കൂടെപ്പിറപ്പായിരുന്നുവെന്നു പറയാം. സരോജിനീദേവിയുടെ മിക്കകവിതകളിലും ഈ വിശ്വാസം പ്രത്യക്ഷമാകുന്നുണ്ടു്. "ഇന്ത്യയോടു്" എന്ന കവിതയിൽ ജനനി ആലസ്യത്തിൽ നിന്നും ഉണർന്നു് ഉന്മേഷത്തോടുകൂടി പ്രവർത്തിക്കണമെന്നും, ഭാരതസ്ത്രീ അനുഭവിക്കുന്ന ഇതര രാഷ്ട്രങ്ങൾക്കു് അവർ മാർഗ്ഗദർശനം ചെയ്യണമെന്നും, അവയുടെ ഭാവി പുരോഗതിയ ബഹുമതികരം, പ്രതാപങ്കരം, വിജയങ്കരം ഇവകൊണ്ടു് ഏറ്റവും ഭാസുരമാകുമെന്നും, പുരാതനകാലത്തു രാജ്ഞിയായിരുന്ന ജനനിക്കു് കിരീടം അണിയാറായിയെന്നും, ശുഭാപ്തി വിശ്വാസത്തോടെയാണു് അവർ ഉത്ബോധിപ്പിക്കുന്നതു്. രാഷ്ട്രസേവനത്തിൽ മുഴുകിയിരുന്നപ്പോൾ അനാരോഗ്യയായിരുന്നുവെങ്കിലും അത്യുത്സാഹത്തോടെ അവർ പ്രവർത്തിച്ചതു് എങ്ങനെയെന്നു് അവർതന്നെ ഇപ്രകാരം വിശദമാക്കുന്നു. "എന്റെ പഴയരാണികുഭ്രമിയെ വീണ്ടും ഉണർത്തുന്ന വസന്തം കഷ്ടതകരം അനുഭവിക്കുന്ന പരിഭ്രാന്തഹൃദയങ്ങളെ ഉണർത്തുവാൻ വിളിക്കുന്നതു് പാഴായിത്തീരുമോ? ദൂരെ ചെന്നെത്തുന്നതും ദുർബലവും അജിതവുമായ എന്റെ മിടിയുന്ന കണുസ്വരത്തെ വിധിയുടെ അന്ധമായ ശരങ്ങൾ നിശ്ചലമാക്കിക്കളയുമോ? ആശയുടെ സമുന്നതതലത്തിൽ ഉയർന്നു പറക്കുന്ന എന്നെ ദുർബലവും രക്ത

മൊലിക്കുന്നതുമായ ഒരു പരുന്ത്. എതിരിടാനോ ക്ഷീണിപ്പിക്കുവാനോ ധൈര്യപ്പെട്ടുമോ? നോക്കൂ! വിധിച്ച വസന്തത്തെ അഭിമുഖമായി ദർശിക്കുവാൻ ഞാൻ ഉയർന്നു കഴിഞ്ഞു. എന്റെ ഒടിഞ്ഞ ചിറകിന്മേൽ ഞാനിതാ നക്ഷത്രമണ്ഡലത്തിലേയ്ക്കുയർന്നു പറക്കുന്നു." മറ്റൊരു കവനത്തിൽ അവർ ഉദ്ബോധിപ്പിക്കുന്നതു് എന്താണെന്നുനോക്കുക.

"ജീവിതം ദുഃഖഭൂയിഷ്ഠമാണെങ്കിലും സങ്കടപ്പെടരുതു്. നിങ്ങളുടെ വ്യസനംകൊണ്ടു് പ്രഭാതം അതിന്റെ പ്രഭാപൂരത്തെ ഒളിച്ചുവയ്ക്കുകയോ, വസന്തം താമരപ്പൂവിനും അശോകപത്രത്തിനും പ്രകാശത്തേയോ സഹജമായ മനോഹാരിതയേയോ നല്കാതിരിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നില്ല."

"വിധിയോടുള്ള വെല്ലുവിളി" എന്ന കവിത ആദ്യന്തം ഉത്കർഷസഫലമായ ഭാഷയിൽ എഴുതിയിട്ടുള്ള ഒരു മനോഹരഗീതമാണു്. "അല്പദയാ, വിധേ, എന്റെ ദുർബലവും പ്രശാന്തവും ആർദ്രം അജയ്യവുമായ ആത്മാവിനെ നിയന്ത്രിക്കാൻ നീ അതിയായി ആഗ്രഹിക്കുന്നതു് വൃഥാവിലാണു്." ഇങ്ങനെ അവസാനിപ്പിക്കുന്ന ഈ കവിത അവരുടെ ശുഭൈകദൃഷ്ടിക്കു് ഉത്തമ ലക്ഷ്യമാണു്.

സരോജിനീ ദേവി തന്റെ കവിതകളുടെ രൂപസൗഷ്ഠവത്തിനു് കൂടുതൽ പ്രാധാന്യം നൽകിയിരുന്നുവെന്നു് വിചാരിക്കാൻ ന്യായമുണ്ടു്. ഒരു വിദേശഭാഷയിൽ കവിത എഴുതിയിരുന്ന നമ്മുടെ കവയിത്രി കാവ്യത്തിന്റെ രൂപത്തിൽ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധ പതിപ്പിച്ചതു് സ്വാഭാവികമാണു്. കാവ്യത്തിന്റെ ബാഹ്യരൂപത്തിൽ കുറവുകൾ കണ്ടുപിടിക്കാൻ എളുപ്പമുണ്ടല്ലോ. ആവിധ ന്യൂനതകളും തന്റെ കവിതകളിൽ ഉണ്ടാകാതിരി

ക്കുന്നതിനു് അവർ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധ പതിപ്പിച്ചു. ഉത്തമങ്ങളായ നിരവധി ശൈലികളും മനോഹര വാക്യങ്ങളും രൂപകപ്രയോഗങ്ങളും കൊണ്ടു് അവരുടെ കവിതകൾ വളരെ ഹൃദ്യങ്ങളായിരിക്കുന്നു. നല്ലവാക്കുകൾ നല്ലരീതിയിൽ ക്രമപ്പെടുത്തുന്നതു് എല്ലാം കാവ്യമെന്നു് കരുതുന്നക്കൂട്ടർക്കും സരോജിനിയുടെ കവിതകൾ ഒന്നാംകിടയിലുള്ളവയാണെന്നു് അനുഭവപ്പെട്ടും. സാധാരണയിൽ കവിഞ്ഞുള്ള രൂപഭംഗിയുള്ളതിനാൽ സരോജിനീദേവിയുടെ എല്ലാകവിതകളും സംഗീതാത്മകങ്ങൾകൂടിയാണു്. ഈ നിലയിൽ വീക്ഷിക്കുമ്പോൾ അവരുടെ കവിതകൾ കോകിലത്തിന്റെ കളക്വജനംപോലെ കർണ്ണാനന്ദപ്രദമാണെന്നോ, പ്രസന്നമധുരമാണെന്നോ പറയാം. അതിനാൽ സരോജിനിയ്ക്കു് "പയസ്വികോകിലം" എന്ന പേരു് അനവർത്ഥം തന്നെ.

സരോജിനീ ദേവി മധുരഗാനങ്ങൾ ആലപിച്ചുകൊണ്ടു് ഭാവനാത്മകമായ ആ രമ്യഹർമ്മ്യത്തിൽവിഹരിച്ചതു് അവരുടെ യൗവനദശയിലാണു്. ലോകവ്യാപാരങ്ങൾ കൂടുതലായി ഗ്രഹിച്ചു് പരിണതപ്രജ്ഞയായതിനുശേഷം ഗണനീയമായ കാവ്യരചനയ്ക്കു് അവർ ഒരുമ്പെട്ടില്ല. അതിനു അവർക്കു് അവസരം ലഭിക്കാതെവന്നു. ഗാനലോലുപയായി യഥേഷ്ടം വിഹരിച്ചിരുന്ന ആ പയസ്വികോകിലത്തെ രാഷ്ട്രനേതാക്കൾ ബന്ധനത്തിലാക്കിക്കളഞ്ഞു. കാവ്യവിപഞ്ചിക ഏന്തിയിരുന്ന മൃദുലപാണികളിൽ അവർ സത്യഗ്രഹഖഡ്ഗം പിടിപ്പിച്ചു. അവരാകട്ടെ ആ ഖഡ്ഗം മുറുകെ പിടിച്ചു് സസന്തോഷം പുരുഷന്മാരോടൊപ്പം പോരാടി. ഈ ജീവിതപരിവർത്തനത്തെപ്പറ്റിയും കവിയുടെ ധർമ്മത്തെപ്പറ്റിയും നമ്മുടെ കവയിത്രി ഇപ്രകാരമാണു് പ്ര

സ്ഥാപിച്ചിട്ടുള്ളതു്. "റോസാപ്പൂക്കളും നിറഞ്ഞ വിജനമായ സങ്കല്പമണിമേടകളിൽ കഴിക്കുന്നതല്ലാ കവിയുടെ ധർമ്മം. കവി, ജനങ്ങളൊന്നിച്ചു കഴിയേണ്ടവനാണു്. പൊതു നിരത്തുകളിലെ പൊടിയും യുദ്ധത്തിന്റെ ഭയാനകതയും അവൻ അനുഭവിച്ചറിയേണ്ടവനാണു്. ആപത്തുകാലത്തു് തോൽവിക്കും നിരാശയ്ക്കും അടിപെട്ടു് കിനാവുകാണുന്നവരോടു് 'എല്ലാവിഷമതകളും സംഭ്രാന്തികളും നിരാശകളും, നിങ്ങൾ വേണ്ടവണ്ണം ചിന്തിക്കുന്നപക്ഷം കേവലം മായയാണെന്നു ബോദ്ധ്യപ്പെട്ടും. നിങ്ങൾക്കാവശ്യമായിട്ടുള്ളതു് ആശ ഒന്നുമാത്രമാണു്. നിങ്ങളുടെ മഹനീയാഭിലാഷങ്ങൾ, നിങ്ങളിൽ,നിർലീനമായിട്ടുള്ള ധൈര്യം, നിങ്ങളുടെ അക്ഷയമായ വിജയങ്ങൾ, എന്നിവയിൽ പൂർണ്ണമായി വിശ്വസിച്ചുകൊണ്ടു് ഞാനിതാ നിങ്ങളുടെ മുമ്പിൽ നില്ക്കുന്നു' എന്നിങ്ങനെപറയുന്നതിനായിട്ടാണു് അവൻ കവിയായിരിക്കേണ്ടതു്. അതിനാൽ ഇന്നു് ഈ വിഷമസന്ധിയിൽ(1918-മേയ്)ഇന്ത്യയുടെവിജയം നിങ്ങളുടെ ഹസ്തങ്ങളിൽ സ്ഥിതിചെയ്യുന്നതിനാലാണു് ഞാൻ അബലയായ ഒരു സ്ത്രീ, എന്റെ വീട്ടിൽ നിന്നിറങ്ങി ഇവിടെ നില്ക്കുന്നതു്. സ്വപ്നങ്ങൾ കാണുന്ന ഈ സ്വപ്നദർശിനി ചന്തസ്ഥലത്തെത്തി പറയുന്നതാണിതു്. സഖാക്കളെ! വിജയത്തിനായിട്ടു് മുന്നോട്ടുപോകുവിൻ!!" ഇങ്ങനെ ആംഗ്ലേയ കവിയായിരുന്ന ബൈറനേപ്പോലെ സരോജിനിയും ഉൽക്കടമായ ദേശാഭിമാനവും രാജ്യസ്നേഹവും കൊണ്ടു് കർമ്മധീരയായിത്തീർന്നുവെന്നു കാണാം. രാഷ്ട്രസേവനത്തിൽ വ്യാപൃതയായതോടുകൂടി അവർ ചെയ്ത അസംഖ്യം പ്രസംഗങ്ങൾ വഴിയാണു് കാവ്യമകരന്ദം ഏവർക്കും ആസ്വദിക്കാൻ സാധിച്ചതു്. "അവരുടെ ജീവിതം മുഴുവനും ഒരു

കാവ്യമായും ഗാനമായും തീർന്നിരുന്നു"വെന്നു് പണ്ഡിത നെഹ്റു പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതു് എത്രയോ പരമാർത്ഥമാണു്. രവീന്ദ്രനാഥടാഗോറിനെപ്പോലെ രാഷ്ട്രസമരാങ്കണത്തിൽ നേരിട്ടിറങ്ങാതെ കവനകലാലോലയായി മാത്രം ജീവിതം നയിക്കാൻ സാധിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ സാഹിത്യസാമ്രാജ്യത്തിൽ ആ അനുഗ്രഹീത കവയിത്രിയ്ക്കു് കൂടുതൽ ഉല്കൃഷ്ടമായ ഒരു സ്ഥാനം ലഭിക്കുമായിരുന്നു! എന്നാൽ അവരുടെ നേട്ടങ്ങൾ ബഹുമുഖങ്ങളായിരുന്നുവെന്നു് നാം സ്മരിക്കേണ്ടതാണു്.

അദ്ധ്യായം ആറു്.

പ്രഭാഷണങ്ങൾ.

ഒരു കവയിത്രിയായി പ്രശസ്തിനേടിയിരുന്നതുപോലെതന്നെ ഒരു പ്രസംഗകയായി ആഗോളവ്യാപകമായ യശസ്സു് ആർജ്ജിക്കുന്നതിനു് സരോജിനീ ദേവിക്കു് സാധിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതിനാൽ അവരുടെ വാഗ്മിതാവൈഭവത്തെപ്പറ്റി ഇവിടെ ചിലതെല്ലാം പ്രസ്താവിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഒരു ഉത്തമ പ്രസംഗകനു് ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ട വിവിധ വിഷയ വിജ്ഞാനം, ആശയാവിഷ്കരണപാടവം, ആന്തരികമായ തീഷ്ണപ്രചോദനം എന്നീ വിശിഷ്ടഗുണങ്ങൾ സരോജിനിയിൽ അസാധാരണമായുണ്ടായിരുന്നതിനാലാണു് വാഗ്മിതാ കൊണ്ടു് ലോകത്തെ വശീകരിക്കുവാൻ അവർക്കു് സാധിച്ചതു്.

സരോജിനി ബാല്യം മുതൽ ഗ്രന്ഥപാരായണത്തിൽ അതീവ തല്പരയായിരുന്നുവെന്ന് മുമ്പേ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഈ ശീലം തുടർച്ചയായി ജീവിതാവസാനം വരെ നിലനിർത്തുന്നതിന് സാധിച്ചിരുന്ന ആ സാധ്വി ഒരു വിജ്ഞാന-ഭണ്ഡാഗാരമായിരുന്നുവെന്നു പറയുന്നതിൽ തെറ്റില്ല. കുടുംബപാരമ്പര്യം, പാശ്ചാത്യ വിദ്യാഭ്യാസം, ദേശസഞ്ചാരം, സുഹൃത് സമ്പത്ത്, എന്നിവ കൊണ്ട് അവരുടെ ജ്ഞാനം പരിപുഷ്ടമായി. ശാസ്ത്രം, സാഹിത്യം, രാജ്യതന്ത്രം, തത്വജ്ഞാനം എന്നിങ്ങനെ ഏതൊരു വിഷയത്തേയും ആസ്പദമാക്കി യാതൊരു മുന്നൊരുക്കവും കൂടാതെ ഏതവസരത്തിലും പ്രസംഗിക്കുവാൻ അവർക്ക് സാധിച്ചിരുന്നതു് അവഗാഹമായ ജ്ഞാനസമ്പത്തു് സ്വാധീനമായിരുന്നതുകൊണ്ടാണ്. ഇസ്ലാമിന്റെ ആദർശങ്ങളെപ്പറ്റി ഒരു മുസ്ലീം സമിതിയിലോ (മദ്രാസ്-1917) അദ്ധ്യാപക ജീവിതത്തിന്റെ ആദർശങ്ങളേപ്പറ്റി അവരുടെ ഒരു പരിശീലനകേന്ദ്രത്തിലോ (മദ്രാസ്-1917), ആത്മീയ ജീവിതത്തിലെ വ്യക്തിപ്രഭാവത്തെപ്പറ്റി ആസ്തികരുടെ സമ്മേളനത്തിലൊ .(കല്ക്കട്ട-1906) കിലഫാത് പ്രശ്നത്തെപ്പറ്റിയോ പഞ്ചാബിലെ ദുരന്തത്തെപ്പറ്റിയോ, ഇംഗ്ലീഷുകാരോടോ (ലണ്ടൻ-1920) ആഫ്രിക്കയിലെ ഇന്ത്യാക്കാരുടെ ദയനീയ സ്ഥിതിയെപ്പറ്റി വെള്ളക്കാരും, ഇന്ത്യാക്കാരും അടങ്ങിയ സദസ്സിലോ, (ഡർബൻ-1924) രാഷ്ട്രങ്ങളുടെകർത്തവ്യത്തെപ്പറ്റി ഏഷ്യയിലെ രാജ്യതന്ത്ര വിചക്ഷണന്മാരുടെ സമ്മേളനത്തിലോ (ഡൽഹി-1947) സാരഗർഭമായി സംസാരിക്കുന്നതിന് അവർക്ക് യാതൊരു വിഷമവുമുണ്ടായിരുന്നില്ല.

സരോജിനിയുടെ പ്രഭാഷണങ്ങളും ആരേയും ആകർഷിക്കുന്നതിനു് പര്യാപ്തമായതു് അവരുടെ ആശയാവി

ഷ്കരണത്തിനുള്ള പാടവം കൊണ്ടാണു്. ജന്മനാ തന്നെ ഒരു കവയിത്രിയായിരുന്ന സരോജിനിക്കു് അനിതരസാധാരണമായ പദസ്വാധീനത ഉണ്ടായിരുന്നു. പദങ്ങളെ നിരർത്ഥകമായി പ്രവഹിപ്പിക്കുന്നതിനു മാത്രമല്ല, പ്രായേണ കവനങ്ങളിലെന്നപോലെ അവയെ വേണ്ടവണ്ണം ക്രമപ്പെടുത്തി വാക്യങ്ങളും സമതോലനം ചെയ്തു് പെട്ടെന്നു് പ്രകാശിപ്പിക്കുവാൻ അവർക്കുണ്ടായിരുന്ന പ്രാപ്തി അന്യാദൃശ്യമായിരുന്നു. "സത്യമാണു് ഞങ്ങളുടെ പതാക; അഹിംസയാണു് ഞങ്ങളുടെ പരിച, രക്തം ചൊരിക്കാതെ ആക്രമണം നടത്തുന്ന ആത്മീയ ഖഡ്ഗമാണു് ഞങ്ങളുടെ വാൾ," എന്നീ തരത്തിൽ ഗംഭീരാശയങ്ങളും ഉൾക്കൊള്ളുന്ന മനോഹര വാക്യങ്ങളിലാണു് സരോജിനി പ്രസംഗിക്കുക. വെള്ളം തുള്ളി തുള്ളിയായി വീഴും പോലെ ചെറു വാക്യങ്ങളായോ, തുമ്പിക്കൈവണ്ണത്തിൽ വീഴും പോലെ മഹാവാക്യങ്ങളായോ അവർ പ്രസംഗിക്കാറുണ്ടു്. ഇങ്ങനെ പ്രതിപാദനത്തിനുള്ള അക്ലിഷ്ടതയാണു് അവരുടെ പ്രസംഗങ്ങൾക്കു് മാറുകൂട്ടിയതു്. കവിതയിലെന്നപോലെ പ്രസംഗങ്ങളിലും സംഗീത മധുരിമ ഉറഞ്ഞിരുന്നതിനാൽ അവ ആർക്കും കർണ്ണാനന്ദപ്രദമായിരുന്നു. അവരുടെ ഫലിത വിലാസധോരണിയും ഹാസ്യപ്രതിപത്തിയും പ്രസംഗങ്ങൾക്കു് ആസ്വാദ്യതയും രസികത്വവും വർദ്ധിപ്പിച്ചു. പിതാവിനെപ്പോലെ സ്വയം ചിരിക്കാനും അന്യരെ ചിരിപ്പിക്കാനും സരോജിനിക്കു് എന്നും കഴിവുണ്ടായിരുന്നു. തന്റെ ജീവിത സായാഹ്നത്തിൽ പോലും (ലക്നൗ സർവകലാശാലയിലെ ജൂബിലി ആഘോഷത്തിൽ-1947) ഫലിത സമ്പൂർണ്ണമായ പ്രതിപാദനം കൊണ്ടു് ശ്രോതാക്കളെ അകമാനം ചിരിപ്പിക്കുന്നതിനു് അവർക്കു

സാധിച്ചിരുന്നുവെന്നു കാണാം. ഇങ്ങനെ കവി സഹജമായ പദസ്വാധീനതയും ഫലിതമർമ്മജ്ഞതയും കൊണ്ടാണ് സരോജിനിയുടെ പ്രസംഗങ്ങൾ സാധാരണക്കാരുടെ പ്രസംഗങ്ങളേക്കാൾ മെച്ചമായിത്തീർന്നത്.

പറയാൻ വല്ലതും ഉണ്ടായിരിക്കുക, അതു ഭംഗിയായി പറയുക, എന്നീ രണ്ടു ഗുണങ്ങൾകൊണ്ടു് ഒരു പ്രസംഗം ഉല്കൃഷ്ടമായിയെന്നു വരുന്നതല്ല. പ്രസംഗിക്കുന്നതിനുള്ള ആന്തരപ്രചോദനം അഥവാ വികാരവിജൃംഭണമാണ് ശ്രോതാക്കളെ സ്തബ്ധരും വികാരവിവശരും ആക്കുന്നതു്. ഏതു നിലയിൽ നോക്കിയാലും പ്രസംഗിക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു ആത്മീയ പ്രേരണ സരോജിനീ ദേവിക്ക് എപ്പോഴും ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്നു കാണാം. സ്വതേ ഉല്പതിഷ്ണുത്വം ഉണ്ടായിരുന്ന അവർക്ക് യുവജനങ്ങളെ ആകർഷിച്ചു് ആ ഉല്പതിഷ്ണുത്വം അവരിൽ സംക്രമിപ്പിക്കുവാൻ അതിവേശമുണ്ടായിരുന്നു. സർവ്വജനസാഹോദര്യം എന്തെന്നു് ബാല്യത്തിൽതന്നെ ഗ്രഹിച്ചിരുന്നതിനാൽ അതിന്റെ ഗുണവശങ്ങൾ സാമാന്യജനങ്ങളെ മനസ്സിലാക്കി ഹിന്ദുക്കളും മുസ്ലിങ്ങളും ഏകയോഗക്ഷേമത്തോടെ വർത്തിക്കുവാൻ ഉൽബോധിപ്പിക്കേണ്ടതു് തന്റെ ജീവിതോദ്ദേശമായി അവർ കരുതി. മാതൃഭൂമിയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യലബ്ധിക്കായി രാഷ്ട്രപിതാവിനോടും മറ്റു നേതാക്കളോടും ചേർന്നു് പടവെട്ടിയ ആ വീരനായിക സ്ത്രീകളേക്കൂടി ആ സഹനസമരത്തിലേക്കു് ആനയിക്കേണ്ട കർത്തവ്യം തന്റേതാണെന്നു് ഗണിച്ചു. ഇങ്ങനെ അന്യരെ സൽപഥത്തിലേയ്ക്കു് നയിക്കുന്നതിനും ത്യാഗങ്ങൾ വരിക്കുവാൻ പ്രബുദ്ധരാക്കുന്നതിനും കച്ച കെട്ടിയിറങ്ങിയ ആ രാഷ്ട്രഭക്തയുടെ പ്രസംഗം ചെയ്തതെന്നതു് അത്യന്താപേക്ഷിതമായിത്തീർന്നു. ഈ വിധത്തിൽ

മനസ്സാക്ഷിയുടെ നിരന്തര പ്രേരണകൊണ്ട് ക്രൂടിയാണ് സ്വരാജ്യ സ്നേഹനിർഭരമായ അനവധി പ്രസംഗങ്ങളം അവർ ചെയ്യുവാനിടയായതെന്ന സംഗതി നാം സ്മരിക്കേണ്ടതാണ്. ഈ നിലയിൽ വീക്ഷിക്കുമ്പോൾ ലോകർക്ക് എപ്പോഴും ഒരു സന്ദേശം നല്കുവാനുണ്ടായിരുന്ന അവരുടെ പ്രസംഗങ്ങൾ ആദർശനിഷ്ഠങ്ങളും വികാരോത്തേജകങ്ങളും ആകും അവിസ്മരണീയങ്ങളും ആയിത്തീർന്നിട്ടുള്ളതിൽ അത്ഭുതപ്പെടേണ്ടതില്ല.

ഒരു പ്രസംഗകയെന്ന നിലയിൽ ലോകോത്തര യശസ്സ് ആർജ്ജിക്കുന്നതിനു സരോജിനിക്ക് സാധിച്ചതു് എന്തുകൊണ്ടെന്ന് വ്യക്തമാക്കിയല്ലൊ. അഭൗമമായ പ്രഭാഷണപാടവംകൊണ്ട് ശ്രോതാക്കളെ വൈദ്യുതീകരിക്കുന്നതിനും തന്മൂലം വശീകരിക്കുന്നതിനും സരോജിനീദേവിക്കു സാധിച്ചു. നിശിതമായ ഓജ്ജശക്തി, പരിശുദ്ധമായ ഭാഷ, പരിസ്ഫുടമായ ഉച്ചാരണം, ധാരമുറിയാതെ സമതോലനം ചെയ്യപ്പെട്ട മധുര വാക്യങ്ങളം, വികാരത്തള്ളൽ വർദ്ധിക്കുമ്പോൾ സ്വയം മറന്നു പാദത്തിന്റെ പത്തികളിൽമാത്രം നില്ക്കുന്ന ആ നില, സ്വതേ നടനകലാ വിദഗ്ദ്ധയായിരുന്ന അവരുടെ സന്ദർഭോചിതമായ അഭിനയം, ആവശ്യാനുസരണം ഉച്ചസ്വരത്തിൽ ശ്രോതാക്കളുടെ ഹൃദയത്തെ കുത്തിത്തുളയ്ക്കുന്നതോ, മധുരസ്വരത്തിൽ അവരുടെ ഹൃദയങ്ങളെ ദ്രവിപ്പിക്കുന്നതോ ആയ സ്വരഭേദം എന്നിവകൊണ്ടാണ് അവർക്ക് സദസ്യരെ എപ്പോഴും വശത്താക്കാൻ കഴിഞ്ഞതു്. ഏതു ബഹളമുള്ള സദസ്സും അവർ എഴുന്നേറ്റു നില്ക്കുമ്പോൾ പ്രശാന്തമാകുമായിരുന്നു. ഉദാഹരണമായി, ആഫ്രിക്കൻ പര്യടനകാലത്തു് നേറ്റലിന്റെ തലസ്ഥാന നഗരിയിലെ ടൗൺഹാളിൽ ക്രൂടിയ മഹാ

യോഗത്തിൽ അദ്ധ്യക്ഷനായിരുന്ന അഭിഭാഷകന് ഉപ
ക്രമപ്രസംഗം നടത്തുവാൻ സാധിക്കാത്തവിധം സഭസ്യർ
ക്കുവിളിച്ച അവസരത്തിൽ സരോജിനീദേവി മു
ന്നോട്ടുചെന്ന് കൈനീട്ടിക്കൊണ്ട്"ഗ്യാലറിയിലിരിക്കുന്ന
ദേവന്മാരെ, ദേവികളെ" എന്ന് സംബോധനചെയ്ത
മാത്രയിൽ ആ ഗംഭീര സഭസ്സ് നിശ്ശബ്ദമായതു് ഒരത്യ
ത്ഭുതമായി ആ സഭസ്സിലുണ്ടായിരുന്ന ഒരു ധാര വർണ്ണി
ച്ചിട്ടുണ്ട്. റാംസേ മക്ഡൊനാൾഡ്, ചർച്ചിൽ,
സൈമൺ, ബ്രാഡ്‌ലി, ഇർവിൻ എന്നിവരുടെ പ്രസം
ഗങ്ങൾ ശ്രവിച്ചിട്ടുള്ള ശ്രീ. കെ. കെ. ഭട്ടാചാര്യ സരോ
ജിനിയുടെ പ്രസംഗങ്ങൾ അവയെക്കാളെല്ലാം ഉല്കൃഷ്ട
മാണെന്നും അവർ പ്രസംഗം നിർത്തുമ്പോൾ കൂടുതൽ
പറഞ്ഞില്ലല്ലോയെന്ന് സങ്കടപ്പെടുന്നവരേ കാണുക
യുള്ളുവെന്നും പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു. പെത്തിക് ലോറ
ൻസ്, സരോജിനീദേവിയുടെ പ്രസംഗത്തെപ്പറ്റി ഇപ്ര
കാരം അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. "മഹത്തായ വളരെയ
ധികം ഗുണങ്ങൾ അവരിൽ ഒത്തുചേർന്നിരുന്നു. ഒരു രാ
ജ്യതന്ത്രജ്ഞ, ഒരു മനുഷ്യസ്നേഹിത, ഒരു പ്രസംഗക,
തന്റെ സ്വന്തം ഭാഷയിലും ഇംഗ്ലീഷിലും പേരെടുത്ത
ഒരെഴുത്തുകാരി എന്നിവ അവരുടെ യോഗ്യതകളിൽ
ചിലതാണ്. എന്നാൽ, ഇവയിൽ എല്ലാറ്റിലും മിക
ച്ചു നില്ക്കുന്നതു അവരുടെ വാഗ്മിത്വമാണെന്ന് ഞാൻ
കരുതുന്നു." അപാരപാണ്ഡിത്യം, കവിഹൃദയം, സേ
വനതീക്ഷ്ണത എന്നീ വിശിഷ്ട ഗുണങ്ങളാണ് സരോ
ജിനീദേവിയെ ഒരു യഥാർത്ഥ പ്രസംഗകയും തന്മൂലം
രാഷ്ട്രോദ്ധാരകയും ആക്കിത്തീർത്തതെന്നു പറയാം.

അദ്ധ്യായം ഏഴ്.

ഹിന്ദു മുസ്ലീം മൈത്രിയുടെ സന്ദേശ വാഹകൻ.

നാനാജാതി മതസ്ഥന്മാർ നിവസിക്കുന്ന ഭാരതത്തെ ഏകാത്മകമായ ഒരു ഉത്തമരാഷ്ട്രമായി രൂപാന്തരപ്പെടുത്തുന്നതിന് വിഷമമുണ്ട്. ഭാരതീയ സംസ്കാരം മറ്റ് ഏതൊരു രാഷ്ട്രസംസ്കാരത്തേക്കാളും കൂടുതൽ മിശ്രിതമാണ്. ഈ മിശ്രിതത്തിൽ പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്നത് ഹിന്ദുമുസ്ലീം സംസ്കാരങ്ങളാണ്. എല്ലാ സംസ്കാരങ്ങളിലും എന്നപോലെ ഇവ തമ്മിലും പല ഐകരൂപ്യങ്ങളുണ്ടെങ്കിലും ഇന്ന് നിലവിലിരിക്കുന്ന സംസ്കാരങ്ങൾ തമ്മിൽ ചില വിഭിന്നതകൾ ഉണ്ട്. ഹിന്ദുക്കളുടെ ചില വിശ്വാസങ്ങളിൽ മുസ്ലിങ്ങൾക്കും മുസ്ലിങ്ങളുടെ ചില വിശ്വാസങ്ങളിൽ ഹിന്ദുക്കൾക്കും ആദരവില്ലാതെയിരിക്കുന്നതിനാൽ ഈ വർഗ്ഗങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള സംഘട്ടനം ഉത്തര ഇന്ത്യയിൽ സാധാരണമായിരുന്നു. നാം വിദേശാധിപത്യത്തിൽ ആയിരുന്നതുകൊണ്ടാണ് ഈ വർഗ്ഗീയകലാപങ്ങൾ ഒന്നിനൊന്ന് വർദ്ധിക്കുവാനിടയായത്. ഇൻഡ്യ സ്വതന്ത്രയായപ്പോൾ, വിദേശീയ ഭരണകർത്താക്കന്മാരുടെ ഏറിയ കാലത്തെ നയവിശേഷഫലമായി, സ്വതന്ത്രരായ ഭാരതീയരിൽ 86 ശതമാനവും നിരക്ഷരരായിരുന്നു. ഇക്കൂട്ടരിൽ ഭൂരിഭാഗവും മൃഗതുല്യരാണെന്ന് പറയുന്നതിൽ തെറ്റില്ല. ഇങ്ങനെ വിദ്യാവിഹീനരായ ഇവർ ചില അന്ധവിശ്വാ

സങ്കടമാക്കി പരസ്പരം കലാപങ്ങളിൽ ഏർപ്പെട്ടു വന്നതിൽ അതിശയിക്കാനില്ല. "വിഭജിച്ചു ഭരിക്കണം" എന്ന ലക്ഷ്യത്തോടുകൂടി ഹിന്ദു മുസ്ലീം വിരോധത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നതിനു് ഉതകിയ സാഹചര്യങ്ങളും സൃഷ്ടിക്കുന്നതിനു് അന്നത്തെ ഭരണാധികാരികളും ശ്രമിച്ചിട്ടില്ലെന്നും പറയാവുന്നതല്ല. ഈ കാരണങ്ങളാൽ ഹിന്ദു മുസ്ലീം ഭിന്നത ഏതാനും ദശാബ്ദങ്ങളായി ഭാരതത്തിലെ വിഷമ പ്രശ്നമായിരുന്നു. ഈ ഭിന്നത നീക്കി ഹിന്ദുമുസ്ലീം ഐക്യം സ്ഥാപിക്കുന്നതിനു് രാഷ്ട്രനേതാക്കളും കഠിന പ്രയത്നം ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്.

ഭാരതീയരുടെ ജീവത്പ്രശ്നങ്ങളെപ്പറ്റി മനോഹര കവിതകളും രചിച്ചും പ്രസംഗങ്ങളും ചെയ്തും രാഷ്ട്രോന്നമനത്തിനായി എളിയ രീതിയിൽ പ്രവർത്തിച്ചിരുന്ന സരോജിനീ ദേവി ഹിന്ദു മുസ്ലീം ഭിന്നതയാകുന്ന ദുർഘടപ്രശ്നത്തേയും അഭിമുഖീകരിച്ചതിൽ അത്ഭുതപ്പെടാനില്ല. അന്ധവിശ്വാസ ഫലമായുണ്ടായ ഈ വർഗ്ഗീയ കലാപങ്ങളും യഥാർത്ഥത്തിൽ ഉൽപതിഷ്ണു ശീലയും വികാരവിധേയയും ആയ കവയിത്രിയുടെ ഹൃദയത്തെ ദുഃഖമായി സ്പർശിക്കുകയാണുണ്ടായതു്. ഗ്രന്ഥപാരായണം കൊണ്ടും, വിദേശസഞ്ചാരം കൊണ്ടും വിശാല മനസ്കയായിരുന്ന ആ സാധ്വിയിൽ ഹിന്ദു മുസ്ലീം ഭിന്നത മനോവ്യഥയെ ഉളവാക്കി. ഒരു മുസ്ലീം രാജാവിനാൽ ഭരിക്കപ്പെട്ട പോന്ന ഹൈദ്രബാദിൽ എന്നും മുസ്ലിങ്ങൾക്കു കൂടി ആരാധനാപാത്രങ്ങളായിരുന്ന പിതാവിന്റേയും ഭർത്താവിന്റേയും പാരമ്പര്യം സരോജിനീ ദേവിയും പുലർത്തുവാൻ ആഗ്രഹിച്ചു. ബാല്യകാലം മുതൽ തന്നേ മുസ്ലീങ്ങളുമായി അടുത്തു പരിചയിച്ചിരുന്ന സരോജിനിക്കു് ഇസ്ലാംമതതത്വങ്ങളും മുസ്ലിങ്ങളുടെ

ആചാരമര്യാദകളും ശരിയായി മനസ്സിലാക്കുവാൻ കാലേക്കൂട്ടി സാധിച്ചു. ഇങ്ങനെ ആർഷസംസ്കാരത്തിൽ വിശ്വാസമുണ്ടായിരുന്ന കവയിത്രിക്ക് മുസ്ലീം സംസ്കാരത്തിലും അത്യധികം ആദരവുണ്ടായി. ഈ വിധത്തിലുള്ള ഇതര മതപരിജ്ഞാനമോ ഇതര മതാനുയായികളുടെ സമ്പർക്കമോ ഇന്ത്യയിലെ മറെറാരു രാഷ്ട്രീയ നേതാവിനും ലഭിക്കാഞ്ഞതിനാലാണ് ഹിന്ദു മുസ്ലിം സന്ദേശവാഹകയായി സരോജിനീ ദേവി പ്രസിദ്ധി നേടിയത്. ഇന്ത്യയിലെ സ്വാതന്ത്ര്യസമരം ആരംഭിച്ചതോടുകൂടി ഹിന്ദു മുസ്ലിം വിരോധം വർദ്ധിക്കുന്നതിനുള്ള സാഹചര്യങ്ങൾ കൂട്ടതലായി സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടു. രാഷ്ട്രത്തെ സ്വതന്ത്രമാക്കുന്നതിന് അഭിലഷിച്ചിരുന്ന നേതാക്കൾ ഹിന്ദു മുസ്ലിം ഐക്യത്തിനായി അപ്പോഴാണ് സർവാത്മനാ പ്രയത്നിക്കുവാൻ തുടങ്ങിയത്.

ഗോപാലകൃഷ്ണ ഗോഖലയും മഹാത്മാ ഗാന്ധിയും ഹിന്ദുമുസ്ലിം ഐക്യത്തിന്റെ ആവശ്യകത എത്രമാത്രമുണ്ടെന്ന്, ഗ്രഹിക്കുകയും ആ ഐക്യം പുലർത്തുവാൻ ഏവരേയും ഉദ്ബോധിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. ജനസാമാന്യത്തെ കർമ്മനിരതരാക്കുവാൻ പ്രസംഗങ്ങൾ കൂടാതെ സാധ്യമല്ലെന്നും അതിന് സരോജിനീ ദേവി തികച്ചും പ്രാപ്തയാണെന്നും അവരെ അടുത്തറിഞ്ഞിരുന്ന ഗോഖലയ്ക്ക് ബോധ്യമുണ്ടായിരുന്നു. ആരേപ്പറ്റിയും അമിതമായി പ്രശംസിക്കാത്ത ഗോഖലെ സരോജിനി ഒരു വിദ്യാർത്ഥിനിയായിരിക്കുമ്പോൾതന്നെ അവർ പിൽക്കാലത്ത് പാശ്ചാത്യപൗരസ്ത്യസംസ്കാരങ്ങളെ സമുചിതമായി വ്യാഖ്യാനിക്കുന്ന ഒരു വ്യക്തിയായിത്തീരുമെന്ന് പ്രവചിക്കയുണ്ടായി. യഥാർത്ഥ സാഹോദര്യത്തെപ്പറ്റി

1903-ൽ തന്നെ സരോജിനീ ദേവി ഉജ്ജ്വലമായ ഒരു പ്രഭാഷണം ചെയ്യുകയുണ്ടായി. സരോജിനീ ദേവി ആദ്യമായി പൊതുരംഗത്തിലിറങ്ങിയതു് ഹിന്ദു മുസ്ലിം ഐക്യത്തിന്റെ സന്ദേശവാഹകയായിട്ടാണു്. സർവ്വ സാഹോദര്യം പുലർത്താതെ, പ്രവിശ്യാപരമോ സാമുദായികമോ ആയ ചിന്തകൾ ഉപേക്ഷിക്കാനോ, രാഷ്ട്രാഭിമാനമുള്ളവരായിത്തീരാനോ സാധ്യമല്ലെന്നു അന്നു അവർ തന്റെ ജീവിതാനുഭവങ്ങളെ ഉദാഹരിച്ചുകൊണ്ടു് വളരെ സ്പഷ്ടമാക്കി. ഈ പ്രസ്താവന ഏറ്റവും ആത്മാർത്ഥതയുള്ളതായിരുന്നുവെന്നു് സരോജിനിയുടെ പിൽക്കാല പരിശ്രമങ്ങളിൽനിന്നും ആക്കം ഗ്രഹിക്കാം. ബങ്കാളിനു് എവിടേയോ പ്രാതിനിധ്യം കിട്ടാഞ്ഞതിൽ പരിതപിച്ച ഒരു ദേശസ്നേഹിയോടു് "ബങ്കാളിനെ മറക്കുക, ഇന്ത്യയെപ്പറ്റി വിചാരിക്കുക. നാം ആദ്യമായി ഇന്ത്യാക്കാരാണു്" എന്നാണു് അവർ ഒരവസരത്തിൽ മറുപടി പറഞ്ഞതു്. 1913-ൽ ലക്നൗവിൽ കൂടിയ മുസ്ലിം ലീഗ് സമ്മേളനത്തിലാണു് ഹിന്ദു മുസ്ലിം പ്രശ്നത്തെപ്പറ്റി അവർ സവിസ്തരം പ്രസംഗിച്ചതു്. അതേ തുടർന്നു് ഹിന്ദുമുസ്ലിം മൈത്രിയുടെ ആവശ്യകതയെപ്പറ്റിയും ഇസ്ലാമിന്റെ ആദർശങ്ങളെപ്പറ്റിയും അവർ അനവധി പ്രസംഗങ്ങൾ ചെയ്തിട്ടുണ്ടു്. ഇക്കാര്യത്തിൽ മഹാത്മാഗാന്ധിയുടെ വലംകൈയായിനിന്നു് ആജീവനാന്തം പ്രവർത്തിക്കുന്നതിനു് അവർക്കു സാധിച്ചു. 1922 മാർച്ചു് 11-നാണു് മഹാത്മാഗാന്ധി കാരാഗൃഹത്തിലേയ്ക്കു് പോയപ്പോൾ, "ഭാരതത്തിന്റെ ഐക്യം ഞാൻ നിങ്ങളുടെ കൈകളിൽ ഏല്പിക്കുന്നു." എന്നു് അദ്ദേഹം സരോജിനിയോടാണു് പറഞ്ഞതു്. 1915-ലും, 16-ലും, കോൺഗ്രസ്സു് സമ്മേളനങ്ങളിൽ

ഹിന്ദു മുസ്‌ലിം മൈത്രിയുടെ ആവശ്യകതയെ ആസ്പദമാക്കിയാണ് അവർ പ്രസംഗിച്ചതു്. രാഷ്ട്രൈക്യത്തെ മുൻനിത്തി സരോജിനീദേവി ചെയ്ത പ്രസംഗങ്ങൾക്ക് എണ്ണമില്ല. യഥാർത്ഥ സാഹോദര്യം (മദ്രാസ് 1903), പൗരജീവിതത്തിന്റെ ആദർശം (ഗുണ്ടൂർ 1915), യുവാക്കന്മാരുടെ സാദ്ധ്യതകൾ (മസൂലിപട്ടണം 1915), സ്വരാജ്യസ്നേഹത്തിന്റെ ദർശനം (മദ്രാസ് 1917), ഹിന്ദു മുസ്ലിം ഐക്യം (പാറ്റ്ന 1917), ഇസ്ലാമിന്റെ ആദർശം (മദ്രാസ് 1917) സമുദായസഹകരണം (മദ്രാസ് 1917) സിലോണിലെ മുസ്‌ലിങ്ങളോട് (കൊളമ്പു് 1922) എന്നിങ്ങനെയുള്ള വിഷയങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കി സരോജിനി ചെയ്ത പ്രസംഗങ്ങൾ ഹിന്ദു മുസ്‌ലിം ഐക്യം സംജാതമാക്കുന്നതിനുള്ള ആഹ്വാനങ്ങൾ മാത്രമായിരുന്നു. സരോജിനീ ദേവി സന്ദർശിക്കാത്ത പ്രധാന നഗരികൾ ഇന്ത്യയിൽ ഇല്ല. സന്ദർശിച്ച നഗരികളിൽ അവർ പ്രസംഗം ചെയ്യാതെ പോയിട്ടില്ല. വർഗ്ഗീയൈക്യത്തിന്റെ ആവശ്യകതയെ പ്രത്യക്ഷമായോ പരോക്ഷമായോ ഉന്നിപ്പറയാതെ അവർ പ്രസംഗിച്ചിട്ടുള്ളതു് അത്യപൂർവ്വമാണ്. അവരുടെ അത്തരം പ്രസംഗങ്ങൾ ഒന്നെങ്കിലും കേട്ടിട്ടുള്ളവർ അവരെ ഹിന്ദു മുസ്‌ലിംമൈത്രി സ്ഥാപിക്കാൻ അവതരിച്ച ഒരു സ്നേഹസ്വരൂപിണിയായിട്ടേ ദർശിക്കയുള്ളൂ.

തീക്ഷ്ണവികാരങ്ങൾ തീക്ഷ്ണമായിത്തന്നെ പ്രകാശിക്കപ്പെട്ടുമല്ലോ. ഹിന്ദു മുസ്‌ലിം ഐക്യത്തിൽ വിശ്വസിച്ചിരുന്ന അവർ വർഗ്ഗീയ ലഹളകൾ ഉണ്ടായിട്ടുള്ള സ്ഥലങ്ങളിൽ ഇരുകൂട്ടരുടേയും ഹൃദയങ്ങളെ സ്പർശിക്കത്തക്കവണ്ണം നിരവധി പ്രഭാഷണങ്ങൾ നടത്തിയിട്ടുണ്ടു്. വികാരത്തിന്റേയും വാക്പ്രസരത്തിന്റേയും

ഉദ്ധൃത ആ പ്രസംഗങ്ങളിലാണ് സമ്മേളിക്കുക. ഉദാഹരണമായി, കനിഷ്ഠസഹോദരിയുടെ വിവാഹംകൊണ്ട് തനിക്ക് കൂടുതൽ ബന്ധമുണ്ടായിരുന്ന ഉത്തരകേരളത്തിൽ നടന്നവരിയ വർഗ്ഗീയ കലാപത്തിനു ശേഷം കോഴിക്കോട്ടുവച്ച് 1922-ൽ അവർ ചെയ്ത പ്രസംഗത്തിൽ ഗവണ്മെൻറിൻെറ ചെയ്തികളെ നിശിതമായി വിമർശിച്ചിരുന്നു. തത്ഫലമായി പൊതുസദസ്സുകളിൽ പ്രസംഗിക്കരുതെന്ന് അന്ന് അവക്ക് നിരോധനാജ്ഞ നൽകി. മുസ്ലിങ്ങളോട് പട്ടാളക്കാർ അനുവർത്തിച്ച നിഷ്ഠുരതയ്ക്ക് അവർ പല ഉദാഹരണങ്ങളും നൽകിയിരുന്നു. അവരുടെ പ്രസ്താവനകളും ഒരിക്കലും അവാസ്തവങ്ങളായിരുന്നില്ലാ. ശരിയായ അന്വേഷണഫലമായി അവർക്ക് ലഭിച്ച ആ വിവരങ്ങളും യഥാർത്ഥങ്ങളായിരുന്നുവെന്നു കാണിക്കാൻ വേണ്ട തെളിവുകളും ഹാജരാക്കുന്നതിനു കൂടി അവർക്ക് സാധിച്ചു. ഇങ്ങനെ അധികാരികളുടെ അനീതികളും പൂഴ്ത്തിക്കാണിക്കുന്നതിനും അവരുടെ കണ്ണ് തുറപ്പിക്കുന്നതിനും ന്യായം നടത്തിക്കുന്നതിനും സരോജിനീ ദേവിക്ക് അസാമാന്യകഴിവുകളും ഉണ്ടായിരുന്നു.

അനേക ശതാബ്ദങ്ങളായി ഭാരതത്തിൽ കുടിയേറിപാർത്തുവരുന്ന മുസ്ലിങ്ങളും മറ്റുള്ളവരെ കൊള്ളചെയ്ത് അവരുടെ മുതൽ തട്ടിക്കൊണ്ടുപോകാൻ വന്നിട്ടുള്ളവരല്ലെന്നും പ്രത്യുത അവരോടൊന്നിച്ച് അധിവസിച്ച് ഭാരതീയരാകാൻ ആഗ്രഹിച്ചു വന്നവരാണെന്നും അവർ ഏവരേയും ഉത്ബോധിപ്പിച്ചു. അക്ബർ ചക്രവർത്തിയുടെ മഹാമനസ്കതയുടെ ഫലമായി അന്നുണ്ടായ സർവജന സാഹോദര്യം ഭാരതത്തിൽ എന്നും ഉണ്ടായിക്കാണ്മാൻ അവർ ആഗ്രഹിച്ചു. ഭാരതീയരായ

ഹിന്ദുക്കളും മുസ്‌ലിങ്ങളും ഭാരതാംബികയുടെ മാംസവും രക്തവുമാണെന്നും അവർ എന്നും ഏകോദരസഹോദരങ്ങളായി വർത്തിക്കേണ്ടതാണെന്നും അവർ ജനതയെ എപ്പോഴും ഉദ്‌ബോധിപ്പിച്ചുപോന്നു. യഥാർത്ഥ സോദരന്മാരെപ്പോലെ രാജാവും കർഷകനും ഒന്നു ചേർന്ന് മുട്ടുകുത്തിക്കൊണ്ടു് "ദൈവം മാത്രമെ മഹത്തായിട്ടുള്ളൂ" എന്നു് പ്രഖ്യാപിക്കുന്ന മുസ്‌ലിങ്ങൾ ആദ്യമായി ജനായത്ത ഭരണത്തെ ഉദ്ഘോഷിക്കുകയും പ്രായോഗികമാക്കുകയും ചെയ്തവരാണെന്നും അവർ പലപ്പോഴും ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇങ്ങനെ നിരന്തരമായി സാമുദായികൈക്യത്തിനു് അക്ഷീണം പരിശ്രമിച്ച അവർക്കു് ഇന്ത്യാവിഭക്തയായതോടുകൂടി മറ്റു നേതാക്കളേക്കാൾ കൂടുതൽ ഇച്ഛാഭംഗത്തിനു് ഇടയായിയെന്നതു് പരമാർത്ഥമാണു്. എന്നാൽ തന്റെ കർത്തവ്യം താൻ അനുഷ്ഠിച്ചുവെന്ന ചാരിതാർത്ഥ്യം അവർക്കു് ഉണ്ടായിരുന്നു. ഇന്ത്യാഭ്രഖണ്ഡത്തിൽ ഐക്യം ഉണ്ടാക്കുകയെന്നതായിരുന്നു, സരോജിനിയുടെ ജീവിതത്തിലെ പ്രധാന ഉദ്ദേശവും ശ്രദ്ധയും. "ഐക്യത്തെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഞാൻ ഒരു ഭ്രാന്തിയാണെന്നു് പറയപ്പെടുന്നു. എന്നാൽ വിഭജനം ഒരു രാഷ്ട്രത്തിന്റെ മരണമാണെന്നും ഐകമത്യം അതിന്റെ വിമുക്തിയാണെന്നും ഞാൻ ബലമായി വിശ്വസിക്കുന്നു," എന്നു് 1919-ൽ സരോജിനീ ദേവി തന്നെ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഹിന്ദു മുസ്‌ലിം ഐക്യത്തിനു വേണ്ടി സരോജിനീദേവി തന്നാലായതു് പ്രവർത്തിക്കാതിരുന്നുവെങ്കിൽ ഭാരതം വിഭക്തമാകുന്നതിനു മുമ്പും അതിനു പിമ്പും ഇവിടെ ഉണ്ടായിട്ടുള്ളിടത്തോളം സമുദായ സൗഹാർദ്ദം ഉണ്ടാകുമായിരുന്നില്ലെന്നു് അസന്നിഗ്ധമായി പറയാം. ആ വീരജനനിയുടെ നിഷ്കാമ

കർമ്മത്തിനു് അതിനനുസരണമായ ഫലം ഉണ്ടാകുകതന്നെ ചെയ്യു.

അദ്ധ്യായം എട്ടു്.

രാഷ്ട്രസേവനം.

സരോജിനീ ദേവി ഏതെല്ലാം തരത്തിൽ നമ്മുടെ രാഷ്ട്രത്തിനു് സേവനം അനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതു് ഇവിടെ പരിശോധിക്കാം.

ഭാരതീയരുടെ ഉന്നമനത്തെ ലാക്കാക്കി അവരെ പ്രബുദ്ധരാക്കത്തക്കവണ്ണം നിരവധി ദേശീയ ഗാനങ്ങൾ രചിച്ചു് ഒരു കവയിത്രി എന്ന നിലയിൽ ഖ്യാതി നേടിയിരുന്ന സരോജിനീ ദേവി ഒരു ദേശസേവിനികൂടിയായിരുന്നുവെന്നു് മുമ്പേ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. അതുപോലെ തന്നെ സാരഗർഭങ്ങളും കണ്ണാനന്ദപ്രദങ്ങളും വികാരോത്തേജകങ്ങളും ആയ നിരവധി പ്രസംഗങ്ങൾ കൊണ്ടു് അവർ യുവാക്കളെ കർമ്മധീരരാക്കി മാതൃഭൂമീ പരിചരണത്തിനു് പ്രാപ്തരാക്കിയിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള സംഗതിയുംമുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടു്. ഭാരതത്തിന്റെ ഭാവി ഹിന്ദു മുസ്ലിം ഐക്യത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നു എന്ന ശുദ്ധമൂലമായ വിശ്വാസത്തോടുകൂടി ആജീവനാന്തം

ഭാരതീയരെ സന്മാർഗ്ഗത്തിൽ ചരിപ്പിക്കുന്നതിന് അവർ ചെയ്തിട്ടുള്ള ഭഗീരഥപ്രയത്നം നമ്മുടെ രാഷ്ട്രൈക്യത്തിന് എത്രമാത്രം ഉപകരിച്ചുവെന്നും കഴിഞ്ഞ അദ്ധ്യായത്തിൽ പ്രതിപാദിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. ഇങ്ങനെ കവയിത്രി, പ്രസംഗക, ഹിന്ദു മുസ്ലിം ഐക്യത്തിന്റെ സന്ദേശ വാഹക എന്നീ നിലകളിൽ സരോജിനീ ദേവിക്ക് രാഷ്ട്രോന്നമനത്തിനായി പ്രവർത്തിക്കുവാൻ സാധിച്ചിട്ടുണ്ടെന്ന് കാണാൻ കഴിയും.

ഭാരതത്തിലെ സ്വാതന്ത്ര്യസമരം ലോകചരിത്രത്തിൽ എക്കാലവും സ്മരണീയമായ ഒരു അത്യപൂർവ സംഭവമാകുന്നു. ഈ സമരത്തിന്റെ യഥാർത്ഥ നായകനും തന്മൂലം നമ്മുടെ രാഷ്ട്രപിതാവും ആയിത്തീർന്നത് മഹാത്മാഗാന്ധി ആണ്. നമ്മുടെ സ്വാതന്ത്ര്യ സമരത്തിൽ മഹാത്മാഗാന്ധിയോളം നേതൃത്വം വഹിച്ചിട്ടില്ലെങ്കിലും അദ്ദേഹത്തിന്റെ ആജ്ഞകളെ അക്ഷരംപ്രതി അനുഷ്ഠിക്കുന്നതിൽ സരോജിനീ ദേവിയോളം നിഷ്ക്കർഷിച്ചിട്ടുള്ള നേതാക്കൾ അപൂർവ്വമാണ്. 1919-ൽ മഹാത്മജിയുടെ അനുയായിനിയായിട്ടാണ് അവർ നിസ്സഹകരണ പ്രസ്ഥാനത്തിൽ പങ്കുകൊണ്ടു് ആദ്യമായി രാഷ്ട്രീയ രംഗത്തു് പ്രവേശിച്ചതു്. ആജ്ഞകളെ അനുസരിക്കുകയെന്നുള്ളതു് ആജ്ഞകർ നൽകുന്നതിനേക്കാൾ എപ്പോഴും വിഷമമുള്ളതാണ്. മഹാത്മാഗാന്ധിയുടെ സഹനസമരവിജയം ആജ്ഞകൾ ശിരസാ വഹിക്കാനുണ്ടായിരുന്ന അദ്ദേഹത്തിന്റെ അനുയായികളുടെ നിസ്വാർത്ഥ സേവനം കൊണ്ടു് കൈവന്നതാണ്. സമരത്തിന്റെ ആദ്യം മുതൽ അന്തം വരെ, സരോജിനീ ദേവി നമ്മുടെ രാഷ്ട്രപിതാവിന്റെ സിദ്ധാന്തങ്ങളെ പ്രചരിപ്പിക്കുന്നതിൽ ബദ്ധശ്രദ്ധയായിരുന്നു. ഏതു

പ്രസ്ഥാനത്തിന്റേയും വിജയത്തിനായി ഏതു വിഷമ
ഘട്ടങ്ങളിലും തന്നാലാവുന്നതു ചെയ്യാൻ സരോജിനി മ
ഹാത്മജിയുടെ വലംകൈയായി നിന്നിരുന്നു. റൗലറ്റ്
നിയമത്തിനെതിരായി മഹാത്മജിയുടെ നേതൃത്വത്തിൽ
പ്രക്ഷോഭണം നടത്താൻ മദ്രാസ്, ബോംബെ, അഹമ്മ
ദ്ബാദ് മുതലായ സ്ഥലങ്ങളിൽ അവർ ജനങ്ങളെ ആ
ഹ്വാനം ചെയ്തു സത്യഗ്രഹം നടന്ന ദിവസം അതായ
തു്, 1919 ഏപ്രിൽ 6-ാംനു-ഗവർണ്മെന്റ് തടഞ്ഞിരുന്ന
ലഘുലേഖകം ബോബെയിലെ തെരുവീഥികളിൽ വി
റ്റഴിച്ചതും അവരായിരുന്നു. വിദേശത്തായിരിക്കു
മ്പോൾ അപ്പഴപ്പോൾ ആവശ്യമായിട്ടുള്ള കാര്യങ്ങ
ളേപ്പറ്റി അവർ മഹാത്മജിക്കു് എഴുതുകപതിവായിരു
ന്നു. 1920-ൽ ആരോഗ്യം വീണ്ടെടുക്കുന്നതിനായി ല
ണ്ടനിൽ താമസിക്കുമ്പോൾ പഞ്ചാബിൽ നടന്ന അതി
ക്രമങ്ങളേപ്പറ്റി അവിടെവച്ചു് അതിപരുഷമായ ഭാ
ഷയിൽ അവർ പ്രസംഗിക്കുകയുണ്ടായി. തന്റെ പ്ര
സ്താവനകൾക്കു് സമാധാനം പറയേണ്ടിവന്ന അ
വർ അന്നും വിശ്രമസുഖം അനുഭവിച്ചില്ലാ പഞ്ചാബ്,
കിലാഫത്ത്, എന്നീ പ്രശ്നങ്ങൾ തന്റെ സകല ശ
ക്തികളേയും വികാരങ്ങളേയും ചെലവഴിക്കയാണെന്നും
തന്റെ ആരോഗ്യം വളരെ മോശമാണെന്നും, 1920 ജൂ
ലൈ 15-ാംനു- അവർ മഹാത്മാ ഗാന്ധിക്കെഴുതിയ ഒരു
കത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. 1921-ൽ വെയിത്സ് രാജ
കുമാരന്റെ ഇന്ത്യാസന്ദർശനവേളയിൽ പ്രതിഷേധം
പ്രകടിപ്പിക്കുവാൻ ഗാന്ധിയോടുകൂടി സരോജിനിയും ഉ
ണ്ടായിരുന്നു. അധികൃതന്മാരും ജനങ്ങളും തമ്മിൽ അന്നു
ണ്ടായ സംഘട്ടനം ഒതുക്കിത്തീർക്കുന്നതിനു് ഗാന്ധിജി
യോടൊപ്പം സരോജിനിയും ബോംബെയിൽ സന്നിഹി

തയായിരുന്നു. ക്ഷുഭിതരായ ജനങ്ങളുടെ ഇടയിൽ ജീവനെ പണയം വച്ചുകൊണ്ടാണു് അവരിൽ വിവേകം ഉളവാക്കാൻ അവർ ഉറവു ശ്രമിച്ചതു്. വിശ്രമിക്കാനായി 1922-ൽ സിലോണിൽ പോയപ്പോഴും സരോജിനീ ദേവി മഹാത്മജിയുടെ സിദ്ധാന്തങ്ങളെ ആസ്പദമാക്കി പ്രസംഗങ്ങൾ നടത്തി. സബർമതിയിലും വർദ്ധായിലും അവർ പലപ്പോഴും ഗാന്ധിജിയുടെ അജ്ഞാവാഹകയും പരിചാരികയുമായിരുന്നു. ഗാന്ധിജിയുടെ നിരാഹാരവ്രതവേളകളിൽ അദ്ദേഹത്തെ പരിചരിക്കുന്നതിനു് അവർ ഓടിച്ചെല്ലാറുണ്ടു്. ആഗാഖാൻ കൊട്ടാരത്തിൽ വച്ചു് ഗാന്ധിജിയുടെ പ്രാണസുഹൃത്തായിരുന്ന മഹാദേവ് ദേശായി, ജീവിതസഖിയായിരുന്ന കസ്തൂർബായി എന്നിവർ അന്തരിക്കുമ്പോൾ അവരെ പരിചരിക്കുന്നതിനും തന്റെ ഉരുവരനെ സമാശ്വസിപ്പിക്കുന്നതിനും സരോജിനി അടുത്തുണ്ടായിരുന്നു. ഗാന്ധിജിയുടെ സിദ്ധാന്തങ്ങളെ ഇന്ത്യയിൽ മാത്രമല്ല, ആഫ്രിക്ക, അമേരിക്കാ, ഇംഗ്ലണ്ടു് എന്നീ രാജ്യങ്ങളിലും പ്രചരിപ്പിക്കുന്നതിനു് സരോജിനിയോളം ക്ലേശിച്ചിട്ടുള്ള രാഷ്ട്രനേതാക്കൾ ഇല്ലെന്നു പറയാം. നമ്മുടെ രാഷ്ട്രപിതാവിന്റെ കൊട്ടംകൊലയ്ക്കു ശേഷം ഉദ്വേഗത്തോടുകൂടി അവർ ചെയ്ത ഒരു പ്രക്ഷേപണി പ്രസംഗത്തിൽ ഗാന്ധിജി തനിക്കൊരു പിതാവായിരുന്നുവെന്നു് ഗദ്ഗദസ്വരത്തിൽ പറയുകയുണ്ടായി.

ഇങ്ങനെ നമ്മുടെ രാഷ്ട്രപിതാവായ മഹാത്മജിയുടെ പുത്രിയെന്നവണ്ണം വർത്തിച്ച സരോജിനി ആ നിലയിൽ യഥാർത്ഥത്തിൽ നമ്മുടെ രാഷ്ട്രത്തെ സേവിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതു് സ്പഷ്ടമാണല്ലോ.

അനാരോഗ്യമെങ്കിലും നമ്മുടെ സ്വാതന്ത്ര്യസമ്പാ

ദനത്തിന് ആവശ്യമായിരുന്ന സഹനസമരങ്ങളിലെ ല്ലാം തന്നെ അവർ മുന്നണിയിൽ നിന്ന് പ്രവർത്തിക്കുകയും ജയിൽവാസം വരിക്കുകയും ചെയ്തു. മഹാത്മജിയുടെ ഉപദേശം കേൾക്കാതെ ആ ഗാന്ധിക്കേത ദണ്ഡിയിൽ നടന്ന സുപ്രസിദ്ധമായ നിയമലംഘനത്തിൽ പങ്കുകൊണ്ടു. ധരാസനയിൽ നടന്ന ഉപ്പുസത്യഗ്രഹത്തിൽ കഠിനമായ വെയിലിൽ സൈനികവലയം ഭേദിച്ച് മുന്നോട്ടുകയറിയ ആ വീരാംഗനയെ ഭാരതീയർ ഒരുകാലത്തും വിസ്മരിക്കുന്നതല്ല. 1930-മേ, 16-ാം തീയതി അന്നത്തെ സഹനസമരത്തിൽ ഒരു നായികയായിരുന്ന സരോജിനിയേയുംബന്ധനസ്ഥയാക്കി. ദേഹാസ്വാസ്ഥ്യം നിമിത്തമാണ് സരോജിനീ ദേവി ബന്ധന വിമുക്തയായത്. 1942-ൽ നടന്ന പ്രക്ഷോഭണകാലത്ത് മറ്റു നേതാക്കളോടൊപ്പം യർവാദായിലും അഹമ്മദ് നഗരത്തിലും സരോജിനിയും കാരാഗൃഹവാസം അനുഭവിച്ചു. വീണ്ടും അനാരോഗ്യം മൂലമാണ് രണ്ടു വർഷത്തിനു ശേഷം അവരെ ബന്ധന വിമുക്തയാക്കിയത്. ഇങ്ങനെ സ്വകുടുംബത്തേയും ആരോഗ്യത്തേയും വിസ്മരിച്ചുകൊണ്ട് ജയിൽ വാസം വരിച്ച വീരമാതാക്കൾ അപൂർവ്വമാണ്.

നമ്മുടെ സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിൽ അനവധി യുവതീയുവാക്കന്മാർ മുന്നിട്ടിറങ്ങി ഉൽക്കടമായ സേവനം അനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഗൃഹങ്ങളിൽ തന്നെ വേണ്ട സ്വാതന്ത്ര്യമില്ലാതെ കഴിയാറുള്ള സ്ത്രീകളെ രാഷ്ട്രീയ രണാങ്കണത്തിലേയ്ക്ക് സമാകർഷിക്കുന്നതിനുള്ള ഉത്തേജനം പ്രധാനമായി നൽകിയത് സരോജിനിയായിരുന്നു. പ്രസംഗത്തിനനുസരണമായ അവരുടെ പ്രവൃത്തികൊണ്ടാണ് സ്ത്രീകൾ അവരെ ക്രുദ്ധംക്രുദ്ധമായി പിന്തുടർന്നത്. ഒരു കവയിത്രിയും പ്രസംഗകയും അതുപോലെ തന്നെ ഉല്പതി

ഉത്സാഹശീലയുമായിരുന്ന ആ ദേശഭക്തയെ യുവാക്കൾ ആരാധിച്ചു. തങ്ങളുടെ സ്നേഹാദരങ്ങൾക്ക് പാത്രമായിരുന്ന അവരുടെ പ്രസംഗങ്ങൾ കേൾക്കുന്നതിന് എവിടെയും അവർ തിങ്ങിക്കൂടുക പതിവായിരുന്നു. യുവാക്കളെ, സധൈര്യം സഹനസമരങ്ങളിൽ പങ്കുകൊള്ളുന്നതിനും ജാതിമതാദിചിന്തകൾ വിസ്മരിക്കുന്നതിനും ആയി വിജയപൂർവ്വം ആഹ്വാനം ചെയ്ത നേതാക്കളിൽ സരോജിനി അഗ്രഗണ്യയാണെന്നു പറയാം. ഇങ്ങനെ യുവാക്കളെക്കൊണ്ട് സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിനു പടയൊരുക്കിയ ആ സേനാനായിക അനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുള്ള സേവനം മഹത്തരമാണ്.

നമ്മുടെ സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിന് യഥാർത്ഥ നേതൃത്വം വഹിച്ചത് ഇന്ത്യൻ നാഷണൽ കോൺഗ്രസ്സാണല്ലോ. സരോജിനീ ദേവി കോൺഗ്രസ്സിന്റെ ഒരു സജീവ പ്രവർത്തകയും ആജീവനസാമാജികയുമായിരുന്നു. 1915-ൽ, ബോംബെയിൽ നടന്ന കോൺഗ്രസ്സിൽ സരോജിനീദേവി സോത്സാഹം പങ്കു കൊണ്ടു. 1916-ൽ, ലക്നൗവിൽ കൂടിയ സമ്മേളനത്തിൽ സ്വയം ഭരണത്തെപ്പറ്റി ഉജ്ജ്വലമായ ഒരു പ്രഭാഷണം ചെയ്യുകയും തുടർന്നുണ്ടായ ഹിന്ദു മുസ്ലിം കൂടിയാലോചനകളിൽ മുന്നിട്ടു നിന്ന് പ്രവർത്തിക്കുകയും ചെയ്തു. 1917-ൽ, കൽക്കട്ടായിൽ വച്ചാണ് കോൺഗ്രസ്സ് നേതാക്കന്മാർ സരോജിനിയുടെ സേവനം എത്രമാത്രം പ്രയോജനകരമാണെന്ന് മനസ്സിലാക്കിയതു്. 1922-മാർച്ച് 11-ാംതീയതി മഹാത്മജിയെ ബന്ധനത്തിലാക്കി. ജാലിയൻവാലാബാഗിൽ അന്നുണ്ടായ അനിഷ്ടസംഭവങ്ങൾസരോജിനിയുടെ ഹൃദയത്തെ അതിയായി ക്ഷോഭിപ്പിച്ചു. ആ

സംഭവം അവരുടെ ജീവിതത്തിലും ഇന്ത്യയുടെ സമരചരിത്രത്തിലും ഒരു പരിവർത്തനഘട്ടമായിത്തീർന്നു. എന്തെന്നാൽ, അന്നു് നിസ്സഹകരണപ്രസ്ഥാനത്തെപ്പറ്റി കോൺഗ്രസ്സിന്റെ പ്രമുഖാംഗങ്ങളുടെ ഇടയിൽ അഭിപ്രായവ്യത്യാസമുണ്ടായി. കഴിഞ്ഞ സംഭവങ്ങളെ സമീക്ഷിക്കയും ഇന്ത്യയുടെ ഭാവിഭാഗധേയത്തെപ്പറ്റി സ്മരിക്കുകയും ചെയ്തിരുന്ന സരോജിനീ ദേവി, കോൺഗ്രസ്സ് അംഗങ്ങൾ നിയമസഭകളിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതിനു് എതിരായിരുന്നു വെന്നുമാത്രമല്ല, നിയമലംഘനത്തിന്റെ ആവശ്യംകൂടി ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്നു് ദൃഢമായി വിശ്വസിച്ചു. പണ്ഡിതമോട്ടിലാൽ, സി. ആർ. ദാസ് മുതലായ വിപരീതാഭിപ്രായക്കാരെ ക്ഷുഭിതരാക്കത്തക്കവണ്ണം സരോജിനി തന്റെ അഭിപ്രായങ്ങൾ സധൈര്യം, സയുക്തികം പ്രസ്താവിച്ചു. അങ്ങനെ ഒരു വലിയ വിഷമ സന്ധിയിൽ നമ്മുടെ സഹനസമരത്തിനു് അവർ അന്നേ മുന്നണിപ്പോരാളിയായി വർത്തിക്കയാണുണ്ടായതു്. "സ്വാതന്ത്ര്യ സമരത്തിൽ ഭയമെന്നതു് അക്ഷന്തവ്യമായ വഞ്ചനയും നിരാശയെന്നതു് ക്ഷമിക്കാൻ പാടില്ലാത്ത പാപവും ആണു്" എന്നാണു് സരോജിനി പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതു്. യാതൊരു സംരംഭത്തിലും മഹാത്മജിയെ എന്നപോലെ സരോജിനിയേയും, ഭയമോ, നിരാശയോ, ഭീരുത്വമോ തീണ്ടുകപോലും ചെയ്തിരുന്നില്ല. 1923-ൽ, കോൺഗ്രസ്സിന്റെ ഐക്യത്തിനു വേണ്ടി രാജ്യമൊട്ടുക്കു് സഞ്ചരിച്ചു്, അവർ പ്രസംഗങ്ങൾ നടത്തി. 1944-ൽ, സരോജിനീദേവി മഹാത്മജിയുടേയും മറ്റു പലരുടേയും അഭിപ്രായങ്ങൾ ആദരിച്ചു് ദക്ഷിണാഫ്രിക്കയിൽ ആറുമാസക്കാലം ഒരു പര്യടനം ന

ടത്തി. കിഴക്കേ ആഫ്രിക്കയിലെ ഇന്ത്യൻ നാഷണൽ കോൺഗ്രസ്സ് സമ്മേളനത്തിൽ അവർ അദ്ധ്യക്ഷ്യം വഹിച്ചു. ഒരു നദിയുടെ ഗതിയെ പിന്നോക്കമാക്കാമെങ്കിലും ഭാരതീയരുടെ ദൃഢനിശ്ചയമാകുന്ന നദിയെ പിന്നോക്കം നയിക്കുവാൻ ആർക്കുംസാധിക്കയില്ലെന്ന് അന്ന് അവർ പ്രഖ്യാപിച്ചു. അക്കാലത്തു് ദക്ഷിണാഫ്രിക്കയിൽ കെനിയായിൽ ഭാരതീയർ, പോൾടാക്സ് കൊടുക്കുന്നതിൽ പ്രതിഷേധിച്ചുകൊണ്ടു് നിസ്സഹകരണം ആരംഭിച്ചതു് സരോജിനീ ദേവിയുടെ പ്രേരണകൊണ്ടായിരുന്നു. അതുപോലെ നേറാലിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന ഓർഡിനൻസിനു് എതിരായി പ്രക്ഷോഭണം നടത്തുന്നതിനു് നേതൃത്വം വഹിച്ചതും അവരായിരുന്നു. അക്കാലത്തു് റൊഡേഷ്യയിൽ പോയി അവിടെ അധിവസിച്ചിരുന്ന ഭാരതീയർക്കു വേണ്ടി അവർ കഴിവതെല്ലാം ചെയ്തു. മഹാത്മജി ദക്ഷിണാഫ്രിക്കയിൽ നിന്നുപോന്നശേഷം നേതൃത്വം വഹിക്കാനാളില്ലാതെ കഷ്ടതകഠം അനുഭവിച്ചിരുന്ന അവിടത്തെ ഭാരതീയർക്കു് സരോജിനിയുടെ സാന്നിദ്ധ്യം തല്കാലത്തേക്കെങ്കിലും ഒരു വലിയ അനുഗ്രഹമായിരുന്നു. പിറ്റെവർഷം കോൺപൂരിൽ വച്ചു നടന്ന കോൺഗ്രസ്സ് സമ്മേളനത്തിൽ അദ്ധ്യക്ഷ്യം വഹിച്ചതു് സരോജിനീ ദേവി ആയിരുന്നു. 1929-ൽ അവർ വീണ്ടും കിഴക്കേ ആഫ്രിക്കയിൽ പോയി മർദ്ദിതരായ നാട്ടുകാരെ കർമ്മോന്മുഖരാക്കുവാൻ പ്രയത്നിക്കുകയുണ്ടായി. അതേവർഷത്തിൽ തന്നെ അമേരിക്കയിൽ സഞ്ചരിച്ചു് ഭാരതത്തിന്റെ സന്ദേശം ആ നാട്ടുകാരേയും സരോജിനി അറിയിച്ചു. ഇന്ത്യയിലെ സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിനു് അമേരിക്കാക്കാരുടെ പിൻതുണലഭിക്കുന്നതിനു് അവ

ടെ പ്രസംഗപരമ്പര അത്യധികം സഹായിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഇന്ത്യയിൽ നിന്നും സ്ഥാനപതികളെ അന്യദേശങ്ങളിൽ അയക്കുന്നതിനു മുമ്പുതന്നെ ഇന്ത്യയുടെ ഭൂതകാലസന്ദേശത്തേപ്പറ്റിയും ഭാസുരമായ ഭാവിയേപ്പറ്റിയും സരോജിനി അന്നേ പ്രസംഗിച്ചിരുന്നു. ഉപ്പുസത്യഗ്രഹത്തിൽ പങ്കുകൊണ്ടു ജയിൽവാസം വരിച്ചകഥ മുമ്പേ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. 1931-ൽ ഗാന്ധി-ഇർവിൻ സന്ധിക്കു ശേഷമുണ്ടായ വട്ടമേശ സമ്മേളനത്തിൽ സരോജിനിയും ഒരംഗമായിരുന്നു. 1932-ൽ, ദക്ഷിണാഫ്രിക്കയിലെ നിവേദക സംഘത്തിൽ സരോജിനിയും ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു. ഇങ്ങിനെ അന്ത്യകാലം വരെ സരോജിനി കോൺഗ്രസ്സിന്റെ ഒരു സജീവ സാമാജികയായി പ്രവർത്തിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നുവെന്ന് സ്മരിക്കുമ്പോൾ അവരുടെ രാഷ്ട്രസേവനം എത്രമാത്രം തീവ്രവും ദീർഘവുമായിരുന്നുവെന്ന് ഊഹിക്കാം.

നമ്മുടെ രാഷ്ട്രോന്നമനത്തിന് സ്ത്രീജനോദ്ധാരണം എത്രമാത്രം ആവശ്യമാണെന്ന് പറയേണ്ടല്ലോ. ഏകദേശം അര ശതാബ്ദത്തോളം സരോജിനീ ദേവി ഭാരതീയ സ്ത്രീകളുടെ അനിഷേധ്യമായ നേതൃത്വം വഹിച്ചിരുന്നു. സ്ത്രീകളെ രാഷ്ട്രീയ പ്രബുദ്ധരാക്കി സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിന് അണി നിരത്തിയതോടുകൂടിത്തന്നെ അവരുടെ ദയനീയ സ്ഥിതിക്ക് ഗണ്യമായ വ്യത്യാസം വരുത്തുന്നതിന് സരോജിനീദേവി പണിപ്പെടുകയുണ്ടായി. 'പർദാ' സമ്പ്രദായ ബഹിഷ്കരണം, ബാല്യവിവാഹനിരോധനം എന്നിവയ്ക്കായി സരോജിനീ ദേവി സജീവം പ്രവർത്തിച്ചു. 1910-ൽ, മോൺടാഗു

ഇന്ത്യ സന്ദർശിച്ചപ്പോൾ ഇൻഡ്യൻ സ്ത്രീകൾക്ക് വോട്ടവകാശം സിദ്ധിക്കുന്നതിനു വേണ്ടി സ്ത്രീകളുടെ ഒരു നിവേദകസംഘത്തെ നയിച്ചതു് അവരായിരുന്നു. സ്ത്രീവിദ്യാഭ്യാസത്തിന്റെ ആവശ്യകതയെ പുരസ്കരിച്ചു് അവർ അനവധി ഉജ്ജ്വലപ്രഭാഷണങ്ങൾ നടത്തിയിട്ടുണ്ടു്. 1917-ൽ നിർബന്ധിതമായി തൊഴിൽ ചെയ്തു് ചരിത്രത്തേപ്പോലും സംരക്ഷിക്കാതെ വിദേശങ്ങളിൽ കഷ്ടതകൾ അനുഭവിച്ചിരുന്ന ഭാരതീയ സ്ത്രീകളെപ്പറ്റി അവർ ആവേശഭരിതയായി പലവുരു പ്രസംഗിച്ചു. "നിങ്ങളുടെ സ്ത്രീകൾ അന്യരാജ്യങ്ങളിൽ അനുഭവിക്കുന്ന നാണക്കേടിനെ മായ്ച്ചുകളയാൻ നിങ്ങളുടെ ഹൃദയരക്തംകൊണ്ടു് സാധിക്കുമാറാകട്ടെ. ഇന്നു് നിങ്ങൾ കേട്ട വാക്കുകൾ നിങ്ങളിൽ അണയാത്ത തീ ജ്വലിപ്പിക്കാതിരിക്കയില്ല. ഭാരതീയരെ, ആ നിർബന്ധിത തൊഴിലെടുപ്പിന്റെ ശവദാഹത്തിനു് ആ തീ ഉപകരിക്കുമാറാകട്ടെ. ഈ രാത്രിയിൽ ഞാൻ ഉച്ചരിച്ച വാക്കുകൾ, അല്ല, ഈരാത്രിയിൽ എന്നിൽ നിന്നും പൊഴിഞ്ഞ കണ്ണീർകണങ്ങൾ—നിങ്ങളുടെ മാതാക്കളുടേയും സോദരികളുടേയും ലജ്ജാഭരത്തെപ്പറ്റി നിങ്ങൾ വ്യാകുലപ്പെടാറുണ്ടെങ്കിലും—ഒരു സ്ത്രീയാകയാൽ സ്ത്രീസമുദായത്തിനുണ്ടായിട്ടുള്ള ആ കറുച്ചിൽ എന്റേതാണെന്നു് ഞാൻ കരുതുന്നതുകൊണ്ടാണു്." ഈ വിധത്തിൽ ഭീർഘമായ അനേകം ഉൽബോധനങ്ങൾ ഭാരതീയരെ സ്ത്രീസമുദായോദ്ധാരണ വിഷയത്തിലേക്കു് തിരിച്ചുവിടുവാൻ അപ്പഴപ്പോൾ പ്രയോജനപ്പെട്ടിട്ടുണ്ടു്. 1918-ൽ ബോംബെയിൽ നടന്ന കോൺഗ്രസ്സു് യോഗത്തിൽ സ്ത്രീകൾക്കു് വോട്ടവകാശം ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടുള്ള പ്രമേയം ഹാ

ജരാക്കിയതു് സരോജിനീ ദേവിയായിരുന്നു. അതുപോലെ 1919-ൽ, ഇന്ത്യാ ഹോംറൂൾ ഡെപ്യൂട്ടേഷന്റെ അംഗമായി ഇംഗ്ലണ്ടിലെത്തി ഭാരതീയ സ്ത്രീകളുടെ അവകാശസംരക്ഷണത്തിനായി അവർ വാദിക്കുകയും അനേകം പ്രസംഗങ്ങൾ നടത്തുകയും ചെയ്തു. 1921-ൽ ഭാരതീയസ്ത്രീകളുടെ അടിയന്തിരാവശ്യങ്ങൾ സാധിക്കുന്നതിനായി അവർ വീണ്ടും ഇംഗ്ലണ്ടിൽ പോയി വിജയപൂർവ്വം പ്രവർത്തിച്ചു. അതുപോലെ തന്നെ ഭാരതീയസ്ത്രീകളുടെഅഭിമാനത്തെ പരിരക്ഷിക്കുന്നതിന് അവർ തന്നെ സദാ ജാഗരൂകയായിരുന്നു. ബംഗാൾ ഗവർണ്ണരായിരുന്ന ഒരു ധാർഷ്ട്യ ഭാരതീയ സ്ത്രീകളെ ആക്ഷേപിച്ചു് എന്തോ സംസാരിച്ചതിനെ സരോജിനി ശക്തിയായി പ്രതിഷേധിച്ചു. അതിന്റെ ഫലമായി ഗവർണ്ണർ ക്ഷമായാചനം ചെയ്യുകയാണുണ്ടായതു്. 1930-ൽ നടന്ന അഖിലേന്ത്യാ സ്ത്രീ സമ്മേളനത്തിൽ അദ്ധ്യക്ഷ്യം വഹിച്ചതു് സരോജിനീ ദേവിയായിരുന്നു. ഭാരതീയ സ്ത്രീകൾ പൗരാണിക വനിതകളെപ്പോലെ പുരുഷന്മാരുടെ യഥാർത്ഥ സഹധർമ്മചാരിണികളും ഉത്തമസന്താനങ്ങളുടെ മാതാക്കളും ആയിത്തീരുവാൻ അവർ ഏവരേയും ഉദ്ബോധിപ്പിച്ചു പോന്നു. ജാതി മതഭേദമെന്യെ സ്ത്രീകൾ ഒത്തൊരുമിച്ചു് പ്രവർത്തിക്കുന്നതിനും സരോജിനീ ദേവി അവർക്കുവേണ്ട പ്രചോദനം നൽകിയിട്ടുണ്ടു്. അധകൃതവർഗ്ഗത്തിൽ പെട്ട ദരിദ്രരായ സോദരികളെ ഉദ്ധരിക്കുന്നതിനു് സരോജിനീദേവി എപ്പോഴും ബദ്ധകങ്കണയായിരുന്നു. ഈ വിധത്തിൽ സ്വ സോദരികളെ കർമ്മനിരതകളാക്കുന്നതിനു് പ്രത്യേകം പരിശ്രമിച്ച സരോജിനീ ദേവി യഥാർത്ഥത്തിൽ രാഷ്ട്രോന്നമനത്തിനായി പ്രവർത്തിക്കുകയാണുണ്ടായതു്.

ഇങ്ങനെ ബഹുമുഖങ്ങളായ മണ്ഡലങ്ങളിൽ പ്രവർത്തിച്ചാണ് സരോജിനി മാതൃഭൂമിക്കായി തന്റെ ജീവിതം സമർപ്പിച്ചത്. കവയിത്രി, പ്രസംഗക, ഹിന്ദു മുസ്ലിം മൈത്രിയുടെ സന്ദേശവാഹക, രാഷ്ട്രപിതാവിന്റെ സഹപ്രവർത്തക, സഹനസമരനായിക, കോൺഗ്രസ്സ് പ്രവർത്തക, സ്ത്രീജനോദ്ധാരക, എന്നീ നിലകളിൽ അവർ അക്ഷീണം പരിശ്രമിച്ചത് ഒരേ ലക്ഷ്യപ്രാപ്തിക്കായിരുന്നു. 1916-ൽ ചെയ്ത ഒരു പ്രസംഗത്തിൽ രാഷ്ട്രസേവന മാഹാത്മ്യത്തെപ്പറ്റി അവർ ഇപ്രകാരം പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ട്. "നമുക്ക് ഓരോരുത്തക്കും ജീവിതത്തിലുണ്ടാകാവുന്ന ആനന്ദത്തേക്കാൾ അധികമായ ആനന്ദം ലഭിക്കുന്നത് മാതൃഭൂമിക്കായി ചെയ്യുന്ന സേവനത്തിൽ നിന്നാണ്. നമുക്കുണ്ടാകാവുന്ന വ്യക്തിപരമായ ദുഃഖങ്ങൾക്ക് ആശ്വാസം ലഭിക്കുന്നത് ആ സേവനത്തിൽ നിന്നും നാം അനുഭവിക്കുന്ന കഷ്ടപ്പാടുകളിൽ നിന്നുമാണ്. മാതൃഭൂമിയെ നാം പൂജിക്കുന്നതുകൊണ്ട് നമ്മുടെ പാപങ്ങൾ നിർമ്മാർജ്ജനം ചെയ്യപ്പെടുന്നു. അവക്കായി ജീവിക്കുവാൻ സാധിച്ചാൽ നമ്മുടെ ജീവിതം ഏറ്റവും വലിയ വിജയമായിത്തീരുന്നു. അവർക്കായി ജന്മം ബലി കഴിച്ചാൽ അനർഘമായ ആ അനശ്വരക്ഷേമകിരീടം അണിയാവുന്നതാണ്." അതിനാൽ രാഷ്ട്രസേവനം, രാഷ്ട്രോന്നമനം ഇവയായിരുന്ന സരോജിനീ ദേവിയുടെ ജീവിതലക്ഷ്യമെന്ന് പറയുന്നതിൽ തെറ്റില്ല. ത്യാഗസമ്പൂർണ്ണമായിരുന്ന അവരുടെ ജീവിതം ആർക്കും എക്കാലവും ഒരു ഉത്തമ മാതൃക തന്നെ.

അദ്ധ്യായം ഒൻപതു്.

അന്ത്യകാലം.

1947 ഓഗസ്റ്റ്, 15-ാംനു- ഭാരതം സ്വതന്ത്രയായെങ്കിലും അതോടുകൂടി മാതൃഭൂമി വിഭക്തയായതിൽ രാഷ്ട്രപിതാവിനെന്നപോലെ സരോജിനീ ദേവിക്കും അത്യധികം കണ്ടിതമുണ്ടായി. ഹിന്ദു മുസ്ലിം സൗഹാർദ്ദത്തിനുവേണ്ടി അര ശതാബ്ദത്തിൽ കൂടുതലായി സർവ്വാത്മനാ പ്രവത്തിച്ച അവക്കു് തന്റെ ഇംഗിതം സാധിതപ്രായമായികാണാഞ്ഞതിനാൽ ഇച്ഛാഭംഗമുണ്ടായതു് സ്വാഭാവികമാണല്ലോ. എന്നാൽ ഏതൊരാപത്തിലും ഭഗ്നാശയാകാതെ ദൃഢമായ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വി വിശ്വാസത്തോടുകൂടി ജീവിതം നയിച്ചിരുന്ന അവർ വീണ്ടും ഹിന്ദു മുസ്ലീം മൈത്രി ഉണ്ടായി കാണുവാൻ ആഗ്രഹിക്കയും അതിനായി പ്രയത്നിക്കയും ചെയ്തു. കൃത്യബഹുലമായ അവരുടെ ജീവിതത്തിൽ വിശ്രമം എന്തെന്നു് അവർ അറിഞ്ഞിരുന്നില്ല. ബാല്യം മുതൽക്കേ അനാരോഗ്യയായിരുന്ന അവർക്കു് അന്നു് 68 വയസ്സായിരുന്നുവെങ്കിലും ആരോഗ്യക്കുറവിനേയോ വാർദ്ധക്യത്തേയോ വകവയ്ക്കാതെ അവർ അപ്പോഴും രാഷ്ട്രസേവനത്തിനായി സമയം ചെലവാക്കിപ്പോന്നു. ഇങ്ങനെ തന്റെ ജീവിതസായാഹ്നത്തിലും സരോജിനി വേണ്ടവിധം വിശ്രമസുഖം അനുഭവിച്ചിരുന്നില്ല.

യഥാർത്ഥ വിശ്രമം ആവശ്യമായിരുന്ന ഘട്ടത്തിലാണു് അവക്കു് ഐക്യസംസ്ഥാനത്തിന്റെ ഗവർണ്ണരുദ്യോഗം സ്വീകരിക്കേണ്ടി വന്നതു്. നിരവധി ചുമതല

കളുള്ള ഗവർണ്ണർ പദവി അവർ ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നില്ല. തന്റെ ഗുരുനാഥനായ രാഷ്ട്രപിതാവിന്റേയും, മറ്റനേകം സുഹൃത്തുക്കളുടേയും നിർബന്ധം കൊണ്ടാണ് 1947 ഓഗസ്റ്റ്, 8-ാംതു- അവർ ഉദ്യോഗം കൈയ്യേറ്റത്. വിവിധങ്ങളായ രാഷ്ട്രീയ പ്രശ്നങ്ങൾ ഉണ്ടായിരുന്ന ഒരു ഉർവ്വശാസന്ധിയിൽ ഒരു വലിയ പ്രവിശ്യയിലെ ഗവണ്ണരായി അവക്ക് ജോലി നോക്കേണ്ടിവന്നു. "ഉദ്യോഗലബ്ധി അവരുടെ സ്ഥാനമഹിമയെ ഉയർത്തിയില്ല. എന്നാൽ അവർ ഉദ്യോഗം സ്വീകരിച്ച് ഗവർമ്മെൻറിന്റെ നിലയെ ഉയർത്തി," എന്നാണ് ഡോക്ടർ രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് അവരുടെ ഉദ്യോഗസ്വീകരണത്തെപ്പറ്റി പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളത്. ഐക്യസംസ്ഥാനത്തിന്റെ തലസ്ഥാനനഗരിയായ ലക്നെയിലെ ഗവർമ്മെൻറ് മന്ദിരത്തെ ഒരു യഥാർത്ഥമന്ദിരമാക്കിയത് ഇന്ത്യയിലെ ആദ്യത്തെ വനിതാ ഗവർണ്ണരായ സരോജിനി ആയിരുന്നു. ആഫീസുകർക്ക് സഹജമായ മ്ലാനതയോ ഉർഗമതാമോ അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. സഹിഷ്ണത, സൗഹാർദ്ദം, സർവജനസാഹോദര്യം എന്നിവയ്ക്കായി നിലകൊണ്ട ഏതുപ്രസ്ഥാനത്തേയും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്നതിൽ അവർ പ്രത്യേകം ശ്രദ്ധ പതിപ്പിച്ചിരുന്നു. ഭാരതീയരുടെ സാംസ്കാരികാഭിവൃദ്ധിയെ ലാക്കാക്കി ഒട്ടധികം ഗ്രന്ഥകാരന്മാർക്ക് അവർ വേണ്ട പ്രോത്സാഹനംനൽകി. യാതൊരു വിഷമവുംകൂടാതെ തന്റെ ദിനകൃത്യങ്ങൾ ചെയ്യുപോന്ന അവരെപ്പറ്റി "സരോജിനിക്ക് ഗവർണ്ണർ സ്ഥാനത്തേക്കാൾ ഉചിതമായ ഒരു ഉദ്യോഗമില്ല," എന്നാണ് ശ്രീ. കമലാദേവി ചതോപാദ്ധ്യായ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത്.

ഗവണ്ണരായിരുന്നപ്പോഴും ഉദ്യോഗത്തിന്റെ പ്രൌഢി അവരെ അശേഷം ബാധിച്ചിരുന്നില്ല. സംസ്കാര സമ്പന്നക്ക് എന്നപോലെ തന്നെ ദീനജനങ്ങൾക്കും സരോജിനീ ദേവി കണ്ണിലുണ്ണിയായിരുന്നു. സ്വഭാവ നൈർമ്മല്യവും, ആർഭാടരാഹിത്യവും കൊണ്ടാണ് സാമാന്യ ജനങ്ങൾ അവരെ ആരാധിക്കാനിടയായത്. വാർദ്ധക്യ കാലത്തും യുവജനങ്ങളെ പ്രത്യേകിച്ച് വിദ്യാർത്ഥികളെ, പ്രതിദിനമെന്നപോലെ പ്രസംഗങ്ങൾ കൊണ്ട് അവർ ഉത്ബോധിപ്പിച്ചുപോന്നു. സാമുദായിക ചിന്തകൾ ത്യജിച്ച് കായികവും, മാനസികവും, സാന്മാർഗ്ഗികവും ആയ അഭിവൃദ്ധി നേടി ശ്രേഷ്ഠമായ ജീവിതം നയിക്കാൻ അവർ വിദ്യാർത്ഥികളെ ഉപദേശിക്കുക പതിവായിരുന്നു. 1947-ൽ പരീക്ഷയ്ക്കു ചേർന്ന അലഹബാദ് സർവ്വകലാശാലയിലെ വിദ്യാർത്ഥികൾക്ക് അവരുടെ അപേക്ഷകളേയും നിവേദനങ്ങളേയും പരിഗണിച്ച്, സ്വാതന്ത്ര്യപ്രഖ്യാപന വർഷം ആകകൊണ്ട് സർവകലാശാലയുടെ ചാൻസലറായിരുന്ന അവർ ചില ആനുകൂല്യങ്ങൾ ചെയ്തു കൊടുക്കുകയുണ്ടായി. ഭിക്ഷക്കാരിയായ ഒരു പെൺകുട്ടിയെ മടിയിൽ ഇരുത്തി അവരുടെ കണ്ണുനീർക്കണങ്ങൾ തുടച്ചുകളയുവാൻ ഗവർണ്ണരായിരുന്നപ്പോഴും അവൾക്ക് മടിയില്ലായിരുന്നു. താൻ ഒരു പ്രവിശ്യയിലെ ഗവർണ്ണരല്ലെന്നും എന്നാൽ, "ഗവർണ്ണസ്" എന്നതായത് ജനങ്ങളെ പരിപാലിക്കേണ്ടവൾ, ആണെന്നും അവർ ഒരിക്കൽ ഫലിത രൂപത്തിൽ പറഞ്ഞതു കേവലം യാഥാർത്ഥ്യമായിരുന്നു. ഉദ്യോഗ കാലത്ത് അധികാരവും പ്രതാപവും കാണിക്കുന്നതിനല്ല, മാതൃസഹജമായ വാത്സല്യത്തോടെ സ്വജനങ്ങളെ സേവിക്കുന്നതിനുള്ള സന്നദ്ധതയാണ് സരോജിനീ ദേവിക്കുണ്ടായിരുന്നത്.

സർവജനാരാദ്ധ്യയായ ആ വീരമാതാവു് 70 വയസ്സിനോടടുത്തപ്പോഴും വിവിധസമ്മേളനങ്ങളിൽ അദ്ധ്യക്ഷ്യം വഹിച്ചു് ജനതക്കു് സദുപദേശം നല്കിപ്പോന്നു. 1947-ഒക്ടോബർ, 26-ാംനു- ലക്നൌവിൽനടന്ന കേന്ദ്ര സമാധാന സമ്മേളനത്തിൽ അവർ അദ്ധ്യക്ഷ്യം വഹിച്ചു. ഏവരും വർഗ്ഗീയസൌഹാർദ്ദം പുലർത്തണമെന്നും പാകിസ്ഥാനു് വിജയം ആശംസിക്കണമെന്നും ആ നാട്ടുകാരുമായി സൌഹാർദ്ദതയിൽ കഴിയണമെന്നും അങ്ങോട്ടുപോകാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നവരെ പോകാൻ അനുവദിക്കണമെന്നും അവർ ഭാരതീയരെ ഉൽബോധിപ്പിച്ചു. അതേ മാസത്തിൽ 30-ാംനു- നടന്ന അഖിലേന്ത്യാ ഗ്രന്ഥകാര സമ്മേളനത്തിലും, നവംബർ 27, 28 എന്നീ തീയതികളിൽ നടന്ന ബുദ്ധമതകൺവൻഷനിലും, ഡിസംബർ 24-ാംനു- ശാന്തിനികേതനത്തിലെ വാർഷികോത്സവത്തിലും, 1947-ൽ ഡൽഹിയിൽ വച്ചു നടന്ന അന്തർ ഏഷ്യൻ സമ്മേളനത്തിലും സരോജിനി അയിരുന്നു അദ്ധ്യക്ഷ്യം വഹിച്ചതു്. സ്വതന്ത്രഭാരതം ഏഷ്യയിലെ മറ്റുരാഷ്ട്രങ്ങൾക്കുകൊടുത്ത നേതൃത്വത്തിനു് ആണിക്കല്ലായിരുന്നതു് അവരായിരുന്നുവെന്നു പറയാം. 1948-ൽ, കാശി സർവകലാശാലയുടെ ബിരുദദാന പ്രസംഗം ചെയ്തതു് സരോജിനി ദേവിയാണു്. സർവകലാശാല അന്നു് അവർക്കു് ഡോക്ടർ ബിരുദം നൽകി. അലഹബാദ് സർവകലാശാലയിലെ വജ്രജൂബിലി സമ്മേളനത്തിലും ബിരുദദാനാവസരത്തിലും സരോജിനി ദേവി രണ്ടു് ഉജ്ജ്വല പ്രഭാഷണങ്ങൾ ചെയ്തു. ലക്നൌ സർവകലാശാലയുടെ രജതജൂബിലി ആഘോഷത്തിൽ, അന്നു് ചാൻസ്ലർ ആയിരുന്ന സരോജിനി ദേവി സ്വ മനോധർമ്മം പ്രയോഗിച്ചു് ശ്രോതാക്കളെ

തുടർച്ചയായി ഹർഷാരവം മുഴക്കത്തക്കവണ്ണം, രസിപ്പിക്കയുണ്ടായി. 1948-ഡിസംബറിൽ അലഹബാദിൽ നടന്ന സയൻസ് കോൺഫറൻസിൽ തന്റെ ചുമതല കൂടാതെ ഭംഗിയായി നിർവഹിച്ചതു കൂടാതെ സർ. സി. വി രാമന് ഷഷ്ട്യബ്ദ പൂർത്തിആയതിൽ അദ്ദേഹത്തെ ഹൃദയംഗമമായി അനുമോദിച്ചു കൊണ്ട് അവർ ചെയ്ത പ്രസംഗം ആരുടേയും ഹൃദയത്തെ സ്പർശിക്കുന്ന ഒന്നായിരുന്നു.

തന്റെ കൃത്യശതങ്ങൾക്കിടയിൽതന്നെ സരോജിനീദേവിക്ക് വരാനുള്ളതു് താമസിയാതെ വരുമെന്ന ബോധം ഉണ്ടായിരുന്നതായി സംശയിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. 1948-ജൂൺ മാസത്തിൽ നൈനിലാലിൽ ഒരു പൊതുയോഗത്തിൽ പ്രസംഗിക്കുമ്പോൾ താൻ പിറേറവർഷം അവിടെ ചെല്ലാൻ ഇടയാകയില്ലെന്നും, താൻ അന്ന് ഗവർണ്ണരായിരിക്കയില്ലെന്നും സരോജിനീദേവി പ്രസ്താവിച്ചിരുന്നു. സർ സി. വി. രാമനെ അനുമോദിച്ചപ്പോഴും ഈ വിധത്തിൽ ചിലതെല്ലാം അവർ പറയുകയുണ്ടായി. മരണത്തിൽ അവർക്ക് ലവലേശം ഭയമില്ലായിരുന്നു. തന്റെ കൃത്യങ്ങൾ തന്നാൽ ആകുന്നവിധം ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള ചാരിതാർത്ഥ്യം അവർക്കുണ്ടായിരുന്നതാണ് ഇതിനു കാരണം. ഒരവസ്ഥയിൽ നിന്നു മറെറാരവസ്ഥയിലേക്കുള്ള പ്രവേശനം മാത്രമാണ് മരണമെന്ന് അവർ ദൃഢമായി വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. ഈ വിശ്വാസം തന്റെ പിതാവിൽ നിന്നാണ് തന്നിൽ സംക്രമിച്ചതെന്ന് 1947-ൽ നടന്ന അന്തർ ഏഷ്യൻ സമ്മേളനത്തിൽ അവർ പ്രസ്താവിക്കയുണ്ടായി. മഹാത്മാക്കൾക്ക് സഹജമായ ആ ചിന്താഗതി സരോജിനിക്കും അ

ന്ത്യകാലത്തു് ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്നു് ഇതിൽ നിന്നും വ്യക്തമാണല്ലോ.

തന്റെ എഴുപതാമത്തെ ജന്മദിനം കൃതജ്ഞതയോടും ആദരവോടും കൂടി ഭാരതീയർ ആഘോഷിക്കുന്നതു കാണാനുള്ള ഭാഗ്യം സരോജിനീ ദേവിക്കു് ഉണ്ടായി. എന്നാൽ കൃതനിഷ്ഠയോടുകൂടി തന്റെ ദിനകൃത്യങ്ങൾ ചെയ്യും ദീനജനങ്ങളുടെ ഹൃദയത്തെ സദാ സാന്ത്വനപ്പെടുത്തിയും കൊണ്ടിരുന്ന അവർ ഫെബ്രുവരി 16-ാംനു- മുതൽ ശരീരാസ്വാസ്ഥ്യത്താൽ ശയ്യാവലംബയായി. രണ്ടാഴ്ച്ചക്കുശേഷം, അതായതു് 1949 മാർച്ചു്, 2-ാംനു- രാത്രി 10 മണിക്കു് സ്വതേ സംഗീതത്തിൽ അഭിനിവേശം ഉണ്ടായിരുന്ന സരോജിനീ ദേവി തന്റെ പരിചാരികയെ വിളിച്ചു് പാടാൻ പറഞ്ഞു. "ഇതുയും ഉപദ്രവിക്കുന്നതിൽ ഖേദമുണ്ടു്. എന്നോടു് ആരും സംസാരിക്കുകയോ, എന്നെ സ്പർശിക്കുകയോ ചെയ്യരുതെ," എന്നു് അപേക്ഷിച്ചുംകൊണ്ടു്, ഗാനാലാപത്തിൽ ആമഗ്നഹൃദയയായി പതിനൊന്നരമണിയോടുകൂടി അവർ ഗാഢനിദ്രയിൽ ലയിച്ചു. മൂന്നുമണിയായപ്പോൾ ചുമയിളകി. ഹൃദയസ്തംഭനം മൂലം ഒട്ടും താമസിയാതെ ഭാരതീയരുടെ ആ അഭിമാനഭാജനം കാലയവനികയുള്ളിൽ മറഞ്ഞു! ആ സുകൃതിനിയുടെ പാവനാത്മാവു് മണ്ണിൽ നിന്നും വിണ്ണിലേക്കു് ഉയർന്നു് അവരുടെ ആചാര്യോത്തമനെ അനുഗമിച്ചു. മഹാത്മജിയുടെ കൊടുംകൊലകൊണ്ടു് ദുഃഖസാഗരത്തിൽ നിമഗ്നരായിരുന്ന ഭാരതീയർ അതിൽ അടിവരെ ആണ്ടുപോയി. ആ അരുമസന്താനത്തിന്റെ അന്തിമയാത്ര ഭാരതജനനിയുടെ ഹൃദയത്തെ സ്തംഭിപ്പിച്ചു! ഭാരതമാകെ ദുഃഖമാചരിച്ചു!

ലോകത്തിന്റെ വിവിധ കേന്ദ്രങ്ങളിൽ നിന്നെല്ലാം അനുശോചനങ്ങൾ ലക്നൌ ഗവർമ്മെൻറ് മന്ദിരത്തിൽ എത്തി. രാജാജി, നെഹ്റു മുതലായ രാഷ്ട്രീയ നേതാക്കൾ ഉടൻ സ്ഥലത്തെത്തി. അര ശതാബ്ദത്തോളം ഭാരതീയർക്ക് ഉജ്ജ്വലമായ പ്രകാശം നല്കിയിരുന്ന ആ തേജ:പുഞ്ജം അസ്തമിച്ചതിൽ അവർ വ്യസനാക്രാന്തരായി. ലക്നൌ നഗരത്തെ ഒരു പാരാവാരമാക്കി അതീർത്തു. അലഹബാദിലായിരുന്ന സരോജിനിയുടെ പുത്രി പത്മജ അവിടെ വച്ചാണ് ദു:ഖവാർത്ത അറിഞ്ഞത്. ഹൈദ്രബാദിൽ സ്ഥിരതാമസമാക്കിയിരുന്ന സരോജിനിയുടെ ജീവിത സഖാവിനു് ഉടനെ അവിടെയെത്താനുള്ള ആരോഗ്യം ഇല്ലാതിരുന്നു.ലക്നൌവിലേക്കു പുറപ്പെടുന്നതിനു മുമ്പായി "അച്ഛൻ, അച്ഛനെ തന്നെ സൂക്ഷിക്കണേ"എന്നു് പത്മജ പിതാവിനോടു് ഫോൺവഴി അപേക്ഷിച്ചു. അതിനാൽ അദ്ദേഹം ശവദേഹത്തിനു പോലും എത്തിയില്ല.

രാഷ്ട്രനേതാക്കളും, ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരും, അനുദ്യോഗസ്ഥന്മാരും, യുവതീയുവാക്കന്മാരും അടങ്ങിയ മൂന്നു ലക്ഷത്തിൽ പരം ജനങ്ങൾ ശവസംസ്കാര ഘോഷയാത്രയിൽ പങ്കുകൊണ്ടു. 5½ മണിയോടുകൂടി ഗംഗാനദിയുടെ പോഷകനദിയായ ഗോമതീ നദീതീരത്തു് ആ ഗംഭീര ഘോഷയാത്ര എത്തിച്ചേർന്നു. സരോജിനീ ദേവിയുടെ സീമന്തപുത്രനായ ഡോക്ടർ എം. എം. ജയസൂര്യയാണു് ചിതയ്ക്കു തീ കൊളുത്തിയതു്. ആ മോഹന ജഡത്തിൽ അഗ്നി ആളിയതോടുകൂടി കാണികളെല്ലാം കണ്ണീർ വാർത്തു. മാർച്ചു് 11-ാംനു- ചിതാഭസ്മനിമജ്ജനം നടന്നു. പ്രയാഗാ, കാശി മുതലായ പുണ്യ സ്ഥല

ങ്ങളിൽ വന്നിച്ച ആഘാതത്തിൽ പ്രകൃതിപോലും അവശയായിത്തീർന്നുപോയി എന്നുള്ളതാണ് ഏറ്റവും കർമ്മം വീക്ഷിച്ചത്. ജന്മഭൂമിയായിരുന്ന ഹൈദ്രബാദിനെ അന്ത്യ നിമിഷം വരെ സ്നേഹിക്കയും അവിടെ തിരിച്ചെത്താൻ ആഗ്രഹിക്കയും ചെയ്തിരുന്ന മാതാവിന്റെ ചിതാ ഭസ്മം അവിടത്തെ മണ്ണിലും വെള്ളത്തിലും അലിഞ്ഞു ചേരുവാനായി അവരുടെ പുത്രൻ അങ്ങോട്ടു കൊണ്ടുപോകയും അതു അവിടത്തെ ഈസാ—മൂസി നദികളുടെ സംഗമസ്ഥാനത്തു് യഥാവിധി നിക്ഷേപിക്കയും ചെയ്തു. "ചെല്ലുന്നിടത്തെല്ലാം പ്രകാശവും തിളക്കവും പൊഴിച്ചുപോന്ന" സരോജിനീ ദേവിയുടെ ചരമത്തെപ്പറ്റി പണ്ഡിത നെഹ്റു ഇപ്രകാരമാണു് പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളതു്. "സരോജിനീ ദേവിയുടെ ശക്തി നിലച്ചുപോയി. എങ്കിലും അപ്രതിഹതമായ ആ ചൈതന്യം ഉയർന്നു തന്നെ നിലകൊള്ളുന്നുണ്ടു്.. നാട്ടുകാരേ, അവർ കൊളുത്തിയ ദീപം ഉയർത്തിപ്പിടിക്കുവാനുള്ള കഴിവു് നിങ്ങൾക്കുണ്ടോ? അവർ ആദർശലോകത്തിൽ ചരിക്കയും നല്ല പാട്ടുകൾ പാടുകയും മഹാകാര്യങ്ങൾക്കു വേണ്ടി പൊരുതുകയും ചെയ്തു. എന്നും അവരിൽ ജീവിതം മുറ്റി നിന്നിരുന്നു. 50 കൊല്ലം സമ്പൂർണ്ണവും ചലനാത്മകവുമായ ജീവിതമാണു് അവർ നയിച്ചതു്. തൊട്ടതെല്ലാം അവർ മഹത്താക്കി.. സരോജിനീ ദേവി 'സർവ വന്ദ്യ'യായിരുന്നു. നൈമിഷികമായ വികാരങ്ങളും വെറുപ്പുകളുമൊന്നും അവരെ സഹിഷ്ണുതയിൽ നിന്നു് ചലിപ്പിച്ചില്ല. വിവിധ സംസ്കാരങ്ങളുടെ ഒരു പ്രതിരൂപമാണവർ."

"നിങ്ങൾ ഭ്രൂജാതരാകുമ്പോൾ കരയുമെങ്കിലും ലോകർ അപ്പോൾ പുഞ്ചിരി തൂകുന്നു; പരലോകത്തെയ്ക്കു

യാത്രയാകുമ്പോൾ നിങ്ങൾ മന്ദഹസിക്കയും ലോകർ കണ്ണുനീർ പൊഴിക്കയും ചെയ്യത്തക്കവണ്ണം വേണം ജീവിക്കുവാൻ," എന്നു് മഹാകവി തുളസീദാസ് നമ്മെ ഉത്ബോധിപ്പിച്ചിട്ടുണ്ടല്ലോ. സരോജിനീ ദേവി തന്റെ ജീവിതത്തിൽ ഈ ഉത്ബോധനം പ്രവൃത്തിയിൽകൊണ്ടുവരുകയാണു് ചെയ്തിട്ടുള്ളതു്. ബഹുമുഖങ്ങളായ പ്രവൃത്തിമണ്ഡലങ്ങളിൽ പരിശോഭിക്കുവാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടുള്ളതിനാലാണു് അവരുടെ വിയോഗം അസംഖ്യം ജനങ്ങൾക്കു് അസഹനീയമായി തീർന്നതു്. എല്ലാക്കാലത്തും എല്ലാ രാജ്യങ്ങളിലും ഉള്ള സ്ത്രീകൾക്കു് പൊതുവെ ഒരു മഹനീയ മാതൃക കാണിക്കാൻ സാധിച്ചതിനാലാണു് ഈ അത്യാഹിതം പൌരസ്ത്യരേയും പാശ്ചാത്യരേയും ഒരുപോലെ ദുഃഖാർത്തരാക്കിയിട്ടുള്ളതു്.

"ജീവിതസൗന്ദര്യത്തെ ബ്ഭാവനാവിസ്തൃതപരദ്യോവിൽ നിന്നഭിവീക്ഷിച്ചുന്മിഷാളോല്ലാളയായ്
മാനവാന്ത രംഗത്തെ ബ്ഭാവഭാസുരമാക്കും
ഗാനമംഗളസ്വരമെന്നിനിക്കേൾക്കും നമ്മൾ!"

എന്നു് കവിയോടൊപ്പം വ്യാകുല ചിത്തരായവരുടെ സംഖ്യ നിർണ്ണയാതീതമാണു്.

---

* ശ്രീ വി. ഉണ്ണികൃഷ്ണൻ നായർ; സരോജിനീ സ്മരണ

അദ്ധ്യായം പത്തു്.
ജീവിതാദർശം.

മഹാത്മാക്കളെ വിലമതിക്കുന്നതു് അവരുടെ ജന സമുദായ സേവനത്തെ ആസ്പദമാക്കിയാണു്. അവരുടെ ജീവചരിത്രപഠനം സാമാന്യജനങ്ങളെ കർത്തവ്യകർമ്മോന്മുഖർ ആക്കുന്നതിനു് പര്യാപ്തമാകാറുണ്ടു്. പല വീരാത്മാക്കളേയും അനുകരിക്കുന്നതിനുള്ള പരിതഃസ്ഥിതികളും എല്ലാംതന്നെ എല്ലാപേർക്കും ഉണ്ടാകുന്നതല്ല. എന്നാൽ അവരിൽ ചിലരെ അനുകരിക്കുന്നതിനുള്ള ആഗ്രഹവും സന്നദ്ധതയും ഏവരിലും ഉളവാക്കുന്നതിനു് പല മഹാന്മാരുടേയും സേവന ചരിത്രം പഠനം ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടു് സാധിക്കുന്നു. സുഖസമ്പൂർണ്ണമായ ജീവിതം നയിക്കാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്ന സാമാന്യജനങ്ങൾ സുഖം ത്യാഗത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നോ തങ്ങളുടെ ജീവിത ലക്ഷ്യം ത്യാഗത്തോടുകൂടിയ സമുദായ സേവനമായിരിക്കണമെന്നോ കരുതുവാൻ വിഷമമാണു്. സ്ത്രീപുരുഷന്മാരുടെ ജീവിതലക്ഷ്യം ഭിന്നമായിരിക്കേണ്ടതില്ല. എന്നാൽ അനുദിനജീവിതവും, പരിതഃസ്ഥിതികളും സ്ത്രീപുരുഷന്മാരിൽ പ്രായേണ ഭിന്നമായി കാണപ്പെടുന്നു സ്ത്രീകളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം സ്ത്രീധർമ്മം അനുഷ്ഠിക്കുകയും, അതോടുകൂടി കഴിയുന്നത്ര ത്യാഗസമ്പൂർണ്ണമായ ഒരു ജീവിതം നയിക്കുകയും ചെയ്യുന്നതു് അവരുടെ ജീവിതലക്ഷ്യമായിരിക്കണമെന്നു് സാമാന്യമായി പറയാം. ഈ നിലയിൽ സരോജിനീ ദേവിയുടെ ജീവചരിത്രം അപഗ്രഥനം ചെയ്തു് പരിശോധിക്കു

ന്നതു് ഏവർക്കും പ്രത്യേകിച്ചു് സ്ത്രീകൾക്കും പ്രയോജനപ്രദമായേക്കാം.

ഭാര്യാധർമ്മം, മാതൃധർമ്മം എന്നിവ രണ്ടും സ്ത്രീകൾ പൊതുവെ മാതൃകാപരമായി അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതാണു്. ഭാര്യാധർമ്മം ഭർതൃ ധർമ്മത്തിൽ നിന്നു് ഭിന്നമല്ലെന്നു് കരുതുന്ന സ്വാതന്ത്ര്യപ്രിയരായ വനിതകൾ വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന കാലമാണിതു്. അതുപോലെ തന്നെ ശിശുപരിപാലനവും തങ്ങൾക്കുമാത്രമുള്ള ഒരു കർത്തവ്യമായി ആധുനിക വനിതകൾ കരുതാറില്ല. പ്രസൂത ധർമ്മങ്ങൾ സരോജിനീ ദേവി എതു വിധം അനുഷ്ഠിച്ചുവെന്നു് പരിഷ്കാരോന്മുഖകളായ സ്ത്രീകൾ ഗ്രഹിച്ചിരിക്കേണ്ടതാണു്.

സരോജനീ ദേവിയുടെ ഭാര്യാധർമ്മാനുഷ്ഠാനത്തെപ്പറ്റിയോ ഭർത്തുശ്രുശ്രൂഷയെപ്പറ്റിയോ വലിയ അഭിനന്ദനം ഇല്ലാത്ത ഒരു ക്ലുട്ടർ ഉണ്ടായേക്കാം. സാഹിത്യ സാമ്രാജ്യത്തിലും രാഷ്ട്രീയ ലോകത്തിലും സഞ്ചരിച്ചിരുന്ന ഒരു മഹിളയ്ക്കു് ഭർതൃശ്രുശ്രൂഷക്കു് സമയം ലഭിച്ചിരുന്നില്ലെന്നോ, അവർ അതിൽ വേണ്ട ശ്രദ്ധപതിപ്പിച്ചിരുന്നില്ലെന്നോ ആർക്കും വിചാരിക്കാൻ ന്യായമുണ്ടു്. എന്നാൽ അന്യോന്യം അനുരാഗബദ്ധരായി ദാമ്പത്യജീവിതം സമാരംഭിച്ചിരുന്ന സരോജിനിയുടേയും അവരുടെ പ്രാണനാഥന്റേയും ജീവിതം നിതരാം പ്രണയമസൃണമായിരുന്നു. അന്ത്യകാലം വരെ അവരേയും വിസ്മയിപ്പിക്കുമാറു് ഒരു ഉത്തമ ഗൃഹനായികയെന്ന നിലയിൽ പ്രശോഭിച്ചിരുന്ന സരോജിനി ഭർതൃശ്രുശ്രൂഷയിൽ അദ്വിതീയയായിരുന്നുവെന്നു് അനുമാനിക്കുവാൻ വഴിയുണ്ടല്ലോ. ഏറക്കുറെ വാർദ്ധക്യദശയിൽ എത്തിച്ചേർന്നതിനുശേഷം, തന്റെ യഥാർത്ഥ ജീവിതലക്ഷ്യം

എന്തായാണെന്ന് ഗ്രഹിച്ചതിനു മേൽ, അധികകാലം ഭർത്തൃശുശ്രൂഷയ്ക്കായി സമയം വിനിയോഗിക്കുന്നതിന് അവർക്ക് സാധിച്ചിരുന്നില്ലെന്നുള്ളതു് വാസ്തവം തന്നെ. എന്നാൽ നമ്മുടെ സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിനും രാഷ്ട്രനിർമ്മാണത്തിനും ആയി അവർ ചെയ്തിട്ടുള്ള നിസ്സ്വാർത്ഥമായ സേവനവും അക്കാലത്തു് അവർക്കു ചെയ്യാമായിരുന്ന ഭർത്തൃശുശ്രൂഷയുമായി തുലനം ചെയ്യുമ്പോഴാണു് അവരെ പഴിക്കാൻ ശ്രമിക്കുന്നവർപോലും വിസ്മയസ്തിമിതരാകുന്നതു്. സാമാന്യസ്ത്രീകൾ ഇക്കാര്യത്തിൽ സരോജിനീ ദേവിയെ അനുകരിക്കണമെന്നു് ഇവിടെ വിവക്ഷിക്കുന്നില്ല. എന്നാൽ പൊതുജനസേവനത്തിനു യഥാർത്ഥപ്രാപ്തിയുള്ളവർ ഭാര്യാധർമ്മം മാത്രം അനുഷ്ഠിച്ചു് ജന്മസാഫല്യം നേടുന്നതു് പരിതാപകരമാണു്. പ്രതിഭാശാലിനികളായ മഹിളാമണികൾ പൊതുജനസേവനത്തിൽ കൂടി വിമുഖത കാണിക്കരുതെന്നാണു് സരോജിനിയുടെ ജീവചരിത്രം വിളിച്ചു പറയുന്നതു്.

സ്ത്രീധർമ്മത്തിൽ പ്രാഥമ്യം ഭാര്യാധർമ്മത്തിനാണെങ്കിലും പ്രാധാന്യം മാതൃധർമ്മത്തിനാണെന്നുള്ളതു് പക്ഷാന്തരമില്ലാത്ത ഒരു യാഥാർത്ഥ്യമാണല്ലോ. പ്രതികൂലപരിതഃസ്ഥിതികൾകൊണ്ടും ചിലപ്പോൾ പ്രചോദനം കൊണ്ടും ദാമ്പത്യജീവിതം നയിക്കാൻ സാധിക്കാത്ത വനിതകളുടെ സംഖ്യ വർദ്ധിച്ചുവരുന്ന ഇക്കാലത്തു് മാതൃധർമ്മത്തെ വിലമതിക്കാത്തവർ അപൂർവ്വമല്ല തന്നെ. രണ്ടു പുത്രന്മാരുടേയും രണ്ടു പുത്രികളുടേയും മാതാവായിരുന്ന സരോജിനീ ദേവി കുട്ടികളുടെ പരിപാലനത്തിലും വിദ്യാഭ്യാസവിഷയത്തിലും അത്യന്തം അ

തിവ ശ്രദ്ധ പതിപ്പിച്ചിരുന്നു. മൻ സൂചിപ്പിച്ചതുപോ
ലെ യഥാകാലം തന്റെ കുട്ടികളുടെ ഉൽക്കർഷത്തിനു്
വേണ്ടതു പ്രവർത്തിച്ചതിനു ശേഷമാണു് അവർ രാഷ്ട്രീ
യരംഗത്തിൽ പ്രവേശിച്ചതു്. ഒരു സ്ത്രീയെ സംബ
ന്ധിച്ചിടത്തോളം മാതൃധർമ്മവും പൊതുജനസേവനവും
ഒന്നുപോലെ അനുഷ്ഠിക്കുവാൻ വളരെ വിഷമമുണ്ടു്. എ
ന്നാൽ എളിയ രീതിയിൽ ഈ രണ്ടു പ്രവൃത്തിമണ്ഡല
ങ്ങളിലും സ്ത്രീകൾക്കു് പ്രവേശിക്കാൻ പാടില്ലാത്തതല്ല.
ശിശുപരിപാലനം മാതാവിനെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോ
ളം ഏറ്റവും പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്ന കൃത്യമാണു്. തൊ
ട്ടിലാട്ടുന്ന കരങ്ങളിലാണു് ലോകത്തെ ഭരിക്കുന്നതിനുള്ള
ശക്തി ഉറഞ്ഞുകൊള്ളുന്നതെന്നു് സരോജിനീ ദേവി ത
ന്നെ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ആ കൃത്യത്തിനു് വിലോപം വ
രുത്തുന്നതു് ഒരിക്കലും ക്ഷന്തവ്യമല്ല. സ്വന്തം കുട്ടികളു
ടെ സ്വഭാവ സംസ്കരണത്തിലും ശീല രൂപവൽക്കരണ
ത്തിലും ശ്രദ്ധപതിപ്പിക്കാൻ ചുമതലപ്പെട്ട മാതാക്കൾ
അവ സ്വയം ചെയ്യാതെ, ആ ഭാരം മുഴുവനും അന്യരെ
ഏല്പിച്ചു് അല്പവില്ലാത്ത സ്വതന്ത്ര ജീവിതം വരിച്ചു്
ഐഹികാനന്ദം നുകരുന്ന കാഴ്ച പാശ്ചാത്യരാജ്യങ്ങളി
ലേന്നപോലെ, പൌരസ്ത്യദേശങ്ങളിലും അവിടവിടെ
കണ്ടുതുടങ്ങിയിട്ടുണ്ടു്. വിവിധനിലകളിൽ ലോകാരാ
ധ്യയായിരുന്ന സരോജിനീ ദേവി ആർഷ സംസ്കാരത്തി
ന്റെ മഹിമയെന്തെന്നു് ശരിയായി ഗ്രഹിക്കയും അതു
നുസരിച്ചു് ഒരു മാതൃകാ ജനനിയായി ജീവിക്കുകയും
ചെയ്തുവെന്ന സംഗതി ഇവിടെ പ്രത്യേകം സ്മരണീയ
മാണു്. മാതൃധർമ്മത്തെ അവഗണിച്ചുള്ള പൊതുജന
സേവനം ആദരണീയമല്ലെന്നും, എത്ര ഭീമമായ ത്യാഗ

ങ്ങും ആവശ്യമായ അവസരങ്ങളിലും ആ ധർമ്മം വിസ്മരിക്കത്തക്കതല്ലെന്നും സരോജിനിയുടെ മഹനീയ ജീവചരിതം ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നുണ്ട്.

ലോകത്തിലുള്ള ഏതൊരു രാഷ്ട്രത്തേക്കാളും കൂടുതൽ മതങ്ങളും ജാതികളും നിലവിലുള്ള ഭാരതത്തിൽ സർവ്വസമുദായ മൈത്രി സംജാതമാക്കുന്നതിനും പുലത്തിക്കൊണ്ടുപോകുന്നതിനും വിവിധ രീതിയിലുള്ള വിഷമങ്ങളുണ്ടെന്ന് നമുക്കേവർക്കും അറിയാം. പുരുഷന്മാരെ അപേക്ഷിച്ച് സ്വഭാവമസൃണത അഥവാ ആർദ്രത കൂടുതലുള്ള സ്ത്രീകൾക്ക് ജാതി മതാദി ചിന്തകൾക്ക് അതീതമായി ജീവിക്കുവാൻ യഥാർത്ഥത്തിൽ എളുപ്പം സാധിക്കുന്നതാണ്. ഗ്രാമങ്ങളിലോ നഗരങ്ങളിലോ ആയാലും പൊതുക്കാര്യങ്ങളിൽ അല്പം മാത്രമെങ്കിലും ഇടപെടുന്ന സ്ത്രീകളുടെ സങ്കുചിത മനഃസ്ഥിതിയും അന്ധവിശ്വാസങ്ങളും പെട്ടെന്ന് തിരോധാനം ചെയ്യാറുണ്ട്. അങ്ങനെ വിശാലാശയരായ സ്ത്രീകൾക്ക് സമുദായോന്നമനത്തിനായി സ്വയം പ്രവർത്തിക്കുന്നതിനും അന്യരെക്കൂടി പ്രവർത്തിപ്പിക്കുന്നതിനും സാധിക്കുന്നതാണ്. ഭാരതത്തിന്റെ ഭാവിഭാഗധേയം പ്രജാസഞ്ചയത്തിന്റെ സർവ്വസമുദായ മൈത്രി ഉളവാക്കാനുള്ള പ്രവർത്തനത്തെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നു. ഗൃഹപരിസരങ്ങളിൽ നിന്ന് അകലാതെ തങ്ങളുടെ പെരുമാറ്റം കൊണ്ടും പ്രേരണകൊണ്ടും മറ്റുള്ളവരെ സൽപഥത്തിലേക്ക് തിരിച്ചു വിടുന്നതിന്, ആർഭാടരഹിതമായും അനന്യസ്തുതമായും പ്രവർത്തിക്കാനുള്ള സാമർത്ഥ്യം സ്ത്രീകൾക്ക് സഹജമായിട്ടുണ്ട്. കൂടാതെ തങ്ങളുടെ സന്താനങ്ങളും രാഷ്ട്രോന്നമനത്തിനായി ആസന്നഭാവി

യിൽ പ്രവർത്തിക്കേണ്ടവരാണെന്നുള്ള നിത്യസ്മരണയോടുകൂടി അവരിൽ സമസൃഷ്ടിസ്നേഹം, സർവജനസാഹോദര്യം, വിശാലമനസ്കത മുതലായ സൽഗുണങ്ങൾ ചേർന്നിരിക്കുന്നതിനും മാതാക്കൾക്കുള്ള കഴിവു് അളവറ്റതാണു്. ഭാരതീയരുടെ സ്വാതന്ത്ര്യലബ്ധിക്കു് വിഘാതമായി നിന്നിരുന്ന ഹിന്ദുമുസ്ലിം ഭിന്നതയ്ക്കു് അറുതിവരുത്തുവാനും, വിഭക്തഭാരതത്തിൽ ഹിന്ദുമുസ്ലിം മൈത്രി പുലർത്തുവാനും അക്ഷീണം പരിശ്രമിച്ചിട്ടുള്ള നേതാക്കളിൽ അദ്വിതീയസ്ഥാനം കൈക്കലാക്കി ഹിന്ദുക്കൾക്കും മുസ്ലിങ്ങൾക്കും ഒരുപോലെ ആരാധ്യയായിരുന്ന സരോജിനീദേവി സ്ത്രീജനങ്ങൾക്കു് ഒരു മഹനീയ മാതൃകയാണെന്നു് പറയേണ്ടതില്ല.

പരമ്പരാഗതമായി ലോകത്തിൽ എവിടേയും അർത്ഥശൂന്യങ്ങളായ പല അന്ധവിശ്വാസങ്ങളും ദുരാചാരങ്ങളും നിലവിലുണ്ടല്ലോ. ഉല്പതിഷ്ണുക്കളായ മഹാത്മാക്കൾ അവയെ അവഗണിച്ചു് ലോകർക്കു് സന്മാർഗ്ഗം കാണിച്ചുകൊടുക്കാറുണ്ടു്. അന്ധവിശ്വാസങ്ങളേയും ദുരാചാരങ്ങളേയും മുറുകെപ്പിടിക്കുന്ന സഹജീവികളുടെ ഇടയിൽ ജീവിക്കുന്നവർക്കു് അവയെ അനാദരിച്ചു് ജീവിക്കുവാൻ സാധാരണ വിഷമമാണു്. എന്നാൽ പൂർവ്വികന്മാർ പുലർത്തിപ്പോന്നിരുന്ന അനാചാരങ്ങളെ ക്രമേണ പരിത്യജിക്കുന്നതിനു് സ്ത്രീകൾക്കു് അന്യാദൃശമായ കഴിവുകൾ ഉണ്ടു്. ഉദാഹരണമായി, വിവാഹബന്ധവും ഗോത്രബന്ധവും തമ്മിൽ ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ട ഐകരൂപ്യത്തെ മുറുകെപ്പിടിക്കുന്നതു് പ്രായേണ സ്ത്രീകളാണല്ലൊ. ഗോത്രത്തിന്റെ ഗുണത്തേയൊ ഐകരൂപ്യത്തേയൊ മുറുകെപ്പിടിക്കുന്നതിനാൽ പല കുലകന്യക

കഠിക്കും വരന്മാരെ ലഭിക്കാതിരിക്കുന്നുണ്ടെന്നുള്ള വാസ്തവം മറച്ചുവയ്ക്കേണ്ടതില്ല. ബ്രാഹ്മണകുലത്തിൽ ജനിച്ചു വളർന്ന് ആർഷ സംസ്ക്കാരത്തിൽ ദൃഢമായി വിശ്വസിച്ചുപോന്ന സരോജിനീ ദേവി സമുദായ ബഹിഷ്കരണത്തേയോ, സ്വജന ഭീഷണിയേയോ തൃണവത് ഗണിച്ച് അബ്രാഹ്മണനായ ഒരു നായിഡുവിനെ വിവാഹംകഴിച്ചുവെന്ന സംഗതി അവരുടെ ഉൽപ്പതിഷ്ണുതയ്ക്കും സമുദായ പരിഷ്കാരോന്മുഖതയ്ക്കും മകുടോദാഹരണമാണ്. ജാതിവിഭാഗങ്ങൾ ഉണ്ടായത് രാഷ്ട്രത്തിന്റെ പരിപൂർണ്ണസേവനത്തിനും, സംസ്കാരാഭിവൃദ്ധിക്കും, ഏകയോഗക്ഷേമത്തിനും ആയിട്ടാണെന്നും എന്നാൽ പിൽക്കാലത്ത് അത് രാഷ്ട്രോന്നമനത്തിന് വിഘാതമായി തീർന്നിട്ടുള്ളതു് ശോചനീയമാണെന്നും ആ ധിഷണാശാലിനി കാലേക്കൂട്ടി ഗ്രഹിച്ചിരുന്നു. വൈവാഹിക ബന്ധത്തിൽ അന്യോന്യാനുരാഗമാണ് പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്നതെന്നും ജാതിമതാദികൾക്ക് അവിടെ സ്ഥാനമില്ലെന്നും അവരുടെ ജീവചരിത്രം തെളിയിക്കുന്നുണ്ട്. സ്ത്രീകൾ എല്ലാം ഇതരമതാനുയായികളെ സ്വയം വരിക്കണമെന്നോ സ്വജന വിവാഹം വെറുക്കണമെന്നോ ഇവിടെ ഉൽബോധനമില്ല. പരിഷ്കാരോന്മുഖതയും വിശാലമനസ്കതയും സ്ത്രീകളുടെ കുടപ്പിറപ്പായിരിക്കണമെന്നും അവരും ജീവിതായോധനത്തിൽ സധൈര്യം പങ്കെടുക്കേണ്ട പോരാളികളായിരിക്കണമെന്നും ആണ് സരോജിനീ ദേവി സ്വപ്രവൃത്തികൊണ്ട് മറ്റുള്ളവരെകാണിച്ചിട്ടുള്ളതു്.

സുന്ദരകലാവാസന എല്ലാ മനുഷ്യനിലും ഏറുകുറെ ലീനമായിട്ടുണ്ട്. അതിനെ പരിപോഷിപ്പിക്കുന്ന

തിനുള്ള സാഹചര്യങ്ങൾ എല്ലാവർക്കും ഒരുപോലെ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതല്ല. ലളിതകലാവൈദഗ്ദ്ധ്യം സമ്പാദിക്കുന്നതിന് ക്ഷമയോടുകൂടിയുള്ള പരിശീലനമാണ് കൂടുതൽ ആവശ്യമായിട്ടുള്ളത്. ജനസംഖ്യയും തൊഴിലില്ലായ്മയും ക്രമാതീതമായി വർദ്ധിച്ച് ജീവിതമത്സരം അനുനിമിഷം വർദ്ധമാനമായി വരുന്ന ഇക്കാലത്ത് ധനസമ്പാദനത്തിനുവേണ്ടി വെമ്പൽ കൊള്ളുന്ന ജനങ്ങൾക്ക് തങ്ങളിൽ അന്തർലീനമായിരിക്കുന്ന കലാവാസനയെ പരിപുഷ്ടമാക്കുന്നതിനോ, സുന്ദരകലാസൃഷ്ടികളിൽ യഥായോഗ്യം ആസക്തരാകുന്നതിനോ വേണ്ട സമയം ലഭിക്കാത്തതിൽ അത്ഭുതപ്പെടാനില്ല. എന്നാൽ ക്ലേശസമ്പൂർണ്ണമായ ജീവിതയാത്രയിൽ സംഗീതസാഹിത്യാദി സുന്ദരകലകൾ ആണ് നമുക്ക് അപ്പഴപ്പോൾ ആനന്ദത്തെ പ്രദാനം ചെയ്യുന്നതെന്ന വാസ്തവം വിസ്മരിച്ചുകൂടാ. ക്ഷമാശീലവും വിശ്രമാവസരവും പുരുഷന്മാരേക്കാൾ കൂടുതൽ ഉള്ള സ്ത്രീകൾക്ക് ലളിതകലാഭ്യസനം സുസാദ്ധ്യമാണ്. ശിശുക്കളിൽ പ്രസ്തുത കലാഭിരുചി ഉളവാക്കുന്നതിന് പിതാക്കന്മാരേക്കാൾ കൂടുതൽ പ്രവർത്തിക്കാൻ സാധിക്കുന്നത് മാതാക്കൾക്കാണ്. യഥാർത്ഥ ജീവിതായോധനം ചെയ്യുന്ന ഗൃഹനായകനും മറ്റു കുടുംബാംഗങ്ങൾക്കും ജീവിതയാത്രാക്ലേശം വിസ്മരിക്കാൻ ആ ഗൃഹനായികയുടെ ലളിതകലാപാടവം കൊണ്ട് പലപ്പോഴും സാധിക്കുന്നതാണ്. ഈ നിലയിൽനോക്കുമ്പോൾ ആധുനികലോകത്തിൽ സ്ത്രീകൾ കൂടുതലായി ലളിതകലാലോലുപകൾ ആയിത്തീരേണ്ടതാണെന്ന് കാണാം. സ്ത്രീഹൃദയത്തെപ്പറ്റി ഗവേഷണംനടത്തിയിട്ടുള്ള വിദ്വാന്മാർ സ്ത്രീകളുടെ പ്രതിഭ ജീവപര്യന്തം നിലനിൽക്കുന്നതല്ലെന്നും അത് ഒരു കാലഘട്ടത്തിൽ മാ

രും പൊട്ടുന്നനവേ ഉണ്ടായി അസ്സമിക്കുന്നതാണെന്നും അഭിപ്രായപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഈ അഭിപ്രായത്തിന് എത്രത്തന്നെ വില കല്പിച്ചാലും മുൻ പറഞ്ഞ കാരണങ്ങളാൽ അവരുടെ ലളിതകലാഭിരുചി പോഷിപ്പിക്കുന്നതു് അപലപനീയമാണെന്ന് ആരും പറയുന്നതല്ല. ഒരു കവയിത്രിയായി വിശ്രുതിനേടുവാൻ സാധിച്ച സരോജിനീ ദേവി സ്ത്രീകൾക്ക് പ്രത്യേകിച്ച് ഒരു ഉത്തമ മാതൃകയാണു്. ഉയർത്തി കാണിച്ചിട്ടുള്ളതു്. സാമാന്യ സ്ത്രീജനങ്ങൾക്കു് ആജ്ഞിക്കാൻ സാധിക്കാത്ത സമുന്നതസ്ഥാനം കൈയ്യേലാക്കിയെങ്കിലും സരോജിനീദേവിയെ ഒരു മാതൃകയാക്കി എളിയ രീതിയിൽ സംഗീതം, സാഹിത്യം, ചിത്രമെഴുത്തു് മുതലായ വിവിധ കലകളിൽ ജ്ഞാനം സമ്പാദിക്കുന്നതിന് പലർക്കും സാധിക്കുന്നതാണു്.

സ്ത്രീകൾ അബലകളാണെന്നു് ഭാരതീയ ആചാര്യന്മാർ ഉൽഘോഷിച്ചിട്ടുണ്ടു്. ഇന്നത്തെ ഭാരതീയ സ്ത്രീകൾക്കു് അബലത്വം ഇതരസ്ത്രീകളെ അപേക്ഷിച്ചു് കൂടുതൽ ഉണ്ടെന്നു് പറയാവുന്നതാണു്. ഏതൊരു സാഹചര്യത്തിലും വിഷമതകളെ തരണം ചെയ്തു് തന്റേടത്തോടുകൂടി പ്രവർത്തിക്കുന്നതിനുള്ള മനഃസ്ഥിതി സ്ത്രീകളിൽ തുലോം കുറവാണു്. സരോജിനീ ദേവിയാകട്ടെ ഇതിനു് ഒരു വ്യത്യസ്തമായിരുന്നെന്നു് ഗ്രഹിക്കാൻ വിഷമമില്ല ഉദാഹരണമായി, 1922-ൽ കാരാഗൃഹത്തിൽ കിടന്ന ഗാന്ധിജിയെ കാണാൻ പോയ സരോജിനിക്കു് കാവൽക്കാരൻ വാതിൽ ശരിയായി തുറന്നുകൊടുത്തില്ല. "ഇതിൽക്കൂടി സ്ത്രീകൾ എങ്ങനെയാണു് അകത്തേയ്ക്കു പോകുക. വാതിൽ മുഴുവൻ തുറക്കൂ" എന്നു് ക്രുദ്ധലില്ലാതെ അവർ സംസാരിച്ച ഉടൻ തന്നെ കാവൽക്കാരൻ വേണ്ടവണ്ണം വാതിൽ തുറന്നുകൊടുത്തു. നിസ്സാരമാണെ

ന്നതോന്നിയ്ക്കാവുന്ന ഈ സംഭവം വർണ്ണിച്ചുകൊണ്ട് ശ്രീ കെ. പി. കേശവമേനോൻ സരോജിനീദേവിയുടെ ക്രൂസലില്ലാത്ത ഭാവത്തേയും ആജ്ഞാശക്തിയേയും പറ്റി പ്രത്യേകം അനുസ്മരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ നിർഭയത്വം സരോജിനിയിൽ സദാപി ഉണ്ടായിരുന്നെന്ന് കാണ്മാൻ അവരുടെ ജീവചരിത്രം ആകെക്കുടി സ്മരിച്ചാൽ മതി. അനാരോഗ്യം നിമിത്തം വിശ്രമിക്കുവാൻ ഉപദേശിച്ച ഡോക്ടരെ അവഗണിച്ച് കാവ്യമെഴുതുന്നതിനോ, കൗമാരകാലത്തിൽ തന്നെ ഉന്നത വിദ്യാഭ്യാസത്തിനായി ഇംഗ്ലണ്ടിൽ പോകുന്നതിനോ, സ്വജനങ്ങളുടേയും മറ്റു സ്ത്രീകളുടേയും ഉപദേശങ്ങളും വകവയ്ക്കാതെ ഒരു ബ്രാഹ്മണനെ വിവാഹം കഴിക്കുന്നതിനോ, ഹൃദ്രോഗപീഡിതയായിരുന്നുവെങ്കിലും നമ്മുടെ സ്വാതന്ത്ര്യസമരാങ്കണത്തിൽ എന്നും മുന്നണിയിൽ നിൽക്കുന്നതിനോ, പാശ്ചാത്യപൗരസ്ത്യദേശങ്ങളിൽ പാമരന്മാരുടെയോ പണ്ഡിതന്മാരുടേയോ മുമ്പിൽ നിന്ന് വാഗ്മോമാധുര്യത്തോടുകൂടി പ്രഭാഷണം ചെയ്യുന്നതിനോ, കൃത്യ ബാഹുല്യമുള്ള ഗവർണ്ണർ ഉദ്യോഗം വാർദ്ധക്യദശയിൽ ഏറെറടുത്തു ഒരു പ്രവിശ്യയിലെ ഭരണക്രമത്തെ നയിക്കുന്നതിനോ, ആ വീര വനിതയ്ക്ക് യാതൊരു ക്രൂസലും ഇല്ലായിരുന്നു. തന്റെ അസാമാന്യമായ ആത്മശക്തി മരണം വരിലും പകർത്തുന്നതിന് അവർക്ക് സാധിച്ചു. ഭാവിഭ്രാന്തകളെപ്പറ്റി ഭയപ്പെടേണ്ടതില്ലെന്നും തത്വങ്ങളാണ് സർവപ്രധാനമായിട്ടുള്ളതെന്നും സരോജിനിയുടെ പിതാവ് അവരെ ബാല്യം മുതൽക്കേ മനസ്സിലാക്കിയിരുന്നു. ആ സിദ്ധാന്തത്തിലായിരുന്നു അവരുടെ ധൈര്യം അധിഷ്ഠിതമായിരുന്നത്. "ഇന്ത്യയിലെ സ്ത്രീകളുടെ ഉഗ്രനിഷ്ഠയുടേയും ദൃഢവ്രതശീലത്തിന്റേയും പ്രതി

രൂപമായിരുന്ന സരോജിനി" എന്ന് സർദാർ പട്ടേൽ പ്രസ്താവിച്ചിട്ടുള്ളത് ഇവിടെ സ്മരണീയമാണ്. ബഹുവിധങ്ങളായ ക്ലേശങ്ങളാൽ ജീവിതയാത്രയിൽ പല പ്പോഴും പുരുഷന്മാരേക്കാൾ കൂടുതൽ യാതനകളനുഭവിക്കേണ്ട സ്ത്രീകൾ എപ്പോഴും ഭയരഹിതകളായിരിക്കണമെന്നാണ് സരോജിനീ ദേവിയുടെ ജീവചരിത്രം ഉൽഘോഷിക്കുന്നത്.

മഹാത്മാക്കളുടെ ജീവിതം എല്ലാം തന്നെ ഓരോ നിലയിൽ സന്മാർഗ്ഗത്തിൽ കൂടിയുള്ള ത്യാഗ സമ്പൂർണ്ണമായ നിരന്തര പ്രയത്നമായിരുന്നു എന്ന് ഗ്രഹിക്കുവാൻ വിഷമമില്ല. ഓരോ ലക്ഷ്യപ്രാപ്തിക്കായി ഓരോരുത്തർ ഉല്കടമായ ത്യാഗങ്ങൾ അനുഷ്ഠിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഒരു കുടുംബിനിയുടെ ധർമ്മത്തെ ഒരു ഭാരതീയ വനിതയുടെ ധർമ്മവുമായി തട്ടിച്ചുനോക്കിയപ്പോൾ മാതൃഭ്രമിക്കുവേണ്ടി തന്റെ ജീവിതം ബലി കഴിക്കേണ്ടതാണെന്ന് സരോജിനീ ദേവി ദൃഢമായി നിശ്ചയിച്ചു. ബാല്യകാലം മുതൽ നില നിന്നുപോന്ന അനാരോഗ്യത്തെ തൃണവത് ഗണിച്ച് മഹാത്മാഗാന്ധിയുടെ വലംകയ്യായി നിന്ന് നമ്മുടെ സ്വാതന്ത്ര്യരണാങ്കണത്തിൽ ഒരു വീരസ്ത്രീരത്നമായി ആ മഹിള പോരാടി. മൻപ്രസ്താവിച്ചതുപോലെ ഈ അത്യുൽക്കടമായ ത്യാഗസന്നദ്ധത സാമാന്യജനങ്ങളിൽ, പ്രത്യേകിച്ച് സ്ത്രീകളിൽ കാണാറില്ല തന്നെ. ഏതൊരു മനുഷ്യനിലും ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ട ഈ ഉൽകൃഷ്ടഗുണം സ്ത്രീകളിൽ എത്രമാത്രം ഉണ്ടാകുന്നുവോ അത്രമാത്രം സ്ത്രീലോകവും തന്മൂലം ലോകം മുഴുവനും അഭിവൃദ്ധി പ്രാപിക്കുന്നതാണ്.

ഇങ്ങിനെ സരോജിനീ ദേവി മഹിളാമണികൾക്ക് ഒരു മഹനീയ മാതൃകയായി എന്നും പ്രോല്ലസിക്കുന്നു

താണ്. അവർ സ്ത്രീത്വത്തിന്റെ ഒരു യഥാർത്ഥചിഹ്നമായിരുന്നു. സ്ത്രീകൾ എന്നും ഭാര്യാധർമ്മവും മാതൃധർമ്മവും ജാഗ്രതയോടെ അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതാണെന്നും തങ്ങൾക്ക് യോജിച്ച ലളിതകലകൾ അവർ അഭ്യസിക്കേണ്ടതാണെന്നും, അന്യർക്കായി തങ്ങളുടെ ജീവിതം അർപ്പിക്കേണ്ടതാണെന്നും ആ ലോകാരാധ്യയുടെ ജീവചരിത്രം നമ്മെ എക്കാലവും ഉൽബോധിപ്പിക്കുന്നു.

—(o)— No: 3790

Santha Press, Muvattupuzha.

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY
KOTTAYAM.
Cl. No. 708 Acc. No. 3790
This book should be returned on or before the date last stamped below.

M48 379

കുങ്ങാക്കരൻനായർവെന്ത
ങ്ങനുഞ്ഞ്
വരൊണ്ടിതിരുവി.

KOTTAYAM PUBLIC LIBRARY

Call No. M.08..... Acc. No. 3790

Author..കാക്കനാടൻ

Title..സ്വർഗ്ഗം തുറക്കുന്നു

Indic Digital Archive Foundation

gpura.org